ACHT LEERREDENEN

OVER

EVANG. VAN JOHANNES, KAP. 3, VS. 1—21.

BENEVENS

EENE SLOTLEERREDE

OVER

ROMEINEN 8, VS. 32.

DOOR

H. F. KOHLBRÜGGE,

DOCTOR IN DE GODGELEERDHEID.

PREDIKANT BIJ DE NEDERLANDSCH-GEREFORMEERDE GEMEENTE
TE ELBERFELD.

NAAR HET HOOGDUITSCH.

UTRECHT,
WED. M. MELDER.
1851.

GEDRUKT BIJ C. A. SPIN & ZOON.

I.

LEERREDE (*)

OVER

JOHANNES 3, vs. 1—6.

En daar was een mensch uit de pharizeën, wiens naam was Nicodemus, een overste der Joden: 2. *Deze kwam des nachts tot Jezus en zeide tot hem, Rabbi, wij weten dat gij zijt een leeraar van God gekomen: want niemand kan deze teekenen doen die gij doet, zoo God met hem niet is.* 3. *Jezus antwoordde en zeide tot hem, voorwaar, voorwaar zeg ik u, ten zij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het Koningrijk Gods niet zien.* 4. *Nicodemus zeide tot hem, Hoe kan een mensch geboren worden nu oud zijnde? Kan hij ook andermaal in zijns moeders buik ingaan en geboren worden?* 5. *Jezus antwoordde: voorwaar, voorwaar zeg ik u, zoo iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan in het Koningrijk Gods niet ingaan.* 6. *Hetgene uit het vleesch geboren is, dat is vleesch: en hetgene uit den Geest geboren is, dat is Geest.*

De Evangelist Johannes zegt ons in het vorige Kapittel, dat Jezus wel wist, wat in den mensch was. Van deze waar-

(*) Gehouden 10 September, 1848.

heid geeft hij ons een bewijs in het gesprek met Nicodemus.

Onze dierbare Heiland heeft toch waarlijk in de dagen zijns vleesches volstrekt geene rust gehad; men liet hem geene rust om te eten, ook zelfs niet om te slapen; en had men dan nog bij hem rust voor de ziel gezocht, maar meestal plaagde men hem met bijzaken, men verdedigde zich zelf zoo veel doenlijk in zijn verkeerd bestaan, en wilde Gode de eer niet geven voor zijne genade, noch dengene erkennen, dien God tot een Zaligmaker der wereld gezonden had.

Jezus nu wist zeer goed, dat er in den mensch niets anders ligt, dan er op uit te zijn, om zich zelf te handhaven; evenwel stond hij allen geduldig te woord, en openbaarde zich aan elkeen als de weg, de waarheid en het leven. Zoo zocht hij dan zich zelf geenszins, maar gaf er alles aan om van de waarheid te getuigen, opdat de Vader geeerd zoude worden, of dat den mensch ten minste alle verontschuldiging zoude benomen zijn.

Het Evangelie geeft het ons nu hier eens goed te verstaan, wat in den mensch is. *Daar was een mensch uit de pharizeën.* Een mensch is een mensch, een mensch is een zondaar, voor God verdoemd, en zoo hij de ware zaligheid niet heeft, gaat hij eeuwig verloren: het leven en den dood, die houde men hem echter voor, opdat God geregtvaardigd blijve, en de mensch zie toe, wat hij voor zich verkiest. Hier zien wij een mensch uit de Pharizeën, dat is dus niet een gewoon mensch, maar zulk een, die zich van den grooten hoop der zondaren afgezonderd had, om heilig te leven en alles voor de godsdienst op te offeren, een mensch, die boven anderen in een goeden reuk van heiligheid stond. Zijn naam was Nicodemus, dat wil zeggen, volksleider; want het volk laat zich altijd door dezulken drijven en aan den leiband heen en weder voeren, die hun de zaligheid uit de werken voorhoudt, aangezien elk mensch gaarne door zijne vroomheid den hemel zoekt te verdienen. Deze Nicodemus was een overste

der Joden, dus een zeer aanzienlijk mensch, van groot gezag; aan zulk eenen hecht zich het volk gaarne, want zulk een man, denkt men, heeft verstand van den regten weg ten hemel, en kan ook geld verschaffen, wanneer men liever veinst, dan God aanroept om zegen en arbeid.

Deze overste der Joden, dien het volk dus voor een pilaar der waarheid en der kerk hield, deze voorbeeldige Pharizeër was evenwel, nadat hij van den doop van Johannes, en van Jezus gehoord had, als een riet geworden; in zijne werken en heiligheid kon hij toch sedert geenen grond meer vinden; hij had eene inwendige onrust en ontevredenheid, en in al; les wat hij daartegen deed, vond hij zijne zielsbehoeften niet vervuld; nu wilde hij eens beproeven, of hij bij Jezus rust kon vinden, ten minste wilde hij van Jezus weten of het goed met hem stond of niet, om dan verder te zien, wat hij te doen had.

Hoe komt hij nu echter tot Jezus, die zoo veracht was, en in zulk een kwaad gerucht stond, vooral bij de Pharizeën en den hoogen raad? Nicodemus was lid van dezen hoogen raad, dus een man, die in hoog aanzien was en bij allen geëerd. Wat zouden de menschen er van zeggen, als zij hoorden, dat hij, Nicodemus, den Nazarener bezocht en geraadpleegd had!

Evenwel hij had toch te veel van Jezus gehoord. Het was tochwel de moeite waardig zich met hem eens te onderhouden. Hij kiest een nachtelijk uur, dan ziet hem niemand, en Jezus zal toch wel met zijn verzoek genoeg vereerd zijn, om hem de onbeleefdheid dat hij op zulk een ongelegen tijd kwam, ten goede te houden. Een mensch schaamt zich niet op klaar lichten dag den duivel te dienen, zoo veel te meer schaamt hij zich echter om Christus voor de wereld te belijden; ook denkt het vleesch, dat het met God den Heere naar welgevallen kan handelen.

Maar wat zal hij tot Jezus zeggen? Ik ben vol onrust, ik heb geenen vrede; ik, Nicodemus, ik Pharizeër, ik een

overste der Joden, belijd voor u, dat het niet goed met mij staat; ontferm u over mij, en zeg mij, wat is de weg, dat ik voor God in geregtigheid bevonden worde? — Neen, dat ware te veel. Hij zal zien, of hij zich voor den Heere niet kan handhaven in zijne vroomheid, dan kan hij in zijne vroomheid staande blijven en daarin sterven. Daarom, zoo als hij binnenkomt en Jezus ziet, zegt hij tot den Heere: *Meester, wij weten, dat gij zijt een leeraar van God gekomen, want niemand kan deze teekenen doen, die gij doet, zoo God niet met hem is.* — Nu meende hij, dat de Heere hem zoude antwoorden: Wel gij vrome Nicodemus, betuigt gij dit van mij, dan zijt gij zeker van God geleerd, of zelf een leeraar van God. — Maar God kent het woord der lippen wel, vóór dat het op de tong is, en hetgeen Nicodemus wilde zeggen om zich voor den Heer breed te zetten, dat moest tot zijne eigene en aller Pharizeën veroordeeling strekken. Want hij zegt niet: ik weet dat gij zijt een leeraar van God gekomen, maar *wij* weten; daarmede bekenden zij dus zelven te weten, dat zij leeraars waren niet van God gekomen, en nogtans hoogmoedig in hunnen verkeerden weg volhardende; want wisten zij, dat Jezus de van God gekomen leeraar was, dan hadden zij immers al hunne godsdienst er aan moeten geven en tot hem gaan, om uit zijnen mond de leer der zaligheid te vernemen en daarnaar te doen; en, zoo God met Jezus was, dan bewees Nicodemus wel, dat hij met al zijne vroomheid zeer ver was van alle ware vreeze Gods, en slechts van de menschen geëerd wilde zijn; want is God met iemand, zoo mag men hem toch wel op den vollen middag een bezoek geven.

De eeuwige Wijsheid nu stoort zich niet aan de pligtpleging van Nicodemus en gaat regt op den man aan. De Heere treft hem dadelijk op het gevoeligste met zijnen scherpen pijl, daar hij hem antwoordt: *voorwaar, voorwaar zeg ik u, ten zij dat iemand wederom geboren worde, hij kan het Koningrijk Gods niet zien.* Dit voorwaar, voorwaar, sprak de Heere

daarom uit, opdat Nicodemus het ter harte zoude nemen, — dat hij niet des Heeren woorden voor nietsbeduidend zoude houden, maar veeleer indachtig wezen, dat zijn eeuwig wel of wee van de behartiging derzelve afhing; want deze woorden moesten Nicodemus eene reuk des levens of eene reuk des doods zijn. Ik zeg u, spreekt onze Heer, dat is, gij hebt voor u zelven toe te zien, en niet daarmede aan te komen, wat anderen weten of gelooven, gij gevoelt het wel, dat gij geene vastigheid hebt om voor God te bestaan. Door het Koningrijk Gods verstaat de Heer hier niet den eigenlijken Hemel, maar het rijk en de heerschappij van eeuwige genade, welk rijk door en in Jezus bestaat voor al wat verloren is: den geheelen raad Gods in Christus Jezus tot zaligheid voor arme zondaren, en zoo als God zijnen Zoon gezonden heeft om dezen raad te volbrengen. En nu geeft de Heer het aan Nicodemus te gevoelen, dat, hoezeer hij ook mogt zeggen, "wij weten dat gij zijt een leeraar van God gekomen", hij voor alles, wat God deed in de zending zijns Zoons, geene oogen had, dat hij noch verstand, noch begrip daarvan kon hebben, ten zij dat hij, Nicodemus, wederom geboren werd. — De Heere wilde hem dus zeggen: daarvan kunt gij niets weten, noch verklaren, mijn lieve Nicodemus, wie ik ben en vanwaar ik kom, en waartoe God mij gezonden heeft, zoo gij niet van boven af eerst een geheel ander mensch geworden zijt dan gij nu zijt, want gij bevindt u nog in den ouden stam van Adam, en gij moet geheel in eenen anderen gevonden zijn, dan eerst kunt gij daarvan medespreken.

De getrouwe Heiland, wat is hij toch genadig en goed, dat hij eenen mensch zoo op eenmaal al zijne stutten en krukken verbreekt, waarmede hij zich naar de hel voortsleept! Hij heeft daarvoor wel geen ander loon dan dat men hem aanziet als ware hij de duivel, evenwel dewijl hij zoo liefheeft, verkondigt hij de waarheid, tot verlossing der ziel.

Dat was nu eene nieuwe en ongehoorde waarheid voor Nico-

demus; hij kende het leerstuk der wedergeboorte wel, maar die hield hij alleen noodig voor de heidenen, welke zich tot het Jodendom bekeerden, en dan meende hij, dat die slechts bestond in eene zinsverandering, volgens welke de mensch zich van de afgodendienst tot vroomheid en werken der wet bekeerde; zulk eene wedergeboorte echter behoefde hij als Jood niet, daar hij meende, dat hij om zijne geboorte uit Abraham op den hemel aanspraak had.

Als de Heer echter zegt, dat de mensch wederom geboren of van boven af wedergeboren moet worden, zoo neemt de Heere de zaligheid geheel uit diens hand uit, en legt haar in de hand Gods; want even zoo min als een mensch iets kan toedoen tot de geboorte uit zijne moeder, even zoo min zal een mensch iets daartoe kunnen bijdragen, dat hij van boven geboren worde.

Met deze toespraak nu, zijn alle werken der wet en der vroomheid, waarop Nicodemus zich verliet, en waarop hij gaarne des Heeren goedkeuring wilde hebben, verbroken, en staat hij voor God, zoo als hij waarlijk was, dat is, naakt, verloren en verdoemd. Zijne geboorte uit Abraham helpt hem dus niets, noch dat hij een Pharizeër en een overste der Joden is, voor God was het als bestond hij in het geheel niet, God kent noch hem noch zijne werken. Nicodemus gevoelt het, maar hij wil zich uit zijne verslagenheid redden, en antwoordt daarom met joodsche list en sluwheid, gelijk het den zich zelf regtvaardigenden zoo eigen is: *Hoe kan een mensch geboren worden nu oud zijnde, kan hij ook andermaal in zijns moeders buik ingaan en geboren worden?*

De noodzakelijkheid dat hij wederom geboren moest worden, heeft hij verstaan, om er zich echter uit te redden, tracht hij als een letterknecht de eeuwige waarheid, die hij naar Geest te verklaren had, door letterlijke opvatting te verdraaijen.

De Heere in zijne verdraagzaamheid, stoort zich niet aan zijne goddelooze slimheid, maar doorsteekt hem met eenen nog

scherperen pijl, daar hij tot hem zegt, hoe het "wederom geboren worden" te verstaan was. Hij herhaalt zijn ernstig woord: voorwaar, voorwaar ik zeg u — en geeft het hem nu geheel te gevoelen, daar hij tot hem zegt: *zoo iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan in het Koningrijk Gods niet ingaan.*

Eerst had de Heer tot Nicodemus gezegd, dat hij voor het Koningrijk Gods geene oogen had, dat hij er niets van kende noch er iets waarachtigs van wist te bepalen of te leeren, nu zegt hij hem, dat hij in het Koningrijk Gods niet kon ingaan, bij gevolg niet in het Koningrijk Gods was, en dat hij dan slechts daarin konde ingaan, wanneer hij uit water en Geest geboren werd.

Hoe nu moest Nicodemus uit water geboren worden, om in het Koningrijk Gods te komen? Het is u bekend, mijne Geliefden, dat de Pharizeën den raad Gods tegen henzelven verworpen hadden, daarmede, dat zij zich door Johannes den Dooper niet lieten doopen. Johannes had de bekeering van doode werken tot den levenden God gepredikt; hij had het den Pharizeën voorgehouden, dat het met hunnen roem, dat zij Abrahams kinderen waren, gedaan was, daar God wel uit de steenen Abraham kinderen kon verwekken; evenwel hielden de Pharizeën hunne doode werken voor goede, Gode behagelijke werken, en zij meenden, dat men zonder zulke doode werken niet zalig kon worden. Zij hadden geene kennis van zonde en ellende, en verachtten de regtvaardigheid uit geloof. Hun roem en regt als Abrahams zaad op te geven om als een heidenkind in het water des doops te gaan, en daar alle vroomheid af te leggen, en als naakte, arme zondaren daar te staan, om van nu aan hunne zaligheid door den beloofden Christus van de hand der vrije genade te ontvangen, dat alles hielden zij voor Godslastering. Zij bleven dus Pharizeën, en wilden niet zalig worden, zoo als God regtvaardig en zalig maakt voor Hem.

De Heere houdt het echter Nicodemus voor, dat hij dezen

raad Gods verworpen had, en dat hij zich aan deze weldaad moest onderwerpen, t. w. aan den doop van Johannes in deszelfs volle beteekenis. Nicodemus zoude dien ten gevolge uit water geboren worden, in dien zin, dat indien hij zich aan den doop van Johannes in deszelfs volle beteekenis onderwierp, God zelf door dit middel zijne genade zoude betoonen, zoodat Nicodemus door de genade uit het water zoude opgaan als een nieuw schepsel, wedergeboren, herschapen, uit den ouden toestand Adams en der letter weggenomen en overgeplant in de nieuwheid des Geestes.

Opdat echter Nicodemus dit niet wederom naar de letter zoude opnemen en denken: welnu, kan ik niet anders zalig worden, ten zij dat ik mij aan dezen smaad voor de wereld onderwerpe en mij, wat de menschen daarvan ook zeggen mogen, late doopen, en hij dus niet dadelijk mogt heengaan en in het gedane werk op zich zelf mogt berusten, voegt de Heere daarbij: en uit Geest.

Hoe nu wordt een mensch uit Geest geboren? Daarop antwoord ik: het uitwendig middel, de doop van Johannes, deed het op zich zelf niet; dat deed het ook niet, dat iemand zich alleen uitwendig aan het middel onderwierp, als konde men dáárdoor tot een kind Gods geboren worden, dat men uitwendig het werk gedaan had, hetwelk God had bevolen, neen, er komt bij het uiterlijke werk iets bij, wanneer het in God gedaan is, en dat is de heilige Geest, deze voegt zich tot den mensch, zoodat het hem om het middel niet te doen is, maar om God en zijn gebod, en de Geest voegt zich tot het middel, omdat hij hetzelve wil geëerd hebben. Dan stort hij echter het levend zaad in het hart van den mensch, te weten, het levend en eeuwig blijvend woord Gods, door dit woord wederbaart hij den mensch en maakt hem tot eenen nieuwen mensch, die van den dood in het leven overgaat. Daar is dan ten eerste ontdekking van schuld, verdoemenis, verlorenheid, van zonden en ongeregtigheid, van den volslagenen afval van God; daar verwekt de Geest een hij-

gend verlangen naar verlossing van schuld en straf, naar vrijmaking van alle heerschappij der zonde, daar ontvallen den mensch dan ook alle werken van regtvaardigheid, van deugd en heiligheid, die uit het "doe dat en gij zult leven" voortgekomen zijn, zoodat hij volstrekt niets meer is noch meer heeft, en onder het schrikkelijk gevoel van Gods toorn ligt, en daar geeft de Geest ook honger en dorst naar die geregtigheid, welke voor God geldt, een schreeuwen en roepen om genade en ontferming. Zoo drijft dan de Geest tot de middelen; want er geschiedt niets door de middelen op zich zelven, maar ook niets door den Geest zonder de middelen; doch het behaagt den Geest zich te voegen tot de middelen, en hij werkt en sterkt door de middelen het geloof, zoodat een mensch uit geloof wedergeboren wordt uit denzelfden Geest, door welken de mensch alle vertrouwen op zich zelf laat varen, zich zelf en alles wat in hem is veroordeelt, en alleen de vrije genade prijst.

Zoo wordt een mensch uit Geest geboren. Uit water geboren worden, is dus: het geëerd zijn van de vrome wereld en van de menschen, ook eigen eer der werken en der schijnheiligheid, er aan te geven, en de middelen en wegen, door welke het de wille Gods is, dat men in zijn Koningrijk zal ingaan, hoog te achten, zich aan dezelve naar het bevel Gods te onderwerpen, en het kruis en den smaad Christi op zich te nemen, Gods geboden boven eigene lust latende gelden; want God maakt zich bekend aan de zoodanigen en maakt ze tot nieuwe schepselen, zoodat zij eene geheel andere geboorte verkrijgen, dan die, welke naar het vleesch is.

En uit Geest geboren zijn is: alle vertrouwen op eigene kracht, wijsheid en regtvaardigheid te laten varen, en alles wat in en aan ons is te verdoemen; want waar zulks plaats vindt, daar verwekt de heilige Geest het geloof, uit welk geloof een mensch door dezen Geest een geheel ander mensch wordt, die in den Heere leeft, en in den Heere zijne gereg-

tigheid en sterkte heeft; en zich niet langer op den ouden stam Adams bevindt.

Dit alles is alleen uit God, nogtans wordt het den mensch voorgehouden, opdat hij wete, waar hij het te zoeken heeft en wat hem noodig is, zoodra hij naar de dingen Gods, des Gods des levens, begint te vragen.

Welk onderscheid daarin is, of een mensch uit Geest geboren is, dan of hij nog in den ouden stam van Adam zich bevindt, geeft de Heer te kennen met de woorden: hetgeen uit het vleesch geboren is, dat is vleesch, en hetgeen uit den Geest geboren is, dat is Geest.

Nicodemus meende met de Pharizeën, dat Abraham door zijne werken, dat is door zijne vroomheid, de regtvaardigheid had verkregen. Hij dacht dat Abraham voor zich zelf en zijn zaad den hemel door zijne werken had verdiend, en dat hij nu zelf, omdat hij een nakomeling van Abraham was, als zoodanig den hemel reeds inhad, en dat hij zich dien slechts door eigene vrome werken te verzekeren en zich de zaligheid waardig te maken had. Zoo verstond hij dan de Schrift niet, welke zegt: Abraham geloofde God, en dat is hem tot regtvaardigheid gerekend; hij had er geen acht op geslagen, dat alleen diegenen Abrahams zaad voor God waren, die in de voetstappen des geloofs Abrahams wandelden; ook niet daarop acht gegeven, dat dengenen, die op werken zich verlaten, het loon niet naar genade, maar naar schuld gerekend wordt. Immers wat Abraham voor God was, dat was hij niet om zijne werken, want zoo zegt het Woord: Dengenen, die niet werkt, maar gelooft in Hem, die den goddelooze regtvaardigt, wordt zijn geloof gerekend tot regtvaardigheid. Abraham op zich zelf was vleesch, en wie uit het vleesch Abrahams geboren was, was ook vleesch, en diens werk en vroomheid ook vleesch, en als zoodanig, op zich zelve, voor God, die Geest is, goddeloos en vervloekt. God, die Geest is, kan zich met vleesch niet inlaten, hij wil en moet Geest hebben, de vleeschelijke geboorte ligt

onder zijnen vloek. Hoe kan men nu Gode welbehagelijk zijn? Alleen dan, wanneer men Geest is; — en hoe wordt men Geest? Wanneer men uit den Geest geboren wordt. Wat wil dat nu zeggen: "Wie uit den Geest geboren is die is Geest?" Het wil zeggen, dat een zoodanige weder tot God gebragt is; dat hij met God, die Geest is, weder vereenigd is geworden, zoodat hij regtvaardig en heilig is, gelijk God regtvaardig en heilig is (*).

Naardien echter het geboren zijn uit Geest niet in de magt des menschen ligt, maar alleen afhangt van Gods genade en ontferming, zoo stond Nicodemus daar op eens ontbloot van alle regtvaardigheid, zonder God en zonder zaligheid, en hem bleef niets anders over, dan deze nieuwe geboorte van God voor zich af te smeeken, of met andere woorden, op den weg zich te begeven, in welken God hem deze nieuwe geboorte wilde deelachtig maken.

Deze weg nu was: Hem, dien God gezonden had, Jezus Christus, met een waarachtig geloof, met verloochening van zich zelf, van de wereld en van alle zelfgekozene vroomheid, te omhelzen als zijne eenige geregtigheid voor God.

Hierbij zullen wij het voor ditmaal laten berusten. Gij hebt het gehoord, mijne Geliefden, dat Nicodemus een bijzonder man in Israël was. Hoe bijzonder wist hij daarvan te getuigen, wat een leeraar van God gezonden, is, wat iemand doen kan, zoo God met hem is. Welke vorderingen moet zulk een man gemaakt hebben in de kennis der bijbelsche waarheden! Bovendien moet hij, als een overste der Joden, met een groot gedeelte der Schrift wel goed bekend geweest zijn, ook zocht hij Jezus op, en scheen hij hem alle eer te bewijzen. Niettegenstaande dit alles, was hij voor God niets; de Heer noemde hem vleesch, en vleesch al zijne vroomheid. Hij was alzoo voor God verdoemd en vervloekt, buiten den

(*) 1 Joh. 3, vs. 7.

hemel en zonder eenige zaligheid Gods, in weerwil van al zijne ondervinding en vroomheid.

Wat moeten wij daaruit leeren? Voorzeker dit, dat hoe ver men het ook gebragt hebbe in alle mogelijke vroomheid, in alle mogelijke kennis der zaken en wegen Gods, hoe hoog men ook sta, zoo als Nicodemus in Israël stond — men evenwel verloren gaat, zoo men niet wederom geboren is. Wij hebben ons zelven in dit stuk voor den onderzoeker der harten te beproeven; want menigeen houdt zich voor wedergeboren, die het met zijne werken, met zijn gedrag tegen de zijnen en tegen zijnen naaste, wel bewijst, dat hij het niet is, en het derhalve ook uit de gedachten zijns harten bewijst, zoo als die zich openbaren tegen God, tegen zijn gebod en heilig Evangelie. Wie echter uit den Geest geboren is, die vertrouwt niet op zijne wedergeboorte, om daarop goddeloosheid en Godsdienst, geregtigheid en ongeregtigheid te zamen te zetten. Hij verlaat zich als een goddelooze op de genade Jezu Christi, zoo gelooft hij in God en wandelt in zijne wegen.

Het spreekt van zelve, dat de wedergeboorte aller uitverkorenen in den dood en in de opstanding Jezu Christi plaats heeft gevonden, maar er is een tijd voor elk in het bijzonder, waarin hij deze wedergeboorte door vernieuwing des Geestes deelachtig wordt.

Deze vernieuwing des Geestes mag wel eene geboorte genaamd worden, want alleen zij maakt levend wat dood was, en tot kinderen Gods diegenen, welke te voren slaven des satans en der zonde waren; ook is zij alleenlijk een werk der genade.

Velen houden eene levendige overtuiging van zonden en eene daarop volgende verruiming der ziel voor de wedergeboorte. Hoewel dit ook tot de wedergeboorte behoort, zoo is dat toch de wedergeboorte zelve niet.

De Heer noemt de wedergeboorte een geboren worden uit water en uit Geest; van de zijde Gods kan hij ons en wil hij ons in den doop zulk eene geboorte deelachtig maken,

zoo als ons doopformulier zulks uitdrukkelijk leert, en, dat de mensch van zijnen kant daar later de vrucht van heeft, dit is wederom een werk der almagtige genade.

Is het nu, dat bij dezen en genen de werking van zulke genade zich van der jeugd af vertoont, zoo openbaart zij zich toch gewoonlijk bij de meesten tusschen de jongelings- en mannelijke jaren, bij eenigen zelfs, wanneer zij reeds grijs geworden zijn.

Indien echter de wedergeboorte niet alleen bestaat in eene overtuiging van zonde en daarop volgende verruiming, zoo zal menigeen verlegen vragen, waarin bestaat zij dan eigenlijk? Ik antwoord: daarin, dat men uit de wet en haar drijven overgaat aan de hand des Geestes in het geloof aan Jezus Christus, als aan zijnen eenigen Leeraar, Koning, Hoogepriester, Wetgever en Zaligmaker, om zijne zaligheid in geenen deele meer te verwachten van de werken der regtvaardigheid, die wij gedaan mogten hebben, maar van de groote ontferming onzes Gods en Zaligmakers. Dientengevolge ligt de waarachtige wedergeboorte in den overgang in geloof uit het oude doen Adams en der letter, tot de gemeenschap van den Geest des levens in Christus Jezus, en deze overgang geschiedt aan de hand des Heiligen Geestes door de magtige, onwederstaanbare en liefelijke trekkingen des Vaders tot Christus.

Waar zulk een overgang plaats vindt, daar is een magtig en diep gevoel niet alleen van zonden, maar ook van grondelooze verlorenheid en verdorvenheid, en tevens eene waarachtige lust om met Gods geboden in overeenstemming te zijn; maar niet minder een bewustzijn van eigene geheele magteloosheid, en een worstelen, om van de tijrannij der zonden verlost te zijn. Dan wordt men ten volle overtuigd van de ongenoegzaamheid aller werken der vroomheid, die wij doen, en terwijl men overgezet wordt onder de heerschappij der genade, houdt men het daarvoor, dat men met Christus der wet gestorven is en, terwijl men zich overdekt gevoelt met eeuwige genade, verheugt men zich in de belofte: Ik

zal u onderwijzen en u leeren van den weg, dien gij gaan zult, ik zal raad geven, mijn oog zal op u zijn.

Het onbedriegelijke kenteeken der wedergeboorte is het bewustzijn in den Heiligen Geest, het getuigenis dat de Heilige Geest aan onzen geest geeft, dat wij daarboven een genadig God en Vader hebben, die om Christus wille ons al onze zonden vergeven heeft, ons leven van het verderf verlost heeft, en ons met zijn heil kroont.

Het tweede kenmerk is, dat men niet doet gelijk Saul, welke steeds meende, dat God hem dan alleen genadig kon zijn, wanneer hij werken der vroomheid, die hij zich zelven voorschreef, gedaan had. Hij wierp God een knook toe en behield het vette vleesch voor zich zelf (*).

Het derde kenmerk bestaat daarin, dat men met verloochening van zich zelven en van eigene lust, zich tegen zijnen naaste gedraagt met dezelfde liefde, met dezelfde zachtzinnigheid en bereidwilligheid om te vergeven, welke God jegens ons betoont; dat men niet zich zelf voor een Christen, en de anderen voor goddeloozen houdt, veeleer van alle menschen het beste gelooft, zich zelf echter als een goddelooze en als de voornaamste der zondaren erkent; want die zal zich waarlijk over anderen ontfermen, die zelf in ontferming zijn leven ziet.

Zalig zijn degenen onder u, welke deze dingen weten, zoo zij ze ook doen. — En gij, ellendigen, die niets hebt dan zonden, en u alzoo uitstrekt tot den Heer, uwe geregtigheid, weest daarvan verzekerd, dat gij het vrijmoedig kunt wagen in den naam van Jezus, om zonder werk u over te geven aan de onbedriegelijke genade, daargesteld voor allen, welke in de schaduwe des doods opzuchten tot de eeuwige ontferming. Amen.

(*) 1 Sam. 15, vs. 9.

II.

LEERREDE (*)

OVER

JOHANNES 3, vs. 7—11.

Verwonder u niet, dat ik u gezegd heb: Gijlieden moet wederom geboren worden. 8. *De wind blaast, waarhenen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet van waar hij komt, en waar hij henen gaat; alzoo is een iegelijk, die uit den Geest geboren is.* 9. *Nicodemus antwoordde en zeide tot hem: Hoe kunnen deze dingen geschieden?* 10. *Jezus antwoordde en zeide tot hem: Zijt gij een leeraar Israëls, en weet gij deze dingen niet?* 11. *Voorwaar, voorwaar zegge ik u, wij spreken wat wij weten, en getuigen wat wij gezien hebben; en gijlieden neemt ons getuigenis niet aan.*

Hoe verwonderd moet Nicodemus geweest zijn, hoe zal hij zich ontzet hebben, nadat hij van den Heere Jezus Christus de noodzakelijkheid zijner wedergeboorte had vernomen. De laatste woorden des Heeren: hetgeen uit het vleesch geboren is dat is vleesch, en hetgeen uit den Geest geboren is dat is Geest, waren hem gelijk de bliksem, die met onwederstaanbare kracht inslaat en alles verplettert. Daar lagen nu al zijne werken ter neder, alles, waarvoor hij zich zoo lang afgetobd had, was uit elkander geslagen; verbrij-

(*) Gehouden 17 September 1848.

zeld was het gansche gebouw zijner godsdienstigheid, voor welks opbouw hij zich zoo geplaagd had. De grond was hem onder de voeten weggezonken, en daar stond hij zonder God, zonder steun, als uit den droom ontwaakt, voor den kenner der harten. De stem der waarheid: vleesch zijt gij en al uwe vroomheid is uit vleesch, had hem als een donderstem getroffen. Hij gevoelde zich eenzaam en verlaten, zonder God en zonder hoop in de wereld. Waar zoude hij henen gaan? Was hij uit vleesch, was hij zonder den levenden God, lag hij in zelfbedrog, hielp hem zijne afkomst van Abraham niets, dan was zijne geheele secte, die toenmaals zich wilde doen voorkomen, alsof zij alleen het goede bejaagde, de secte der Pharizëen, die zich toch bij uitnemendheid voor uitverkoren en regtzinnig hield, ook uit het vleesch; dan was dat Israël, dat volk Gods, hetwelk hij alleen als het heilig volk Gods erkende, ook zonder den levenden God; dan bedrogen zich met hem allen, die toch zeker meenden, dat de zaligheid hun niet ontgaan konde; dan had het ook hun allen niet geholpen, dat zij zich op Gods geboden verlaten hadden, dat zij op God roemden, dat zij meenden Gods wil te verstaan, dat zij, uit de wet onderwezen, beproefden wat best te doen was. Zoo waren zij dan allen blinde leidslieden der blinden, een dwaallicht voor degenen, die in de duisternis zaten; verkeerde onderrigters der onwijzen; zoo moesten zij, leermeesters der onwetenden, nog eerst zelven de eerste beginselen leeren en een geheel anderen grond der waarheid leggen. Bijgevolg hadden zij wel de gedaante der kennis en van wat regt is naar de wet, maar het wezen, de waarheid, het leven, God, hadden zij niet!

Hoe verschrikkelijk moet het voor Nicodemus geweest zijn zulks te vernemen, en de kracht van de waarheid dezer woorden des Heeren zoo te gevoelen, dat hij zich daarvan niet kon losmaken! Zeker het is niet aangenaam voor den mensch, welke meent dat hij voor God iets is, en dat hij alles voor God doet wat in zijn vermogen is ten einde God wel-

gevallig te zijn en zijn rijk op te rigten, — wanneer hem uit de waarheid Gods en door de onwederstaanbare kracht des Woords voorgehouden wordt: "Het staat niet goed met u." En toch het moet den mensch wel honderd maal gezegd worden: "gij deugt niet, met al uwe zelfgekozene werken," opdat hij van de eigengeregtigheid, waarop een iegelijk mensch zich zoo gaarne verlaat, afzie, en hij zich stelle onder die geregtigheid, welke alleen voor God geldt, en alzoo in waarheid Geest is. Wel hem, die zich niet uit aangeborene vijandschap daartegen inzet, maar het ter harte neemt en zich onder de waarheid buigt, welke hem uit enkele ontferming tot zijne verlossing voorgehouden wordt.

Onze Heer neemt het wel bij Nicodemus waar, hoe ontzet hij is over alles wat hij gehoord heeft; daarom zegt hij verder: *Verwonder u niet, dat ik u gezegd heb, gijlieden moet wederom geboren worden.* De Heer wilde daarmede zeggen: Niet alleen gij, Nicodemus, maar uw geheele volk, dat zich om zijne geboorte uit Abraham voor Gods volk houdt, moet, even zoowel als gij, wederom geboren worden. Gij, die u voor kinderen des Koningrijks houdt, zijt niet allen Israëliten, ofschoon gij uit Israël zijt, noch omdat gij Abrahams zaad zijt, zijt gij allen kinderen. Trouwens, niet de kinderen des vleesches, die zijn kinderen Gods, maar de kinderen der beloftenisse worden voor het zaad gerekend. Volgens den grondtext heeft de Heer echter niet gezegd: Gij moet wederom geboren worden, maar gij moet wederom geboren *zijn*, zoo ook vs. 3, ten zij dat iemand wederom geboren *zij*, en vs. 5, zoo iemand niet geboren *zij*; want waar het om God en zijne zaligheid gaat, waar het gaat om eeuwig wel of wee, om leven of dood, om verdoemenis of om overeenkomstig de wet en den wil van God te zijn, heeft niemand van ons tijd te verliezen, daar is het: Heden, heden, zoo gij zijne stem hoort, verhardt uwe harten niet. Men kan het niet op een *worden* verschuiven, wat bij God voor een verdoemenswaardigen zondaar te vinden is, en waar

waarachtige zielenood is, kan men het vrede maken met den Heere niet tot den volgenden dag uitstellen.

De Heer geeft Nicodemus de oorzaak te verstaan, waarom het dezen verwonderde, dat de Heer gezegd had: *Gijl.* moet wederom geboren zijn, wanneer hij zegt: *de wind blaast waarhenen hij wil, en gij hoort zijn geluid, maar gij weet niet van waar hij komt, en waar hij henengaat: alzoo is een iegelijk, die uit den Geest geboren is.* Het behaagde den Heer zeer dikwijls, in beelden en gelijkenissen uit de natuur ontleend te spreken, in welke hij dan datgene, wat hij eigenlijk zeggen wilde, te verstaan gaf, opdat de menschen, die aan het zigtbare gehecht zijn, geene verontschuldiging zouden hebben. Zoo neemt de Heer ook hier een beeld uit de natuur, te weten van den wind. Er is in de natuur wel niets vrijer dan de beweging des winds. Men kan den wind niet aan banden leggen, men kan hem niet bevelen hierheen of daarheen te waaijen, onafhankelijk is hij van alle menschen en van al hun doen. Hoeveel moeite de natuuronderzoekers zich ook gegeven hebben, zoo hebben zij toch niet kunnen ontdekken van waar de wind komt, noch waar hij henen gaat; want hoewel men zegt, de wind waait uit het noorden naar het zuiden, of uit het oosten naar het westen, of omgekeerd, en alzoo de windstreek kan bepalen, zoo weten wij toch niet de plaats, van waar hij opgerezen is, noch die, waar hij zal gaan liggen, hoewel wij zijn suizen gewaar worden. Hiermede wilde nu de Heer de vrijmagt te verstaan geven van den, van alle menschen en hun doen, onafhankelijken God en van zijne genade, zoo als ook de Apostel Paulus getuigt, Rom. 9: "Zoo is 't dan niet desgenen die wil, noch desgenen die loopt, maar des ontfermenden Gods," en wederom: "Zoo ontfermt hij zich dan diens hij wil". Want zoo is de vrijmagt van Gods genade, zij maakt levendig wat zij wil, en laat zich door de pogingen en aanmatigingen der menschen niet aan banden leggen. Daarom betuigt ook de Apostel: Werkt uws zelfs zaligheid met vree-

zen en beven, want het is God, die in u werkt beide het willen en het werken, naar zijn welbehagen. Want daar het willen en werken van God en door zijne magt komt, daar het daarvan komt, dat hij zoo genadig is, zoo zij alle aanmatiging en verheffing boven anderen en inbeelding van zich zelven, verre van ons; want daar geldt het: Wat hebt gij, dat gij niet hebt ontvangen? en wederom: Wie heeft hem eerst gegeven?

Van zulk eene vrijmagt Gods vormde zich Nicodemus echter geen ander begrip, dan dat dezelve zich alleen tot hem en tot zijn volk kon uitstrekken, zoodat hij op de eeuwige verkiezing, de eeuwige genade en hare heerschappij met al de beloften Gods, voor zich en zijn volk aanspraak maakte en alle overigen daarvan uitsloot. Als zaad Abrahams, ofschoon hij het alleen naar het vleesch was, vol roem op God en op de wet, zich in zijne godsdienst God gelijk pogende te maken met zijne werken, en behoorende tot een volk hetwelk even zoo stond als hij, hield hij zich voor een erfwachter des hemels en der zaligheid, en God was, naar zijne meening, wel gehouden en verpligt hem de zaligheid toe te kennen. Daarom moest het hem verwonderen van den Heere te vernemen: Gij en uw volk, gij, die denkt dat gij reeds sedert lang kinderen Gods zijt, moet wedergeboren zijn. Maar waarom verwondert u zulks, wil de Heer zeggen, dat ik *u* dit voorhoud? is het niet daartoe, opdat gij niet eenigzins zoudt denken: mogen ook anderen het niet zijn, zoo ben ik het toch; is het niet daartoe, opdat gij ophoudt te beweren: dat alleen de heidenen de wedergeboorte behoeven, en dat die bestaat in eene verandering van godsdienstige begrippen? Gij zoudt u zoo niet verwonderen dat ik tot u gezegd heb: Gij, die meent dat *gijlieden* de wedergeboorte niet noodig hebt, moet wederom geboren zijn, — zoo gij het wildet bekennen, dat het u nooit om waarachtige genade te doen is geweest. Daarmede juist bewijst gij, dat gij uit het vleesch geboren zijt, en niet uit den Geest, want hoe is het gesteld met dengene, die uit den Geest geboren is? Hij, die uit den

Geest geboren is, is doordrongen van de vrijmagt der genade, en hem zal het niet in het hart opkomen, dat God in eenig ding aan hem gebonden zoude zijn. Hij heeft zulk een diep gevoel van zijne volslagene verdorvenheid, dat hij voor God niets te roemen heeft, en nog veel minder aanspraak maakt op iets dat van God is.

Gelijk men nu het geluid des winds wel hoort, zoo had Nicodemus ook wel veel vernomen van de vrijmagtige werking der genade, wat tot zijne overtuiging kon dienen, en hem rust noch duur liet, vooral sedert de prediking van Johannes den dooper, en ook sedert dat Jezus het Evangelie van het Koningrijk der Hemelen verkondigde; maar evenmin als hij wist waar de wind van daan kwam en waar dezelve heenging, even zoo min wist hij, hoedanig diegene gesteld was, die uit den Geest geboren is. Hij mogt er naar gissen, van waar de beweging des Geestes des levens, de vrijmagt der genade bij eenen wedergeborene kwam, waarheen en waarop deze beweging uit was, maar het bepalen, het weten, kon hij niet, zoo lang hij niet zelf uit den Geest geboren was.

Laat ons deze woorden ter harte nemen, mijne Geliefden! want het is niet alleen om Nicodemus, maar ook om onzentwille geschreven, wat de Heer betuigt: Gijlieden moet wederom geboren zijn. Even zoo als het Nicodemus verwonderd zal hebben, zoude het vele Christenen, zoude het ook vele onder u verwonderen, wanneer het hun op den man af gezegd werd: Gij moet wederom geboren zijn; — ook verwondert het vele menschen meermaals, als zij waarheden hooren, die hun den grond onder de voeten wegnemen. Ik heb dengenen geen goeds te prediken, die zich, bij alle inwendige bestraffing, met uitvlugten zoekt te behelpen, want dezen leiden ten laatste slechts tot verharding.

Nicodemus zocht geene uitvlugten, integendeel, hij vraagt in zijne ontsteltenis, daar hij de waarheid des Heeren gevoelde, en het geheel inzag, dat hij en zijn volk zonder God, zonder waarachtig leven, zonder zaligheid waren, in opregt-

heid: *Hoe kunnen deze dingen geschieden*, als wilde hij zeggen: Hoe is het dan mogelijk, dat ik tot zulk eene wedergeboorte, tot het geboren zijn uit den Geest, kome? Nicodemus gevoelde zich, gelijk een mensch zich gevoelt, wiens geheele weg, waarin hij tot dus verre, om tot God te komen, gewandeld heeft, wordt afgesneden. Want als iemand, meenende dat hij reeds zoo lang met God gewandeld heeft, op eens door de magt der waarheid overtuigd wordt, dat hij nog nimmer God gekend heeft; als hij hoort, dat de waarheid al die dingen voor afgoderij en vleesch verklaart, over welke hij zich gelukkig zoude geacht hebben, indien hij ze maar van verre op het spoor gekomen ware, en hoogst gelukkig, zoo hij deze bereikt hadde; — zoo denkt hij, dat nu alle zaligheid onmogelijk is, omdat zijne zaligheid hem uit de handen genomen is. Want zoodra is een menschenkind het verwerven van zijns zelfs zaligheid niet uit de hand geslagen, of alle mogelijkheid dat hij nog kan zalig worden is voor hem verdwenen; trouwens de leer, dat God zonder werk of verdiensten regtvaardig en zalig maakt, die den bestredene zoo vertroost, en waarbij een arm zondaar zich zoo gelukkig gevoelt, is voor het vleesch eene leer, waarvoor het schrikt. Zóó waarachtig is het, dat de natuurlijke mensch, hoe ver hij het ook op den weg der waarheid uit God meent gebragt te hebben, niet aanneemt de dingen die des Geestes Gods zijn.

Evenwel moest zulk eene vraag uit den mond van een' overste der Joden, den Heer bedroeven; daarom antwoordt hij hem: Zijt gij een leeraar Israëls, en weet gij deze dingen niet? — Dat was ook bedroevend! Laten wij het wel ter harte nemen, wat de Heilige Schrift door den Apostel Jacobus betuigt: Zijt niet vele meesters, mijne broeders! wetende, dat wij te meerder oordeel zullen ontvangen. Welk eene ligtzinnigheid, zich door de Hoogepriesters en oversten des tempels tot zulk een' leeraar te laten verkiezen, die uitdrukkelijk "een leeraar Israëls" heette, het op zich te nemen om

een geheel volk, honderden, ja duizenden te willen leeren, wat voor God regt is, op den weg der zaligheid te willen leiden, en niet eens de eerste beginselen van de leer der zaligheid te verstaan, niet eens de enge poorte en het oog der naald te kennen, waardoor zelfs geene zucht uit ons zelf kan doordringen, en waar men evenwel doorheen moet, om zalig te worden! — Op die wijze hen, welke meenden, dat zij hemelwaarts geleid werden, in de eeuwige verdoemenis te brengen, dat was toch onverantwoordelijk! De Heer nu in zijne groote lankmoedigheid, wetende wat vleesch is, slaat niet met den donder zijner magt op hem in, maar, geheel bewogen met het lot van een volk, dat zoo verkeerd geleid werd, stelt hij hem zulk eene vraag voor, die Nicodemus diep moest beschamen, maar tevens dienen moest, hem des te meer met verlangen te vervullen naar de geboorte uit God.

Iedereen behoorde toch, alvorens hij anderen leeren wil, zich zelven af te vragen: Is het waarheid voor God, wat ik daar verklaar, ken ik het zelf bij ondervinding, en doe ik zelf daarnaar? De mond, die uit God voor God spreekt, wordt door God zelf geopend, en kan slechts leeren en betuigen uit kracht van den Heiligen Geest, niet krachtens ambtsbetrekking, nog minder uit zucht om den meester te spelen, en nog veel minder om ijdel gewinswille of uit eerzucht.

Door zijne groote liefde tot de menschen en hoogst wonderbare barmhartigheid, wil de Heer Nicodemus daarmede niet onbekend laten, hoe zulks geschieden kon, dat een mensch uit den Geest geboren werd. Terwijl de Heer hem te gelijkertijd zijne onervarenheid en onkunde in en van den weg der zaligheid voorhoudt, betuigt hij het Nicodemus, van waar het kwam, dat hij en zijne geloofsgenooten niet uit den Geest geboren waren. Zoo spreekt hij: *Voorwaar, voorwaar zegge ik u, wij spreken wat wij weten, en getuigen wat wij gezien hebben, en gijlieden neemt ons getuigenis niet aan.* Met zijn: Voorwaar, voorwaar, zegge ik u, betuigt de Heer het ten derdenmale in zijne groote barmhartigheid, dat Nicodemus toch

zulk eene betuiging had ter harte te nemen. En als hij zegt: Wij spreken wat wij weten, en getuigen wat wij gezien hebben, zoo betuigt hij dit van zich en van den Vader; dit is eene wijze van spreken, die wij dan ook o. a. in de boeken van Mozes aantreffen. Als: Genesis, kap. 6, vs. 5: En de Heere zag, dat de boosheid des menschen menigvuldig was op de aarde; vs. 12: Toen zag God de aarde, en ziet, zij was verdorven. Zoo ook bij den torenbouw van Babel, kap. 11, vs. 5: Toen kwam de Heere neder, om te bezien de stad en den toren, dien de kinderen der menschen bouwden; en kap. 18, vs. 20 en 21: dewijl het geroep van Sodom en Gomorra groot is, en dewijl hare zonde zeer zwaar is, zal ik nu afgaan en bezien, of zij naar hun geroep, dat tot mij gekomen is, het uiterste gedaan hebben, en zoo niet, ik zal het weten. En wederom Psalm 14: De Heere heeft uit den hemel nedergezien op der menschen kinderen, om te zien of iemand verstandig ware, die God zocht. Wanneer dus de Zoon en de Vader spreken: Zij zijn allen afgeweken, te zamen zijn zij stinkende geworden; daar is niemand die goed doet, ook niet één, — als zij zulks zeggen van allen die onder de wet zijn, opdat alle mond gestopt worde, en de geheele wereld voor God verdoemelijk zij, zoo *weten* zij het ook, — en wanneer zij betuigen: Hunne keel is een geopend graf; met hunne tongen plegen zij bedrog; slangenvenijn is onder hunne lippen, wier mond vol is van vervloeking en bitterheid, — zoo hebben zij zulks *gehoord.* Dit echter verkondigden de Vader en de Zoon toenmaals, dit betuigden zij, dat uit Israël, onder alle voorwendsel dat zij de wet volbrengen wilden, geen hunner de wet hield, dat veeleer niemand zich aan de wet gelegen liet liggen, maar, onder allen schijn van vroomheid, elk alleen dáárop uit was, zijn eigen naam, wil en rijk te handhaven, en onder allerlei voorwendsel en zelfverontschuldiging, datgene na te jagen, wat het hoofd, de beurs en de buik wilden. — Maar, zegt de Heere, gijlieden neemt ons getuigenis niet aan.

Daaraan lag het nu juist, dat Israël niet tot de nieuwe geboorte konde komen. Het getuigenis van hare noodzakelijkheid voor henzelven verwierpen zij, en het werd toch alleen uit enkele barmhartigheid betuigd, opdat zij van hunne huichelarij, van hun zelfbedrog en van hunne schijnheiligheid zouden verlost zijn, en den weg des geloofs in Jezus Christus zouden kennen en daarin wandelen, om alzoo Gods geboden lief te hebben, en daarnaar te doen in Geest en in waarheid.

Bij deze woorden des Heeren: Wij spreken wat wij weten, en getuigen wat wij gezien hebben, wil ik eenige opmerkingen voegen tot toepassing op ons zelven.

Al is het dat wij nu allen Christenen en broeders zijn, daarom bewandelen wij nog geenszins allen denzelfden weg. Dat ons in het algemeen de geheele verdorvenheid en verlorenheid geopenbaard en de noodzakelijkheid der wedergeboorte uit het Evangelie verkondigd wordt, zal ons weinig baten, zoo niet elk voor zich de toepassing maakt, en zich ernstig afvraagt: Ben *ik* uit den Geest geboren, of ben ik nog vleesch en is al mijn doen nog vleesch? — Wie hierbij met zijn "Ja" spoedig gereed is, die beproeve zich zelf, en wie over deze vraag bekommerd wordt, die strekke zich uit tot God. Hier, gelijk bijna overal in het Christendom, is de zaak omgekeerd. Meest allen houden zich voor wedergeborenen, meest allen meenen, dat zij de eigengeregtigheid schuwen, meest allen willen slechts weten van geloof en vrije genade, meest allen willen arme zondaars zijn. En terwijl men alleen spreekt van geloof en vrije genade, en dat men een arm zondaar is, leeft hier en ginds en beweegt zich hetzelfde vleeschelijk bestaan der ongeregtigheid, hetwelk den Pharizeën eigen was. Wat kan daarvan de oorzaak zijn? — Bij al wat men ook van het blazen des winds moge gehoord hebben of moge hooren, gelooft men niet, dat de wind blaast waarhenen hij wil. Alzoo is het echter gesteld bij hem, die uit den Geest geboren is: hij gelooft zulks. Gij moet mij wel

verstaan, mijne Geliefden! Ja, de meesten uwer zullen mij verstaan. Het staat niet goed met een mensch, wanneer hij Gods wet veracht, wanneer hij die kan overtreden zonder dat hem daarbij het hart klopt, zonder dat hij daarbij wegzinkt voor Gods Woord, zonder dat het hem waarachtig te doen is om verlossing van alle zonden en hartstogten. Elk, die een arm zondaar is, ligt ook voor God in waarheid verslagen, en vernedert zich onder de krachtige hand Gods. Hij heeft rust noch duur, vóórdat hij door God vertroost, en uit het stof opgerigt is. Hij gelooft van Gods wet, dat zij heilig is, — van zijn gebod, dat het heilig, regtvaardig en goed is. Een' arm' zondaar is het niet te doen om eigen eer, lust en zin, niet om de beurs of den buik te vullen, dien gaat het niet daarom, dat hij *zijn* wil verkrijge, — dien is het te doen om God en om zijn' naaste. Wie het waarachtige geloof heeft, gelooft dat de wind blaast waarhenen hij wil. Hij kan zich niet verlaten op hetgeen hij is of geworden is; niet daarop, dat hij een Christen is, dat hij bekeerd is, dat hij genade gevonden heeft, neen, maar, diep verootmoedigd over zijne geheele verdorvenheid, kan hij alleen zijne rust dáárin vinden, dat de wind blaast waarhenen hij wil, dat is, dat de vrijmagt der genade zich openbaart en krachtig betoont waar zij wil. Juist in dezen onafhankelijken, genadigen wil Gods ziet hij zijne zaligheid. Dat de zaligheid alleen bij God staat, is eene verschrikkelijke waarheid voor allen, die meenen dat God aan hen verbonden is, door iets dat zij in zich zelven zouden hebben, maar eene troostvolle waarheid daarentegen voor allen, die niets in zich kunnen vinden, wat Gode als uit henzelven, aangenaam zoude kunnen zijn. Maar juist omdat zij de vrijmagt der genade Gods gelooven, gaat hun de wet Gods naauw ter harte, niet om zelven haar te volbrengen als uit hen zelven, maar om daarmede voor het aangezigt Gods en huns naasten in overeenstemming te zijn; in Christus Jezus, in de vereeniging met hem, zoeken zij en vinden zij de vrucht des Geestes. Dezulken kunnen zich niets aanmatigen, zij zijn tot

niet geworden onder Gods vrijmagt, daarom hebben zij niets in te brengen. Bij hen is het geheel en alleen: God en zijn gebod.

Het is niet onverschillig wat men van de vrije genade Gods gelooft. Wie slechts het geluid daarvan hoort, maar niet weet, van waar zij komt, noch waar zij henen gaat, meent wetens en willens God te kunnen bedriegen met eene vroomheid, welke God niet verlangt. Van datgene wat God wil, maakt hij zich af, onder het voorwendsel: dat het alles vrije genade is.

Wie daarentegen uit den Geest geboren is, is doordrongen van de vrije genade, van de vrijmagt Gods, zoodat het hem waarlijk te doen is om hetgeen God wil; hij maakt zich niet daarvan af, maar hij verloochent zich zelf en zijne lusten. De schuld echter, dat hij niet overeenkomstig Gods wet is, vindt hij bij zich zelf, hij klaagt zich zelf aan, regtvaardigt God, en, omdat hij God vreest, gelooft hij in Christus tot zijne regtvaardigmaking en heiligmaking. God kan hij niet aan zich verbinden, maar hij voelt zich gebonden in God en in zijn Woord.

Daarom is het gelukkig met ons gesteld, wanneer wij in waarheid het getuigenis aannemen, hetwelk God van ons getuigt, namelijk: Dat het gedichtsel van 's menschen harte boos is van zijne jeugd aan. Want wie God in dit getuigenis gelooft, wil van niets anders weten, dan dat zijne geheele zaligheid eeniglijk en alleen op de vrije genade gegrond is. Want zoo is het alleen vrije liefde geweest, dat God in hem den adem des eeuwigen levens geblazen heeft. En daarin vindt hij zijne rust, dat God de aarde en ook hem niet meer zal slaan, om des menschen Christus Jezus wil, en dat hij om diens wil ook onze zonden en ongeregtigheden geenszins meer zal gedenken, maar die bedekken met deze zijne genade.

Dat deze belijdenis bij ons opregt zij: Niet ons, o Heere! niet ons, maar uwen naam geef eer! Amen.

III.

LEERREDE (*)

OVER

JOHANNES 3, vs. 12, 13.

12. *Indien ik ulieden de aardsche dingen gezegd heb, en gij niet gelooft, hoe zult gij gelooven, indien ik ulieden de hemelsche zoude zeggen?* 13. *En niemand is opgevaren in den hemel, dan die uit den hemel nedergekomen is, namelijk de Zoon des menschen, die in den hemel is.*

Wij zullen in dit morgenuur het gesprek weder opvatten, hetwelk onze Heer met den Pharizeër en overste der Joden, Nicodemus, heeft gehouden. Ik hoop, dat gij datgene, wat wij tot nu toe behandeld hebben, goed moogt hebben begrepen; zoo niet: aanvechting leert op het Woord acht geven; en wanneer men in nood is en volstrekt geene vastigheid meer heeft, noch in zich zelf, noch in het schepsel, en God zich dan ontfermt over een' ellendige, die tot hem roept, dadelijk vallen dien mensch de schillen van de oogen, en de geheele bijbel wordt hem zoo duidelijk, als of alles voor hem alleen geschreven ware; het geheele Woord Gods begint in zoo iemand, zoo als hij gaat en staat, te leven, en hij ont-

(*) Gehouden 1 October 1848.

dekt overal zoo vele schatten van licht en troost des levens, dat hij er als onder bezwijmt. De kennis op zich zelve maakt opgeblazen; waar daarentegen het Woord vervuld wordt, hetwelk de Heer tot de bedroefde en aangevochtene bruid, tot zijne kerk, spreekt: "Uwe glasventers zal ik kristallijnen maken, en uwe poorten van robijnsteenen en uwe gansche landpale van kostelijke steenen. En alle uwe kinderen zullen van den Heere geleerd zijn, en de vrede uwer kinderen zal groot zijn," daar verstaat men den Heere klaar in zijne woorden; want de Geest, uit wien al de woorden des Heeren zijn, is uitgegoten, en diezelfde Geest maakt deze woorden tot een genoegzaam licht des levens. Waar echter het Woord des Heeren bij ons in vervulling zal komen, daar is aanvechting; waar nu aanvechting is, daar is ook verlorenheid, daar is honger en dorst naar geregtigheid; waar verlorenheid is, daar moet men eenen grond onder de voeten hebben, die stand houdt, daar moet men verzadigd worden, daar moet de honger en kommer der ziel gestild worden, daar roept men: Laat mijne ziel leven, en zij zal u loven, en laten uwe regten mij helpen; dan wordt er ook acht gegeven op Gods Woord; want de Heere, die zulk een honger en dorst geeft, opent ook het hart; dan ziet men ook, wat voor de voeten ligt.

Nicodemus en de Pharizeën gaven geen acht op hetgeen voor de voeten lag, daarom laat de Heere er op volgen: *Indien ik ulieden de aardsche dingen gezegd heb, en gij niet gelooft, hoe zult gij gelooven, indien ik ulieden de hemelsche zoude zeggen?* Vele van u geven ook geen acht op hetgeen voor de voeten ligt, en zullen daarom wel vragen: Wat meent de Heere hier met de aardsche dingen, en wat met de hemelsche? Bijaldien gij het ter harte wilt nemen, zal ik het u gaarne zeggen. De mensch verheft zich gaarne tot den hemel, en wat hij op aarde doet, waar hij hier naar streeft, wat hem hier daarentegen noodig is, en hoe hij het hier liggen laat, daarvoor heeft hij geene oogen. Zoo hiel-

den zich de Pharizeën met allerlei dingen van de Godsdienst op, en hoe verkeerd zij zich als menschen in hunnen kring gedroegen, dat wilde hun maar niet invallen. Zij schenen reeds met den eenen voet in den hemel te staan; het scheen, dat zij gereed waren met een wagen, gelijk Elia, ten hemel te varen; zij waren echter daarbij goed in hunnen toga gewikkeld, en zij vergaten het, dat Elia zijnen mantel bij het opstijgen had laten afvallen, en naakt ten hemel was gevaren. Hoe dikwijls en ernstig de Heere hen ook vermaande, zoodat hij bij zekere gelegenheid tot zevenmaal toe het "Wee" over hen uitsprak, zoo geloofden zij daarvan toch niets. Ziet, mijne Geliefden! zoo gaat het velen van u ook; dat bemerk ik wel in den omgang, en ben zulks bij velen gewaar geworden. Zoolang wij nog onder de wet zijn, zijn wij ook Pharizeën, wat wij ook van genade mogen ondervonden hebben, en dan slaan wij er geen acht op, dat wij geheel en al mensch zijn, hoezeer wij het ook weten konden; wij vermeenen met ons evangelie over de wet heen te zijn, wij overtreden, in onzen kring en jegens onzen naaste, letterlijk het ééne gebod vóór, het andere na, verbeelden ons evenwel in ware heiligheid te wandelen, ijveren ook voor de geregtigheid; elk ander mensch moet niet deugen, wij echter hebben altijd iets waarmede wij ons zelven regtvaardigen, en mogt ons gedrag niet regtvaardig gevonden worden, zoo zoeken wij ons ten laatste van God te ontslaan en worden wrevelig, of wreken ons aan hem, die ons bestraft. — Nu weet gij wel, dat de Heere ons de aarde heeft gegeven, opdat zijn naam hier zoude geheiligd worden, zijn Koningrijk hier zoude komen, en zijn wil hier door ons geschieden. Daar boven is de kroon, hier beneden de strijd. Behoort het alzoo niet tot de aarde, tot het tegenwoordige leven, dat wij in zulk eene betrekking tot God en zijne wet staan, dat ons leven en onze wandel geene huichelarij, geen schijn, maar waarheid zij voor Christus en zijne heilige engelen? Wil de apostel dat niet zeggen, wanneer hij betuigt: Diegenen, die uit de

besnijdenis zijn, zijn vijanden des kruises Christi, zij bedenken aardsche dingen, hun God is de buik, maar onze wandel is in de hemelen?

Wanneer de Heere van zich en van den Vader verklaart: Voorwaar, voorwaar zegge ik u, wij spreken wat wij weten, — zoo gevoelde Nicodemus het zeer goed: mijn verborgen doen is voor hem en voor God openbaar. Maar de Pharizeër deed niet gelijk de Samaritaansche vrouw, welke bekende: "Hij heeft mij gezegd alles wat ik gedaan heb"; tot hem heette het: Gijlieden neemt ons getuigenis niet aan. Dat is nu het getuigenis, hetwelk de Vader en de Zoon van de menschen getuigden: "Het gedichtsel van 's menschen harte is boos van zijne jeugd aan", en wederom: "Het heeft u bedorven, o Israël! want in mij is uwe hulp."

De aardsche dingen, waarvan de Heere tot de Pharizeën sprak, te weten tot Nicodemus, die het aan de anderen voortzeggen kon, — waren waarheden, welke tot dit leven behoorden, welke echter van dien aard zijn, dat men dat wat bij God is, niet te verwachten heeft, zoo men die waarheden veronachtzaamt of in den wind slaat. Deze waarheden worden in een kort begrip wedergegeven, als de Prediker zegt: "Van alles wat gehoord is, is het einde van de zaak: Vrees God, en houd zijne geboden, want dit betaamt allen menschen. Want God zal ieder werk in het gerigt brengen, met al wat verborgen is, het zij goed of het zij kwaad." Volgens deze waarheden wordt tot de kinderen der menschen gezegd: Gij zijt niet, wat gij meent te zijn, gij zijt niet wat gij behoordet te zijn, en gij doet niet, ondanks al wat gij voorgeeft van wet en geregtigheid, zoo als gij van anderen verlangt dat zij doen zullen; uwe Godsdienst deugt alzoo nergens toe. Zal echter uw leven en uw gedrag opregt zijn voor God en menschen, zoo moet gij afzien van uwe geheele regtvaardigheid, zoo is het noodig, dat gij wederom geboren zijt, dat gij de vrijmagt der genade Gods gelooft, u onder deze vrijmagt buigt, en in hem gelooft, welken God tot wijsheid ge-

geven heeft, opdat gij niet meer door eigene werken, maar uit God in hem, regtvaardigheid, heiligmaking en verlossing zijt. Ziet, dat waren aardsche dingen, welke de Heere den Pharizeën voorhield, en welke hij ook nog aan een ieder van ons voorhoudt; want dat zijn waarheden voor dit leven, opdat ons het leven hiernamaals, niet door zelfbedrog ontga.

Van deze aardsche dingen sprak de Heere bij herhaling tot de Pharizeën, en spreekt hij ook herhaaldelijk tot ons in al zijne gelijkenissen, b. v. in de voorstelling van de verschillende aarde, waarin het zaad geworpen wordt, want daar zegt hij zelf, dat de akker de wereld is, en het zaad het Woord, dat verkondigd wordt. Dus spreekt de Heere ook van aardsche dingen, wanneer hij ons in zijn Woord al de verkeerde gronden openbaart, waarop de menschenkinderen hunne zaligheid bouwen, terwijl het toch alleen een zaaijen in het vleesch is; ook wanneer hij spreekt van zelfverloochening, van het dagelijks opnemen van ons eigen kruis, van het afhouwen van handen en voeten, van het uitrukken der oogen, zoo zij ons ergeren, en daarvan, dat men zout in zich zelf hebbe en vrede onder elkander houde. Wanneer het echter aan iemand geopenbaard wordt, dat hij deze dingen niet heeft, en dat zij bij hem niet gevonden worden, en dat er eene geheele omkeering, eene wedergeboorte, bij hem moet plaats vinden, en hij dit niet gelooft, maar zich in zelfgekozene wegen verhardt, zoo zal en kan hij ook niet gelooven, wanneer van hemelsche dingen tot hem gesproken wordt. In één woord, dat een mensch de verkeerdheid verlate, en dat hij den weg insla, waarop hij voor God in geregtigheid gevonden wordt, dat zijn aardsche dingen, want dat behoort den mensch, die op aarde is, en zoo behoort dan de wedergeboorte den mensch, zoo als hij hier gaat en staat; daarom is het een aardsch ding, — want dat gaat den mensch zelf aan. Hemelsche dingen daarentegen zijn dezulken, die tot God behooren, zoo als zijn eeuwige raad, volgens welken hij, in Christus Jezus, bij zich zelf voorge-

nomen heeft, verlorenen te verlossen, en de wijze waarop hij dezen raad heeft willen volbrengen in Christus Jezus. Zoo zijn dan de hemelsche dingen al datgene, wat in den hemel voorafgegaan is, tusschen den Vader en den Zoon, en hoe, toen de volheid des tijds gekomen was, God zijnen Zoon uitgezonden heeft, geworden uit eene vrouw, geworden onder de wet, opdat hij degenen die onder de wet waren, verlossen zoude, om zóó dengenen, die naar het voornemen der genade verordineerd waren, het eeuwige leven te geven en ze weder tot God te brengen; ook hoe de Zoon te dien einde een in het vleesch gekomene zijn wilde, zich zelf vernietigende, de gestaltenis eens dienstknechts aannemende en den menschen gelijk wordende, opdat hij, als de tweede Adam, alles weder zoude herstellen, wat de eerste Adam verdorven had, en zich eene gemeente zoude voorstellen, die geen vlek of rimpel heeft, of iets dergelijks, maar dat zij zoude heilig zijn en onberispelijk.

Wie nu een Pharizeër wil zijn, dat is, wie niet een mensch maar een halve engel wezen wil, kan zulke hemelsche dingen niet gelooven, ofschoon hij daarvan ook veel weet te roemen; want hij toont door zijn gedrag, dat het hem niet te doen is om de vervulling van Gods geboden; daarom verstaat hij ook naar waarheid niets van zijne verlorenheid. Hoe zoude zulk een ook iets naar waarheid kunnen aannemen en gelooven van datgene, wát in den hemel geschied is; hoe zoude hij er iets naar waarheid van kunnen verstaan, leeren of begrijpen, wat het in heeft, dat God zijnen eigenen Zoon niet heeft gespaard, maar hem voor ons allen overgegeven heeft, en dat de Zoon zich zelf voor onze zonden heeft gegeven, opdat hij ons trekken zoude uit deze tegenwoordige booze wereld, naar den wil van onzen God en Vader? — Hij, dien het niet op aarde om liefde en barmhartigheid te doen is, om liefde en barmhartigheid te vinden en uit te oefenen, hij verstaat niets van de liefde en barmhartigheid, welke in den hemel voor een' verlorene bereid is.

Van deze liefde en barmhartigheid, van de magtige genade Gods, die zijnen Zoon in de gestaltenis eens dienstknechts zond, zoodat hij gelijk elk ander mensch was en in gedaante gevonden werd als een mensch, opdat hij in onze plaats vloek, dood en verdoemenis dragen, en alle geregtigheid, welke de wet eischte, vervullen en Gode aanbrengen zoude, — daarvan zagen de Pharizeën niets, toen zij Jezus zagen, daarvan zag ook Nicodemus niets, hoewel hij voor hem stond. En van dienzelfden Jezus, nu echter ter regterhand des Vaders verhoogd, zien wij ook niets naar waarheid, zoolang wij ons zelven zoeken. Neen, dan meenen wij in het diepe hart, wat de Pharizeën ook dachten, dat wij zelven het door onze werken en godsdienst wel bij God in het effen kunnen brengen, en dat wij omgang met God hebben, omdat wij zoo godsdienstig zijn. Nu echter zoude Nicodemus het wel vernemen, en wij dienen dit ook te weten, dat er uit ons zelven aan geene toenadering tot God te denken is, dat wij uit ons zelven niets weten van hetgeen in den hemel geschiedt, ook van ons zelven niets daarvan weten, of God waarlijk gedachten des vredes over ons heeft, en dat wij in geene betrekking tot den hemel staan, maar dat slechts Eén die heeft, de mensch Christus Jezus, en dat alleen hij, hoewel in de gestaltenis eens dienstknechts zijnde, zoodat wij geene gedaante noch heerlijkheid in hem zagen, nogtans in den hemel de Jehova, den Vader gelijk is. Daarom zegt de Heere: *En niemand is opgevaren in den hemel, dan die uit den hemel nedergekomen is, namelijk de Zoon des menschen, die in den hemel is.* In het Grieksch staat hier: en niemand is opgeklommen in den hemel, dan die uit den hemel nedergekomen is, de Zoon des menschen, *de wezenaar in den hemel.* De Heere maakt hier Nicodemus, die anders in de Schrift zoo ervaren was, op de woorden van Mozes opmerkzaam, Deuter., kap. 30, vs. 12, welke woorden de apostel Paulus, Rom. kap. 10, vs. 6, herhaalt, als hij schrijft: "Maar de regtvaardigheid, die uit het geloof is, spreekt aldus, zegt niet in uw hart: wie

zal in den hemel opklimmen? dat is Christus van boven afbrengen. Of wie zal in den afgrond nederdalen? dat is Christus uit de dooden opbrengen. Maar wat zegt zij? Nabij u is het Woord, in uwen mond en in uw hart. Dit is het Woord des geloofs, hetwelk wij prediken."

Dat werd alzoo tot Nicodemus, dat werd tot de Pharizeën, en het wordt ook tot ons gezegd, dat wij te gelooven hebben, wat God door zijnen zoon spreekt, dat wij te hooren hebben, wat onze Heer en Zaligmaker Jezus tot ons zegt. Menigeen zal welligt denken: Kon ik maar, al ware het ook slechts vijf minuten vóór mijn' dood, in den hemel opklimmen en aldaar met God spreken, zoo wist ik, hoe het met mijne zaligheid staat. Een ander wederom: Kon ik slechts een half uur met een mensch spreken, die in den hemel was geweest, zoo kon ik van hem met zekerheid vernemen, hoe men zalig wordt. Zoo verlangde ook de rijke man, die in de helle was, dat Abraham iemand uit den hemel tot zijne broeders op de aarde zoude zenden. Louter vrome wenschen der eigengeregtigheid. Wie in den hemel zoude willen opklimmen, om aldaar te zien, hoe het met de zaligheid gelegen is, verloochent met dezen wensch, dat Christus in den hemel is, en wie in de hel zoude willen nederdalen, om te zien, of hij ook de hel met zijne vrome werken kon overwinnen, loochent daarmede, dat Christus uit den hemel nedergekomen is, en zich zelf voor ons vernederd heeft. Er is echter nog geen mensch in den hemel opgevaren en weder uit den hemel nedergekomen, die het ons aangezegd heeft, wat en hoedanig God is, en hoe zijn toorn over onze ongeregtigheid gestild wordt; niemand, die ons zoude kunnen zeggen: Gij wordt zalig. Zelfs is niemand met zijne gedachten of met zijn verstand tot in den hemel opgevaren, om het ons te verkondigen, hoe God over ons denkt. En alle menschen, die eene schijnreden van wijsheid in eigenwillige godsdienst hebben, vertellen van dingen, waarvan zij toch niets weten, en die zij niet gezien hebben dan in hunne verbeelding en overspannen dweeperij.

Wacht u daarom voor zulke geesten, die uit de hel komen, en hunnen naasten den hemel en den hemelschen wandel voorhouden. Slechts Eén is ten hemel opgevaren, — ik spreek niet van de hemelvaart, die hij na zijne opstanding volbragt heeft, want dat is des Heeren meening hier niet, — onze Heere is opgevaren in den hemel, en hij voer iederen dag in den hemel op, toen hij hier op aarde was. Dat vond echter niet naar het ligchaam plaats, maar met zijnen Geest, met zijn verstand en zijne kennis, welke hij van de hemelsche dingen had; dat deed hij bovenal in zijne gebeden, en wanneer hij de Schrift in zijne eenzaamheid las, enz. Dan voer hij op in den hemel met zijnen Geest, met zijn verstand, en wat hij alsdan van den Vader hoorde en zag, dat deed, dat sprak, dat betuigde hij, wanneer hij zich onder de menschen bevond. — Zoo wilde dan de Heere zeggen: dat in zijne vernedering, toen hij als Zoon des menschen voor ons hier op aarde was, hij alleen in betrekking tot den hemel stond, hij alleen zulk een omgang met den Vader had, dat hij alleen alles wist van den raad Gods tot onze zaligheid, en dat men hem derhalve moest gelooven. Daar het Nicodemus welligt zoude verwonderen, dat de Heere zulks van zich zeide, noemt hij zich "*den Zoon des menschen*" en geeft daarmede te verstaan, dat hij onze geheele verlorenheid op zich genomen heeft, daarom zegt hij ook, dat hij uit den hemel nedergekomen is, namelijk om dezen raad Gods, tot zaligheid van al wat verloren was, te volbrengen. En opdat het Nicodemus ook niet verwonderen zou, dat hij als de Zoon des menschen, dat is in zulk eene vernedering, alleen gemeenschap met den hemel had, t. w. met den Vader, noemt hij zich te gelijker tijd den Wezenaar in den hemel. Wie nu de Wezenaar in den hemel was, kon het alleen zeggen, hoe het in den hemel voor God met een arm zondaar stond, daar hij als de almagtige Jehova, datgene wat niets was, met zijne genade te hulp kon komen, en over den hemel te beschikken had. Daarom kon hij ook, hoewel aan het kruis hangende, een

vloek geworden zijnde voor ons, tot den moordenaar zeggen: Heden zult gij met mij in het paradijs zijn.

O mijne geliefden! laten wij de genade van Jezus Christus erkennen. Welk een wonder van liefde, die hij voor ons verlorene menschen heeft gehad! Gij hoort het uit zijnen mond, dat hij is de Wezenaar in den hemel; dat was hij dus ook, toen hij hier op aarde was, en te gelijkertijd heeft hij voor ons de Zoon des menschen willen zijn, namelijk degene, welke onze zonde, schuld en straf in onze plaats op zich heeft willen nemen, heeft willen dragen en verzoenen. Te gelijker tijd was hij in één persoon de Wezenaar in den hemel, dus waarachtig Jehova de Heere, dien de hemel der hemelen niet kan bevatten, — en waarachtig mensch, dien wij hooren klagen: Ik ben een worm en geen man. Het behaagde hem, om onzentwille uit den hemel neder te komen, en hij heeft het geenen roof geacht, en er geen vertoon van gemaakt, Gode even gelijk te zijn. En toen hij zijnen troon en zijne heerlijkheid om onzentwille verlaten had, wilde hij op deze vervloekte aarde omwandelen als zonde en vloek voor ons, en zóó het gebod des Vaders houden, zoodat hij door den Heiligen Geest, met den hemel, met den Vader steeds in betrekking bleef, zonder iets voor zich zelf van deze heerlijkheid te genieten, maar veeleer, om voor ons den dood aan het vervloekte kruishout te kunnen smaken.

Laten wij den God aller ontferming dankzeggen, dat nu wij ons zelven den toegang tot den hemel hier op aarde door onze zonden afgesneden en versperd hebben, en wij als zondaars niet meer met den heiligen God spreken, ook hem niet meer zien kunnen, God zijnen geliefden Zoon uit den hemel heeft doen nederkomen, — en dat onze dierbare Heer en Heiland, hoewel de Wezenaar in den hemel, voor ons de Zoon des menschen heeft willen zijn, en dat hij in geloof, door allen toorngloed heen, gemeenschap met den Vader heeft gehouden. Door hem spreekt God tot ons, door hem kunnen wij weten, of God gedachten des vredes voor ons heeft. Ja,

hij brengt ons armen zondaren den vrede aan; want de straf die ons den vrede aanbrengt, was op hem, en door zijne striemen is ons genezing geworden. Hij brengt ons den vrede aan van God den Vader, en genade van uit zich zelf, door het bloed zijns kruises. Daarom doen wij den wille Gods, zoo wij in hem gelooven, en wij kunnen ons op zijn woord verlaten, dat hij de verzoening voor onze zonden is, en dat wij geregtigheid en sterkte hebben in hem. Dat betuigt de Heere met de woorden van zijn gesprek. Gelooven wij het getuigenis, dat wij van hem aangaande de aardsche dingen vernemen, zoo zullen wij ook het getuigenis gelooven, dat hij ons van de hemelsche geeft. Dit is nu zijn getuigenis van de aardsche dingen: Gij nu, o mijne schapen, gij schapen mijner weide! gij zijt menschen; en elders: uwe vrucht is uit mij gevonden, — en dit is zijn getuigenis van de hemelsche dingen: Maar ik ben uw God, en wederom: Nadat hij de reinigmaking onzer zonden door zich zelf te weeg gebragt heeft, is hij gezeten aan de regterhand der Majesteit in de hoogste hemelen. Amen.

IV.

LEERREDE (*)

OVER

JOHANNES 3, vs. 14, 15.

Den vorigen Zondag betuigde ik u, dat niemand van ons ooit in regtstreeksche betrekking met den hemel gestaan heeft, staat of staan zal. Dit is eene waarheid, welke wij allen wel ter harte mogen nemen. God bewoont een ontoegankelijk licht, geen mensch heeft hem gezien en niemand kan hem zien. Deze waarheid gevoelt een arm zondaar in al hare verpletterende kracht, zoo lang hij geen' vrede bij God heeft gevonden. Wanneer een mensch het inziet, dat hij van God, zijn leven, geheel afgevallen is, wanneer hij Gods toorn in zijnen boezem omdraagt, zoo bevindt hij zich in zulk een' afgrond, dat het voor hem eene geheel onmogelijke zaak is, ooit weder tot God te komen. Dit wordt niet alleen vóór de bekeering ondervonden, maar ook na de bekeering komen er schrikkelijke uren, in welke men zijnen afval van God met zulk eene kracht gewaar wordt, dat men het naauwelijks waagt, ook slechts eene zucht tot God te slaken; het denken aan geloof is zelfs voorbij. Zoo zal ieder het wel door eigene ondervinding bevestigd zien, dat niemand van ons opgevaren is in den hemel. De wet, die overtreden is geworden, de Cherub met het vlammende zwaard, het beschuldigend geweten

(*) Gehouden den 8 October 1848.

met al zijne verschrikkingen, de toorngloed Gods, welken men in het hart gevoelt, de duivel met al zijn' tegenstand, benevens de inwendige vijandschap tegen God en de hoogmoed van het Ik, dat zich niet wil laten verbreken, — dit alles verhindert ons elken toegang, en sluit den afgrond boven ons toe, terwijl het ons geheel buiten den hemel sluit. Mogten wij ook ten hemel willen opvaren, zoo zoude dit juist de maat onzer zonden des te voller maken; het zoude eene schrikkelijke vermetelheid zijn, strafbaar voor dien God, die gezegd heeft: Wacht u van op te klimmen, Ik zal tot u afkomen. Dat nu, terwijl wij ons in zulk eene vervreemding van God bevinden, dat wij niet tot God mogen opklimmen, de Zoon des menschen uit den hemel nedergekomen is, en het Woord vleesch is geworden en onder ons heeft gewoond, dit is eene barmhartigheid Gods, welke de eeuwigheid ons eerst in haren vollen luister en heerlijkheid zal openbaren. Waarlijk, dit is bovendien een wonder van liefde, dat onze Heer, toen hij hier voor ons in onzen toestand was, zonde en vloek voor ons zijnde, evenwel nimmer het geloof in zijnen Vader opgegeven heeft, niettegenstaande God al onze zonden op hem deed aanloopen, en hij Gods toorn voor ons droeg. O hoe magtig is zijne liefde, dat hij, ofschoon omvangen met al onze zwakheden, om onzentwille, ondanks alles wat hem ook van boven en uit de helle tegenstond, de betrekking met den hemel heeft in stand gehouden; dat hij, ofschoon zonde en vloek voor ons, zich door allen tegenstand heen, steeds toen hij hier op aarde was, in den stroom van het eeuwig licht des Heiligen Gods wierp, ja, zich in den schoot des Vaders wierp, en hem overreedde, gelijk eenmaal Juda zulks Jozef deed, toen hij verklaarde dat hij borg was voor Benjamin.

Hem hebben wij te hooren, hij alleen kan het ons zeggen, en heeft het ons in zijn Woord gezegd, hoe het er uitziet in den hemel, hoe in het harte Gods, voor eenen verlorene, die zijnen God gaarne wilde wedervinden. Alleen

door hem hebben wij vrijen toegang tot God. Alleen in zijn aangezigt zien wij het licht, zien wij God. Alleen in zijne woorden hooren wij God. Alleen door hem hebben wij ook nu toegang tot de genade, tot het leven, tot de eeuwige zaligheid.

Waarin ligt nu de grond, dat wij alleen door hem tot God weder naderen kunnen, dat wij hem te hooren hebben en niet bedrogen zullen uitkomen, zoo wij naar hem hooren? Waarin ligt de grond, dat hij de weg, de waarheid en het leven voor ons is?

Komt, mijne Geliefden! wij willen het in dit uur overwegen.

TEXT: JOHANNES 3, vs. 14, 15.

14. *En gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzoo moet de Zoon des menschen verhoogd worden;* 15. *opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.*

Nicodemus zal den Heere wel verbaasd aangezien hebben, het moet hem wel zonderling, ja, onaangenaam te moede zijn geworden, toen hij uit den mond van een mensch, die zoo geheel in houding en gebaren aan alle menschen gelijk was, zulke woorden vernam, volgens welke zich deze den Zoon des menschen, die uit den hemel nedergekomen was, en de Wezenaar in den hemel noemde. Wel is waar, had Nicodemus het uit de Profeten kunnen weten, daar staat immers geschreven: Een Kind is ons geboren, een Zoon is ons gegeven, en de heerschappij is op zijnen schouder; en men noemt zijnen naam Wonderlijk, Raad, Sterke God, Vader der Eeuwigheid, Vredevorst. Maar zoo lang vleesch niet wil verstaan dat het vleesch is, ergert het zich aan "God, geopenbaard in het vleesch". Altijd zal het vleesch, hoewel het uit vele plaatsen der Schrift de waarachtige Godheid en de waarachtige menschheid van Jezus zal kunnen bewijzen, zich

ergeren aan den in het vleesch gekomenen Jezus, en weigeren hem te gelooven, zoo lang het vleesch volhoudt zich als Geest te willen voordoen. Alleen daar, waar verlorenheid en liefde tot geregtigheid is, verstaat men er ten minsten iets van, dat de Zoon uit den Vader is, en dat deze Zoon geworden is uit eene vrouw, geworden onder de wet; want daar houdt men er geen woordenstrijd over, maar laaft en verkwikt zich aan deze waarheid, tot zijnen eeuwigen troost.

De Heere stoort zich echter niet aan de onwetendheid van Nicodemus aangaande deze zaken, die hij volstrekt noodig had te weten, maar gaat voort hem de volheid der genade, den geheelen raad Gods, den geheelen weg der zaligheid, te openbaren. Al verstaat hij er ook heden niets van, evenwel zoo de Geest over hem komt, zoo zal ook Nicodemus wedergeboren zijn en den Heere verstaan hebben.

Nicodemus moest het weten, — en ook wij moeten het weten, want daartoe werd het opgeteekend, — waarom de Heere hem dat zeide, dat hij alléén in den hemel opgevaren en dat hij uit den hemel nedergekomen was, dat hij de Zoon des menschen was en evenwel de Wezenaar in den hemel. Het was namelijk, omdat dit bestaan des Heeren een arm zondaar ten goede komt; want hij was gekomen, opdat hij alles weder tot één zoude vergaderen in zich zelf, beide dat in den hemel is en dat op de aarde is, en hij zoude deze verzoening daarstellen, om den armen mensch voor verlorengaan te behoeden en hem het eeuwige leven deelachtig te maken door het geloof in hem. De Heere houdt Nicodemus des menschen opstand en afval en zijne verzoening, zijne verlorenheid en de zaligheid, zijnen dood en het eeuwige leven, zonde en genade, ellende en verlossing voor, en dat wel zoo treffend, zoo overtuigend, zóó, gelijk hij alleen zulks vermogt. De Heere zegt: *Gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzoo moet de Zoon des menschen verhoogd worden.*

Wij lezen bij Mozes, Numeri, kap. 21, vs. 4—9: "Doch de ziele des volks werd verdrietig op dezen weg. En het volk

sprak tegen God en tegen Mozes: Waarom hebt gijlieden ons doen optrekken uit Egypte, opdat wij sterven zouden in deze woestijn? Want hier is geen brood, en geen water, en onze ziele walgt van dit zeer ligte brood. Toen zond de Heere vurige slangen onder het volk, die beten het volk; en er stierf veel volk van Israël. Daarom kwam het volk tot Mozes, en zij zeiden: Wij hebben gezondigd, omdat wij tegen den Heere en tegen u gesproken hebben, bid den Heere, dat hij deze slangen van ons wegneme. Toen bad Mozes voor het volk. En de Heere zeide tot Mozes: Maak u eene vurige slang, en stel ze op eene stang; en het zal geschieden, dat al wie gebeten is, als hij haar aanziet, zoo zal hij leven. En Mozes maakte eene koperen slang, en stelde ze op eene stang; en het geschiedde, als eene slang iemand beet, zoo zag hij de koperen slang aan, en hij bleef levend."

Wij hebben niet ver te zoeken, wat de Heere daarmede heeft willen zeggen. Gij menschen zijt zondaars en opstandelingen, wat gij ook van u zelven moogt beweren; gij zijt van den duivel en van de zonde gebeten, van dezen beet zijt gij door en door vergiftigd, de dood woedt in uwe leden. Wat nu de koperen slang, welke Mozes oprigtte, voor de kinderen Israëls was, zoodat zij, hoewel de dood reeds in hen woedde, in het leven bleven wanneer zij de koperen slang aanzagen, — dat zal ik ook voor u zijn, tegen den beet des duivels, zoodat, hoewel de eeuwige dood in u is, gij nogtans niet zult sterven, wanneer gij mij aanziet. Daartoe moet ik ook verhoogd worden als eene slang tegen de oude slang, den duivel, welke u gebeten heeft, verhoogd worden aan een kruis, opdat allen, die gebeten zijn, zoo het hun te doen is om uitredding van den dood die in hunne leden is, mij zelfs uit de verte mogen zien en gered zijn.

De waarachtige wedergeboorte is alleen door het geloof. Het geloof is de levenskiem, het zaad, hetwelk in het hart des menschen geworpen wordt, en den mensch geheel herschept, zoodat hij gansch nieuw is; — en, dat noch de beet

der slang, noch de dood in zijne leden, hem verderft, daarvoor is de Heere borg, welke door den gebetene wordt aangezien. Waar echter het geloof zal zijn, daar moet eerst overtuiging komen, dat men waarlijk van den duivel gebeten is, en dat de eeuwige dood ons in de leden woelt. Zoo iemand van eene slang gebeten is, dan woedt en brandt eene ondragelijke hitte in al zijne leden, een dorst, welke niet te lesschen is, en ten laatste een bange dood. En, is iemand daarvan overtuigd geworden, ziet hij het in, dat hij van den duivel verleid en van God afgevallen is, zoo wordt hem de gloed van Gods toorn en van het beschuldigend geweten ondragelijk; hij heeft eenen dorst naar God en weet niet, hoe dien te lesschen, daar hij den troost Gods niet vindt, en het afvallig geworden zijn van God woedt in al zijne leden; door en door van de zonde vergiftigd, heeft hij alleen de eeuwige dood, de verdoemenis, de opene hel voor zich.

Nicodemus zoude ook nog wel in zulk eenen toestand geraken, dat het gedaan zoude wezen met zijn hooggeroemd Pharizeïsmus; want zoo gaat het met den mensch: lang kan hij zonder de wet voortleven, en zich inbeelden een onderhouder der wet te zijn, maar eer hij het vermoedt komt het gebod, en de zonde, waaraan hij reeds lang meende gestorven te zijn, staat weder op; maar de mensch sterft, hij gaat in den dood met zijne zuur verworvene heiligheid, hij had van het kostelijke manna, van het brood des hemels gezegd: Onze ziele walgt van dit zeer ligte brood; hij is het zat geworden, hij strekt zich met beide voeten weder uit naar oude, reeds lang verdoemde wegen, verheft zich tegen God, tegen zijne wet en tegen het Woord, en zondigt voor een open hemel. Zijn hart is weder naar Egypte gekeerd. Dadelijk is de straf ook daar, allerlei vurige slangen bijten hem, een legioen van duivelen maakt zich van hem meester. De dood, de brand en de dorst beginnen hem weldra nacht en dag te plagen. Van waar nu uitredding? Zij is er, wanneer God ze geeft, — en Hij heeft ze gegeven. Hoort! *Gelijk Mozes de slang in de woes-*

tijn verhoogd heeft, alzoo moet de Zoon des menschen verhoogd worden. De uitredding is door hem, die zich den Zoon des menschen noemt, en de grond, dat door hem de uitredding bestaat, ligt daarin, dat hij verhoogd is geworden. Dat hij nu verhoogd moest worden, eischten Gods geregtigheid en onze ellende. Gods geregtigheid, opdat zij voldoening ontving, — en onze ellende, opdat zij van voor de oogen Gods uit het midden zoude weggenomen zijn, hoewel zij bij ons naar onze gewaarwording, nog bestaat. Christus heeft verhoogd moeten worden, opdat hij de zonde, schuld en straf zoude dragen, en opdat wij niet in onze ellende zouden omkomen, maar in plaats van onzen dood, die in onze leden woont, het eeuwige leven hebben.

Wat Gods geregtigheid aangaat, zoo is het openbaar, dat zij de kinderen Israëls voor hunnen opstand heeft moeten straffen — en als God aan Mozes beveelt, eene koperen slang te maken, zoo moet hij zulks op Christus ziende gedaan hebben, beteekenende, dat door dezen aan zijne geregtigheid voldoening zoude geschieden; anders zoude in de koperen slang niets geweest zijn, waarom God, die de kinderen Israëls eerst zoo schrikkelijk straft, op eenmaal den dood van hen wegneemt; want, hoewel het op voorbede van Mozes geschiedde, zoo zoude toch het gebed van Mozes in den hemel niet genoegzaam geweest zijn, zoo daarboven niet een andere voorspraak voor den troon ware geweest, namelijk Christus, om wiens wille God het gebed van Mozes verhoorde.

Gods geregtigheid kan alleen voldoening ontvangen door dien Eéne, die Gode gelijk en ook den menschen gelijk is. Gode gelijk, om door den eeuwigen gloed van Gods toorn heen, zich te werpen aan Gods hart, en voor de verlorenen eene eeuwiggeldende geregtigheid te verwerven, opdat de verlossing uit God zij; — den menschen gelijk, om in hunne plaats, hoewel geen zonde in hem gevonden werd, zonde en vloek te worden, en voor hen te sterven, opdat hij door zijnen dood voor degenen, die in hem gelooven, het eeuwige

leven zoude daarstellen in zich zelf. Daarom moest Nicodemus het weten, wien hij voor zich had, en moeten ook wij het weten, wie hij is, die alleen ons weder tot God heeft kunnen brengen.

Gods geregtigheid moest bevredigd worden; want bij hem kan geene schaduw van verandering zijn. Zijn woord, dat alles onder de zonde besloten heeft, zijn woord: "Vervloekt is een iegelijk, die niet blijft in al hetgeen geschreven is in het boek der wet om dat te doen," laat zich zoo maar niet opheffen. Er moet iemand zijn, in zich zelf heilig en onberispelijk, volkomen en zonder zonde, die in de plaats des zondaars optreedt, in diens plaats zonde en vloek wordt, zoo als de mensch geheel zonde en vloek is; die, schuldeloos en vrijwillig, des zondaars zonde, schuld en straf op zich neemt en diens dood sterft. En niet alleen dat, maar die ook in diens plaats Gode zijne eer wedergeeft, in zijn Woord, in alle woorden der Wet, blijft, en dezelve naar God en naar den Geest der heiligmaking vervult, en alzoo Gode het geloof, 'twelk het vleesch hem schuldig is, wederbrengt. Alleen door zulk eenen plaatsvervanger en op hem ziende, kan de heilige God met den mensch verzoend zijn, en de mensch zal daarvan de vrucht hebben, wanneer God dezen plaatsvervanger vóór hem stelt, opdat de verlorene naar hem de oogen rigte.

Dat nu heeft God gedaan, ook is hij verzoend geworden, en heeft den mensch met zich verzoend in zulk een' weg, welken onze Heere "*verhoogd* worden" noemt. Eene eigenaardige benaming! De Heere meende daarmede niet zijne verhooging door de prediking des Evangeliums op zich zelve, zoo als eenigen denken; want, hoewel Christus door de prediking van het Evangelie verhoogd en geroemd wordt, zoo is het toch uit andere verklaringen van den Heere openbaar, dat hij daarmede zijne verhooging aan het kruis bedoeld heeft. In gelijke beteekenis sprak onze Heere tot de Joden: Wanneer gij den Zoon des menschen zult verhoogd hebben, dan

zult gij verstaan, dat ik die ben, Joh. 8, vs. 28; en insgelijks kap. 12, vs. 32: En ik, zoo wanneer ik van de aarde zal verhoogd zijn, zal hen allen tot mij trekken. De Evangelist verklaart zelf, dat dit woord "verhoogen" op den kruisdood van onzen Heere zag, daar hij laat volgen: En dit zeide hij, beteekenende hoedanigen dood hij sterven zoude.

Zoo verstaan wij dan, dat de verhooging, waarvan de Heere spreekt, de verhooging aan het kruis was. Terwijl het oogmerk van deze verhooging door den Heere met de volgende woorden wordt te verstaan gegeven, *opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe*, is het aan den anderen kant ook openbaar, dat de Heere verhoogd moest worden om onze verlorenheid krachteloos te maken en het eeuwige leven ons deelachtig te doen zijn. Dit nu is het noodzakelijk gevolg daarvan, dat aan Gods geregtigheid voldaan is, want dewijl Christus zonde, schuld en straf gedragen heeft, zoo gebiedt God den zegen en het leven, den zegen tegen den vloek, het leven tegen den dood.

God wil echter, dat alle verlorenen zijnen Christus zien en aanschouwen zullen, opdat zij van hun verderf verlost zijn mogen. Daarom heeft hij zijnen Christus hoog verheven, en wel aan een vervloekt hout, en aan dit kruis hangt zijn Christus nog, niet letterlijk, maar voor zoo verre hij als de Gekruisigde gepredikt wordt, en hij zich zelf voor ons heeft overgegeven tot eene offerande, welke eeuwig geldend is. Nu doet wel is waar ons aanschouwen het niet, dat wij niet verloren gaan, en dat wij het eeuwige leven hebben, maar veeleer, ja enkel en alleen, doet het Gods genade en oneindige barmhartigheid over ons; want wij zouden God niet met ons geloof verzoend hebben, maar Christus heeft God verzoend, en de verzoening gaat uit van God over ons door Christus. God wil echter, dat wij dezen zijnen Christus aanschouwen, die daar hoog tusschen hemel en aarde voor ons hangt, en een Middelaar Gods en der menschen is, die onzen vloek draagt,

en van God behandeld wordt als ware hij de zondaar; zoo wij dezen aanschouwen, zijn wij gered.

De verlossing is door God daargesteld uit enkel ontferming, en het is eene dubbele ontferming van God over ons, dat hij eerst beveelt, dat Christus voor ons aan het kruis moet hangen, en daarop beveelt, dat wij op dezen Christus zullen zien, en alzoo het eeuwige leven hebben.

Hier leere nu een ieder verstaan wat gelooven is; want dat zal toch wel bij ons de hoofdzaak moeten zijn: Hoe ga ik niet verloren, hoe kom ik tot het eeuwige leven; niet tot het eeuwige leven in de toekomst, maar tot zulk een leven, dat nimmer ophoudt, dat hier aanvangt en eeuwig blijft, dat altijd voortduurt in de zalige eeuwigheid, in de tegenwoordigheid van den volzaligen God, zoodat ik vol vertrouwen, met den dood voor oogen, durf zeggen: Ik sterf niet meer en gevoel volstrekt geen pijn meer van den beet der slang. De kinderen Israëls, die van de slangen gebeten waren, moesten de verhoogde koperen slang aanzien. Wanneer nu de Heere zegt: "Een iegelijk, die in hem gelooft", zoo meent hij daarmede: een iegelijk, die mij aanziet, gelijk de kinderen Israëls de verhoogde slang aanzagen. Dat scheen nu zeer gewaagd te zijn; want als iemand van eene slang is gebeten, en hij op een glinsterend koperen voorwerp ziet, zoo volgt daarop onmiddellijk de dood. Even zoo schijnt het ook vol gevaar te zijn, om Christus den gekruisigde aan te zien; want niet alleen onze ongeregtigheid, in welke wij ontvangen en geboren zijn, niet alleen ons zondigen, zoo als wij allen in Adam gezondigd hebben, maar ook onze gruwelijke zonden en gebreken van elken dag zijn van dien aard, dat een aangevochtene veeleer meent, dat God hem zoude verpletteren, zoo hij het waagde, Christus den gekruisigde als zijnen Heiland te aanschouwen; dit kan wel een voor God regtvaardige, een heilige, een waarlijk vrome, zonder gevaar zijns levens doen, maar *hij* is daartoe een te groot zondaar. Daar houden hem dan zijne zonden, de wet en de duivel terug, zoodat hij den

moed niet heeft, om in zijnen nood Christus aan te zien. Hier neme nu een aangevochtene het Evangelie op, en hoore en zie wat zijn Heiland en groote Ontfermer zegt, namelijk, dat hij voor hem is verhoogd geworden, opdat de arme zondaar niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe, en daartoe op hem het oog rigte.

Laat ons maar goed verstaan *wat* wij te doen hebben, wij, die van de helsche slang gebeten zijn, den dood in onze leden gevoelen en daarbij eenen onuitsprekelijken angst en een' onleschbaren dorst naar God en geregtigheid hebben; want de Heere spreekt van in hem te gelooven, dat is met andere woorden, alleen op hem te zien. Hier is geen spraak van voorafgaande of volgende werken, ook is de wijze van dit aanschouwen niet zoo of zoo bepaald; er staat niet: met geheel opene, klare oogen; — neen, de half gebrokene, half geslotene, stervende oogen zijn niet uitgesloten, integendeel was juist het gevolg van de beet eener slang en van den daarbijkomenden angst en hevigen dorst, dat men bijkans niet meer uit de oogen kon zien, zoodat de gebetene de koperen slang zeker meer in een nevel dan in volle klaarheid zag. Dit alles deed echter niets ter zake: wie slechts op de slang zag, stierf niet, ofschoon hij geheel en al vergiftigd was en reeds op sterven lag door het gif, dat in hem woedde. — Alzoo kan het dan ook niets ter zake afdoen, of wij met heldere en vaste blikken dan wel met oogen, door den dood en de zonde gebroken, Christus den gekruisigde aanzien. Wij hebben op hem te zien, dan zijn wij gered.

Moesten de kinderen Israëls eene slang aanzien, zoo hebben wij te weten, hoe en in welken zin wij Christus mogen aanzien, namelijk als eene slang tegen de helsche slang, als eene slang gelijk die van Mozes was, toen Mozes voor Pharao stond: — zijne slang verslond de slangen der toovenaars. Evenzoo verzwelgt ook onze koperen slang, Christus, door zijne onschuld en geregtigheid, al het venijn, hetwelk de helsche slang ons in de leden heeft geworpen, en boven-

dien onzen dood, dewelke uit dit venijn ontstaan is. Daarom mogen wij op Christus zien, als op dengene, die in zijne eeuwige liefde al het venijn der zonde uitzuigt en in zich opneemt naar den wil des Vaders, en aan dat venijn voor ons sterft — want daaruit hebben wij het leven.

Wij bevinden ons allen in eene woestijn, mijne Geliefden! in eene woestijn, welke vol vergift en vol slangen is, en de slang, die ons eenmaal den doodelijken beet heeft toegebragt, bijt ons nog van alle kanten, zoodat wij niet weten waar te gaan of te staan; op nieuw liggen wij in onzen dood ter neder, gekweld door angst van het geweten en door schrikkelijken dorst, niets dan den eeuwigen dood voor oogen hebbende. In deze woestijn is geen ander geneesmiddel, geen redmiddel tegen onzen dood te vinden, dan dat wij op de slang zien, welke God voor ons heeft laten verhoogen. Wij hebben echter niet te vreezen, dat wanneer wij deze slang aanzien, wij niet met Gods Wet overeenkomstig bevonden zullen worden, want zij is verhoogd geworden naar Gods voorbepaalden raad en voornemen, wil en bevel, ook is het zijn gebod, wil en wet, dat wij deze verhoogde slang aanzien; zoodat wie haar aanziet, den wil Gods gedaan, zijn wet en gebod vervuld en gehouden heeft. Laat het u echter niet verwonderen, dat onze Heer zich met eene slang heeft willen vergelijken, ja dat, naar Gods bevel, de Zoon Gods als Zoon des menschen eene slang gelijk gemaakt is geworden. Want dat is het, wat geschreven staat: "Dien die geene zonde gekend heeft, heeft hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden regtvaardigheid Gods in hem", en ook: "God zond zijnen Zoon in gelijkheid des zondigen vleesches, en dat voor de zonde, en veroordeelde alzoo de zonde in het vleesch," en wederom: "Opdat hij door den dood te niet doen zoude dengene, die het geweld des doods had, dat is, den duivel."

Daarom, wie van u den dood, den angst zijner zonde en eenen hevigen dorst naar God in zich gevoelt; wie van u

het leven, het eeuwige leven verlangt te hebben; wie heilig begeert te leven, overeenkomstig de wet te wezen en van de zonde en hare gevolgen verlost te zijn; wie zich geheel vergiftigd gevoelt van den vurigen beet des duivels, en wel weet, dat hij door zijne wederspannigheid tegen God en tegen zijne wet zich zelf dit berokkend heeft, en nu niets dan den dood, niets dan omkomen en verlorenheid vóór zich ziet: — die zie op deze slang, Christus, welke nog wel eene andere magt heeft dan de helsche slang; die zie op Christus, als op de zonde voor hem, welke de zonde geheel verslindt; die zie op Christus, als op een' vloek voor hem geworden, welke zijnen vloek wegneemt en hem den zegen brengt. Hij zie op den dood van Christus, welke zijnen dood te niet maakt en hem het eeuwige leven geeft, zoo zal hij niet verloren gaan; neen maar bij het opzuchten: "Ik ellendig mensch, wie zal mij verlossen uit het ligchaam dezes doods?" — daar toch kunnen bijvoegen: "Ik danke God door Jezus Christus, onzen Heere." Want wat ook wet en duivel daartegen mogen hebben, God heeft het bevolen: "Maak u eene vurige slang, en stel ze op eene stang," en God heeft het beloofd: "Al wie gebeten is, en haar aanziet, hij zal leven."

Maar gij, die u inbeeldt wat te zijn, en het wel bewijst, dat u de slangenbeet noch angst noch dorst naar geregtigheid veroorzaakt, neemt de woorden van den Apostel Paulus ter harte: "Laat ons Christus niet verzoeken, gelijk ook sommigen van hen verzocht hebben, en werden van de slangen vernield" (1 Cor. 10, vs. 9).

Dit nu is Christus verzoeken, wanneer men geen acht slaat op de apostolische woorden: "Weet gij niet, dat de onregtvaardigen het Koningrijk Gods niet zullen beërven" (1 Cor. 6, vs. 9—10). Wie in waarheid Christus den gekruisigde aanziet, is zoo door en door gebeten en vergiftigd, dat hij het onder de vurige slangen niet kan uithouden, maar bij elken beet roept hij, als een arm zondaar, uit: "Ach God! ontferm u mijner." Wie zoo opzucht, daar het hem om het leven

uit God te doen is tegen zijne verlorenheid en straf, die zal niet dralen, om met een "wanneer ik dan omkome, zoo kom ik om", al is het ook met gebrokene oogen des doods, op te zien tot hem, en hem aan te zien, in wien wij geregtigheid en sterkte hebben naar den wille Gods, en hij zal dat vinden, wat onze Heere belooft: — het eeuwige leven niettegenstaande zijne verlorenheid. Amen.

V.

LEERREDE (*)

OVER

JOHANNES 3, vs. 16.

"Kinderen, kinderen, verlaat mij niet, knielt neder, bidt, bidt zonder ophouden, dat God mijne arme ziel genadig zij!" — zoo riep een stervend huisvader, hoewel hij het laatste oliesel bekomen had, en met alle sacrementen van de Roomsche kerk bediend was geworden. Die arme man! Hij had in zijn leven den moed niet gehad te gelooven, dat God al onze zonden op Christus heeft gelegd, en dat die onze zonden heeft gedragen. Hij had in zijn leven zijn' steun gezocht in zijne godsdienst en in het geloof der kerk, daarom miste hij den waren troost bij zijn sterven. Hij had in zijn leven niet willen weten, wie hij was, en had in de zonden willen blijven, daarom wilde hij Christus niet erkennen als degene, die voor eeuwig de zonden heeft uitgewischt. Hij had de ongeregtigheid, de wereld, een stukje goud en zilver, vergankelijke eer en eenen goeden naam bij de menschen gezocht, nu verliet hem dit alles. Hij moest voor God verschijnen, voor den heiligen God. Hij gevoelde zich naakt gelijk Adam, nu wilde hij barmhartigheid verkrijgen, zonder zich onder de geregtigheid te buigen, zonder de geregtigheid, die voor God geldt, te omhelzen.

(*) Gehouden 15 October, 1848.

God schenke ons de genade, daar wij beter onderrigt zijn, dat wij ook dienovereenkomstig handelen en wandelen. Onze dierbare en genadige Heiland Jezus Christus heeft ons geleerd wat hij voor ons van Gods wege geworden is. Hij heeft ons geleerd hoe wij hem aan te zien hebben: namelijk als zonde voor ons, en als een vloek voor ons. Ook heeft hij ons geleerd, dat wij ons zelven te beschouwen hebben als regtvaardigheid in hem, en als een zegen in hem. Hij wil dat wij hem beschouwen als eene slang, welke ons niet alleen van den beet der helsche slang en van het vergift der zonde geneest, maar ons ook het eeuwige leven geeft, zoo wij hem aanzien. Dáárin is echter iets ontzettends, hem te beschouwen als die eene slang gelijk zoude zijn. Hij toch is in zich zelf heilig en onschuldig, zonder venijn en zonder beet. Genade toch vloeit van zijne lippen en zijn adem is enkel leven. Evenwel wil hij, dat wij in hem gelooven als in den Gekruisigde, in hem gelooven als die den persoon des zondaars in zich heeft aangenomen en onder de wet is gesteld geworden, zoodat hij tot het laatste penningsken heeft moeten betalen, en ook tot den droesem uit den drinkbeker van Gods toorn voor ons gedronken heeft. De wereldling, de eigengeregtige, de pharizeër, de onopregte wil hem niet aanzien als dengene, door wien alleen wij met God verzoend zijn, en de bekommerde heeft den moed niet, hem als zoodanig voor zich te beschouwen. Het is alle vleesch eigen, met het hart een steun te zoeken in zelfgekozene werken, in geboden der menschen, in dingen, die God niet bevolen heeft. Het gebod des levens wordt veronachtzaamd, en in het hart is ingebeelde godzaligheid en haat Gods en des naasten, terwijl de openbare wandel is zoo als het hart het ingeeft.

Wie het nu wil hooren en ter harte nemen, die hoore het op nieuw in dit morgenuur, hoe ik onverdroten, op bevel mijns Gods, de bazuin aan den mond zet, opdat een iegelijk afstand doe van alle ongeregtigheid en eigengeregtigheid, en

een iegelijk aan zijne kwade gedachten die hij van God koestert, een "er uit!" en een "ga weg van mij!" aankondige. Want wanneer wij goede gedachten van God krijgen, zoo is ook dadelijk het hart goed, de geheele mensch goed en zijn wandel goed. — En de vrucht daarvan zal zijn dat, wanneer onze laatste ure slaat, wij de toevlugt niet zullen nemen tot eene verborgene barmhartigheid, welke in tegenspraak is met Gods geregtigheid, maar de toevlugt zullen hebben tot de geopenbaarde barmhartigheid Gods, door welke wij ellendige en verdoemenswaardige zondaren met vol vertrouwen voor God zullen durven verschijnen. Dit heeft onze Heere Jezus Christus met woorden te kennen gegeven, welke wel het evangelie van het evangelie mogen heeten:

TEXT: JOHANNES 3, vs. 16.

Want alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat hij zijnen eeniggeboren' Zoon gegeven heeft, opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe.

Dit woordje "want" verbindt onze textwoorden met de voorgaande woorden des Heeren: "Gelijk Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, alzoo moet de zoon des menschen verhoogd worden." Daarvoor geven alsnu onze textwoorden den grond aan, waarop dit berust, dat de Zoon des menschen gelijk de slang in de woestijn moest verhoogd worden. Deze grond lag in de liefde Gods. Dat waren nu allen ongehoorde zaken voor Nicodemus; zij waren echter volkomen berekend, om den man met zijnen pharizeërs trots te verbreken, hem op het diepst te verootmoedigen, en zijn hart tot God op te heffen.

Er wordt ons hier door den Heere voorgehouden:

1. De wereld.
2. Dat God deze wereld liefgehad heeft.

3. Dat hij ze zóó lief heeft gehad, dat hij zijnen eeniggeboren' Zoon gegeven heeft.
4. Waartoe God zijnen eeniggeboren' Zoon gegeven heeft.

I.

God heeft de wereld lief gehad, zegt onze Heere. Waarom zegt onze Heere niet: Alzoo lief heeft God zijn volk gehad? Dáárom niet, omdat zulks voor Nicodemus geen troost zoude geweest zijn, wanneer hij later tot de erkenning zijner verlorenheid zoude gekomen zijn. Want hij, die een arm zondaar is geworden, kan zich niets meer aanmatigen, hij is met de wereld op één' hoop geworpen. Hij is de voornaamste der zondaren, er zijn er geen voornamer in de wereld. Tot nu toe meende Nicodemus echter, dat hij en die met hem gelijk gezind waren, het uitverkoren volk waren; dat God alleen hem en de Pharizeën lief kon hebben, omdat zij zoo godsdienstig en dat zij uit Abraham voortgekomen waren. Zulk een volk nu maakt de Heere tot "geen volk" en wat "geen volk" en "wat niet bemind" was, maakt hij tot zijn volk en tot zijne beminde. Onder "de wereld" verstond de Heere alle volken te zamen genomen, zoowel heidenen als Joden, zoo als God ook tot Abraham zegt: "In uw zaad zullen gezegend worden alle volken der aarde."

Wie zoude het kunnen gelooven, zoo de Heere het niet gezegd had! De wereld bestaat uit eene ontelbare menigte menschen, in volslagene vijandschap met God. Afvalligen van God, rebellen, schenders van zijne heilige Majesteit, dooden in zonden en misdaden, slaven der zonde en des duivels, vervreemd van het leven Gods, zonder God en zonder verwachting; overtreders van al zijne geboden, afgodendienaars, lasteraars van zijnen naam, en verstoorders van zijne door hem bevolene rust, ongehoorzamen, moordenaars, dieven, echtbrekers, lasteraars, vol begeerten naar dat wat des naasten is, vloekwaardige zondaars, welker zonde hoofdzakelijk

dáárin bestaat, dat zij zijn willen als God, dat zij God houden voor onheilig, voor den duivel, en zich zelven voor heilig, wijs, edel en vroom. Een mengsel en chaos van zonden en duisternis, van vijandschap en haat tegen God — dat is de wereld. Wie kan de millioenen zonden van een' enkele van ons optellen? — hoe groot moet dan het getal der zonden van de geheele wereld zijn!

De wereld wil God zijn, en God moet van zijnen troon af; de wereld wil haren wil hebben, en God mag niet souverein wezen. De wereld wil volstrekt regtvaardig wezen, en God mag in geen van zijne woorden geregtvaardigd worden. Daarenboven slaat en spuwt de wereld God in het aangezigt, overlaadt hem met smaad en spot, hecht hem aan het kruis, en doodt hem. Zij wil haren zelf uitgedachten God wel eenigermate huldigen, maar niets wil zij weten van den levenden God en zijne zaligheid; zij begrijpt daarvan ook niets. Geheel van God afgevallen, ligt zij in de banden der zonden en des doods, en komt uit zich zelf daar nimmer van los.

Zoo heeft de Heere dan eene algemeene genade geleerd? Geenszins. De Heere, die ook eenmaal zeide: Ik bid niet voor de wereld, maar voor degenen, die gij mij gegeven hebt, — weet wel wat hij onder de wereld verstaat. Maar waartoe daarover getwist, of hier algemeene of bijzondere genade bedoeld is? Zóó schreef eens Luther: "De uitverkorenen worden zalig, de overigen hale de duivel." Het gaat om de toepassing op zich zelf. Dáár komt het op aan, of men zich met de wereld op éénen hoop door den Heere wil laten werpen, zoodat men in waarheid belijdt, dat het vrije onverdiende genade is. — Nicodemus had liever gehoord: Alzoo lief heeft God de Pharizeën gehad — en zoo komt overal de duivel, en brengt er de vromigheid der menschen tusschen, zoodat een mensch wel wil weten van Gods liefde, maar niet van die liefde, waarmede God in waarheid lief heeft. De vrome nu wil niet met de wereld gelijk staan, hij meent, dat

hij om zijne vroomheid iets bijzonders voor God is. Daar echter zal het luiden en geschreven blijven: God wil, dat alle menschen zalig worden en tot kennis der waarheid komen; en wederom: Hij is eene verzoening voor onze zonden; en niet alleen voor de onze, maar ook voor de zonden der geheele wereld, en wederom: Verderf dien niet met uwe spijze, voor wien Christus gestorven is. Daarentegen zoo iemand deze woorden als een schild mogt willen opheffen, om zijnen vrijen wil, die toch slaafsch is, te verdedigen, en voor eene algemeene genade mogt willen ijveren, zonder met de wereld gelijk gesteld te willen worden, zoo zal het geschreven blijven wat er geschreven staat: Er geloofden zoo velen als er verordend waren tot het eeuwige leven.

God alleen is groot, en hij verdoemt elke aanmatiging, waarmede men zich boven anderen verheft. Daarom zeide onze Heere, niet: "de Pharizeën", niet "het volk Gods", niet "zijne uitverkorenen", maar "de wereld". — Dat was namelijk opdat Nicodemus zoude erkennen, wie hij was — en ten dien zelfden einde lezen en vernemen wij ook: Alzoo lief heeft God de wereld gehad.

Zoo is het dan tot troost gezegd voor degenen, die niets kunnen aanwijzen, dat hun op de genade aanspraak zoude kunnen geven. Dezen voelen en erkennen het wel, dat zij tot die wereld behooren, waarvan de Heere spreekt. Laat daarom een iegelijk van u, die dit woord "de wereld" hoort, aan zich zelf denken en zeggen: Daarmede ben *ik* gemeend! Daar moet hij dan niet aan deugden en heiligheid denken, maar hij heeft te denken aan zijne goddeloosheid, welke zoo groot was, en nog zoo groot is, dat er aan of in hem niets is, geweest is of zijn zal, waarom God hem genegen zoude kunnen zijn. Wie zich alzoo onder alle diepgezonkenen en van God afgevallenen als de diepstgezonkene en als de van God meest afgevallene kent, die zal gaarne tot die wereld willen behooren, welke God lief heeft gehad.

II.

Dat is echter een wonderspreuk, *dat God zulk eene wereld lief heeft gehad.* Want in de eerste plaats is God ten hoogste volmaakt en gelukzalig, alsook algenoegzaam in zich zelf, zoodat hij volstrekt geene wereld behoeft, om zaliger te worden, dan hij reeds is. Ten anderen is hij ook volkomen heilig, zoodat het hem slechts moeite en arbeid moet kosten, zulk eene wereld bij zich te hebben, en het hem eigenlijk ten hoogste moet tegenstaan, zulk eene wereld te dulden. Ten derde vorderde zijne geregtigheid veeleer, zulk eene wereld in hare verdoemenis te laten liggen, of haar van den eersten dag af, toen hij haar lief heeft gehad, weder in de verdoemenis te werpen. Laten wij toch goed verstaan van wien hier gesproken wordt. Er wordt hier niet gesproken van een' keizer of koning dezer aarde, dat die ons lief heeft gehad, maar van den volzaligen God, van den grooten en levenden God, dien de hemel der hemelen niet bevatten kan. Bovendien is hij van de wereld schrikkelijk beleedigd geworden. Want hij heeft ons allen goed en naar zijn beeld geschapen; en hij heeft ons een heerlijk Paradijs gegeven, overvloed van alles, en slechts één gebod, dat echter zóó goed, zóó regtvaardig, zóó wijs, en geheel zóó gesteld was, dat het alleen tot ons geluk kon bijdragen. Toen vatteden wij echter argwaan tegen God op, en dachten, dat hij alles slechts deed en zeide om zijnentwil; toen wilden wij dan ook weten, wat goed en wat kwaad is, en meenden, dat wij dan God de wet konden voorschrijven, en hem gehoorzaamheid weigeren, ingeval hij eenig kwaad oogmerk met ons hebben mogt. Zulke schrikkelijke gedachten fluisterde de duivel ons in, wij gaven hem gehoor, grepen naar de daad — en daar hadden wij den duivel het genoegen gegeven, dat de geheele heerlijke schepping van den alleen goeden en wijzen God verwoest was; onze afval van God was volslagen, de duivel had

ons in de hel, en wij bedekten nog bovendien onze naaktheid met vijgebladeren en verstaken ons voor God.

Daar lagen wij in onzen verloren toestand; gelijk wij begonnen hadden God te verdenken, zoo bleven wij ook zulke harde gedachten van hem voeden; geenerlei verband was er meer tusschen ons en God, ja, wij konden zelfs niet meer verlangen tot hem terug te keeren; wij wilden zulks ook niet — en God was gezeten op zijnen heerlijken troon. Wij waren gevallen; hij was wel onwankelbaar gebleven. Wat deed hij? Zag hij niet meer naar ons om, bekommerde hij zich volstrekt niet meer over de wereld? O mensch, ken uwen God! Houd op, kwaad van hem te denken. Hij zat op zijn' verheven troon, den troon zijner heiligheid en heerlijkheid. Hij zag de wereld diep in den afgrond onder zich liggen, diep in de hel, gebonden met banden des doods, niet eens meer opzuchtende, niet eens meer verlangende naar hem. En — de wereld, welke hij zelf had moeten verdoemen en onder dit oordeel besluiten — hij had haar lief — niet alleen ontfermde hij zich over haar, maar hij had haar lief. Zoo vernemen wij het uit den mond van onzen Heere, den getrouwen Getuige: God heeft de wereld liefgehad. Dat is het wat God ook door zijne profeten betuigde: Ik heb u liefgehad met eene eeuwige liefde, daarom heb ik u getrokken met goedertierenheid (Jerem. 31, vs. 3). En wederom: Als ik bij u voorbijging, zoo zag ik u, vertreden zijnde in uw bloed, en ik zeide tot u in uw bloed: Leef! ja, ik zeide tot u in uw bloed: Leef! (Ezech. 16, vs. 6). Kan het mogelijk zijn? Wie zoude eene geheel afzigtelijke, bovendien onteerde, in haar bloed vertredene en in haar bloed geheel verontreinigde, alleen door haar aan te zien, liefkrijgen? Zoude niet de geheele stad zulk eene keus ten hoogste afkeuren? Zoude er wel een eenig man tot zulk eene keus over te halen zijn? En nogtans heeft de groote God zulk eene keus gedaan. Nogtans heeft hij datgene liefgehad, wat hem nog afschuwelijker en verwerpelijker moest zijn, dan alles wat men zich in de

wereld als leelijk en afzigtelijk kan voorstellen. — Maar welligt is er toch nog iets in de wereld, welke God lief heeft gehad, waarom hij haar lief gehad heeft? Een ieder antwoorde daarop voor zich zelf, of er iets in hem is of geweest is, waarmede hij de liefde van den heiligen God heeft kunnen winnen. De wet, die naar Geest oordeelt, de zonden, zoowel verborgene als openbare, zoowel gedachte als begane, de schrikkelijke ontrouw jegens God, de hardheid des harten, het ongeloof, de duizendvoudige doodigheid, bovendien al het gruwelijke en afschuwelijke, dat in het hart der menschen omgaat, de duizenden overtredingen met gedachten, woorden en werken, zullen een ieder, die deze liefde Gods bij ervaring kent, doen uitroepen: Wat was er in mij, dat gij omgezien hebt naar eenen dooden hond, als ik ben; wat was er in mij, dat gij u over mij hebt willen ontfermen en mij hebt willen liefhebben? en hij zal, wanneer bij hem beschaamdheid des aangezigts is, het troostvol antwoord vernemen: Ik heb u vrijwillig liefgehad.

Ja, God heeft de wereld vrijwillig liefgehad. Op de duizendmaal herhaalde vraag: Waarom mij, waarom mij? — zal het antwoord duizendmaal hetzelfde zijn: Zóó was mijne liefde: Ik heb u liefgehad, omdat ik u lief heb gehad.

En zullen wij nu nog den grond van onze zaligheid in ons zelven zoeken? Dáárin zoeken, of wij toch dit of dat zijn? En wanneer wij het bij ons niet vinden, dan in mismoedigheid wanhopen aan God? Ach, waarom nog langer het gezocht dáár, waar het toch niet te vinden is? Is het liefde, liefde Gods, zoo laten wij met deze liefde tevreden zijn. Ja, dat wilt gij, gij, die daar zucht onder den last uwer zonde en onder den last van alles wat hier beneden is. Hoort hoe lief God de wereld heeft gehad!

III.

Alzoo lief heeft God de wereld gehad, dat hij zijnen eenig-geboren' Zoon gegeven heeft. — Dat zijn de woorden van

zijnen eeniggeboren' Zoon zelf. Hij, die den Vader kende, heeft ze uitgesproken in de dagen zijns vleesches, heeft ze uitgesproken voor de ooren van Nicodemus. Is daar iets mede gelijk? Een vriend moge zijn leven inzetten voor zijnen vriend; God echter had met eene vijandige wereld te doen. God bevestigt zijne liefde jegens ons als wij nog zondaren waren, betuigt een apostel; en wederom: Wij zijn met God verzoend toen wij nog vijanden waren door den dood zijns Zoons. In ons is de haat tegen God, in hem de liefde tot ons. Hij heeft ons eerst liefgehad, daardoor hebben wij God lief; en dat wij hem nog liefhebben, komt dáárvan, dat de liefde Gods in onze harten uitgestort is door den Heiligen Geest, die ons is gegeven. Welk eenen Gever hebben wij hier, en welk eene gave! Is er in de gansche wereldgeschiedenis één vader te vinden, die zijnen eenigen zoon voor zijne vijanden heeft gegeven? Dit heeft God gedaan. Hij gaf zijnen eenigen, ja voorwaar zijn eeniggeboren' Zoon. Hij had buiten hem geen' zoon, het was zijn eenige, die ten allen tijd voor zijn aangezigt speelde. Ik mag mij in de diepte der verborgenheden Gods en zijns Zoons niet begeven. Hoe is zijn naam, en hoe is de naam zijns Zoons? vraagt een profeet, en voegt daarbij: "Ik ben onvernuftiger dan iemand, en ik heb geen menschenverstand; en ik heb geene wijsheid geleerd, noch de wetenschap der heiligen gekend." Wie zal ons zeggen, wat het te zeggen is: Het beste wat hij had, gaf hij tot losprijs. O, dat wij het toch gelooven, dat God zonder zijnen Zoon niet kan zijn. God is een Geest, alles is leven en werking wat in God is. Het afschijnsel zijner heerlijkheid en het uitgedrukte beeld zijner zelfstandigheid heeft hij vóór zich moeten hebben. Gelijk God liefde is, heeft hij deze liefde luid moeten maken. Zijne ingewanden, zijn eigen Ik heeft hij voor zich zelf niet kunnen behouden, in eeuwige voortbrenging heeft hij dien vóór zich gesteld, die hem gelijk is, die is wat *hij* is. Slechts eenen éénige heeft hij zoo kunnen voortbrengen. Aan dezen éénige was hij gehecht,

hij, wien het eene eeuwige behoefte is, niet voor zich zelf God te zijn. Kan een vader zijn kind, zijn eenig kind, zich van het hart laten rukken? Kan het eene moeder? Dat nu de ouders dit niet kunnen, is van God, die hun zulke liefde voor hunne kinderen gaf. Wat zal niet Abraham ondervonden hebben, toen hij zijn' éénige offeren moest! Wie kent niet de hartverscheurende klagt van Jakob: En mij aangaande, als ik van kinderen beroofd ben, zoo ben ik beroofd. — Zegt het mij, gij ouders, wat moet God gevoeld hebben, toen hij het besluit nam, zijnen eeniggeborene te geven, en toen deze eeniggeborene het vrijwillig op zich nam om zich over te laten geven. — En welke beteekenis heeft hier *geven?* Zekerlijk, toen Lot zijne dochters voor de schandelijke Sodomieten wilde uitbrengen om zijne gasten te redden, zoude hij ze tot eenen schrikkelijken dood hebben overgegeven; dat zoude hij echter door den nood gedrongen gedaan hebben, hij zoude zijne gasten gered hebben, God kon hem ook daarvoor andere dochters wedergeven. Maar God gaf zijnen eeniggeborene, hij kon zich geen' tweede verwekken, en wat was er in den hemel of op de aarde, dat hem daartoe verpligten kon? O, het was een vrijmagtig besluit zijner liefde! En waar bleef hij, toen hij den Zoon overgaf? God offerde zijne vreugde op, zijne lust, zijn leven, zijn ander Ik; hij maakte zijnen hemel, zijn paleis, als het ware ledig. Hij gaf zijnen Zoon als voor zijn aangezigt weg, en gaf hem over van uit de vreugde Gods; hij liet hem in deze verpeste lucht komen, liet hem mensch worden, een mensch gelijk wij; hij gaf hem over aan den duivel, aan den dood, aan de menschen, die hem niet kenden, en ook niet wilden kennen, die hem met kannibaalsche woede, na allerlei marteling, den schandelijksten dood aandeden — ja hij gaf hem over om hier te zijn in den stand des zondaars, onder de wet gesteld, vloek en zonde voor ons; hij gaf hem over in onze verdoemenis, dat hij zoude dragen den geheelen last des toorn Gods tegen de zonde.

Ach! wij zijn te aardsch, te mat, te dood, te veel met ons zelven en met de zigtbare dingen vervuld, om dit *geven* te begrijpen.

Wondervolle gave, wondervolle ruiling! Wat God liefhad en alleen lief kon hebben, scheen hij te haten, en wat hij met eeuwige haat moest haten, gelijk het hem haatte en hem van zijnen troon wilde stooten, dat heeft hij liefgehad. Wat alleen in Gods hemelrijk behoort, gaf hij over in onze verdoemenis, en wat voor eeuwig van hem verworpen moest zijn, nam hij tot zich op voor zijnen troon.

Wondervolle geregtigheid Gods, hoe heerlijk straalt zij uit het Evangelie van Jezus Christus op een arm zondaar af, niet om zich aan hem te wreken, maar om hem voor eeuwig regtvaardig en zalig te maken! En nog verdenken wij God, die zijn zelfs evenbeeld gaf, daar wij uit zijn beeld uitgegaan waren, — die zijns zelfs evenbeeld gaf, opdat wij in dit evenbeeld voor hem genade zouden hebben! En wij willen God wat geven, wat toebrengen, omdat wij zondaars zijn; omdat wij zonden hebben, omdat wij gedurig meer en meer ondervinden, in welk een diep verderf wij liggen; omdat wij ondervinden, wat uit onze harten voortkomt: daarom denken wij met eene offerhande, met runderen en bokken van onzen stal, God te moeten verzoenen. Omdat wij zoo zondig zijn, denken wij, dat God toornig op ons is, en dat God is gelijk wij zijn. Omdat wij zoo zondig zijn, denken wij dat God ons dan eerst toegenegen kan zijn, wanneer wij geheel andere menschen dan de wereld is, geworden zijn. O gij allen, die mij hoort, stelt u met de wereld gelijk! Ziet en smaakt, met welk eene heerlijkheid van liefde God den zich voor hem verbergenden Adam, God ook ons te gemoet komt! De wereld is een madenzak, en neem mij er uit, zoo hebt gij den allerellendigsten worm. En zulk eene wereld heeft God liefgehad, alzoo liefgehad, dat hij zijnen eeniggeboren' Zoon gegeven heeft; weg met alle gave, en als wereld in den Gever geloofd! Loven wij hem voor zijne onuitsprekelijke gave!

IV.

Want waartoe heeft God zijnen eeniggeboren Zoon gegeven? Is het opdat een Nicodemus door zijne vroomheid en deugden in den hemel zoude komen? Is het opdat wij in Christus een voorbeeld der volmaaktheid zouden hebben, en van hetgeen Gode welbehagelijk is, om alsdan, wanneer wij dit voorbeeld zoo veel mogelijk gelijkvormig geworden zijn, tot God toegelaten te worden? Gaf hij zijnen Zoon daartoe, om ons te leeren een tegengift te zoeken tegen het vergift der zonden in onze leden? Om ons te leeren, dat wij door zelfkastijding, door een allengs verzwakken en dooden der zonde, door zelfgenezing van den beet der slang, ons Gode gelijk zouden maken? Heeft hij dáártoe zijnen Zoon gegeven, opdat wij een leiddraad zouden hebben om op ons sterfbed te kunnen zeggen: O regtvaardige God, nu ben ik met uwe hulp ook regtvaardig geworden, ik ben zoo heilig geworden als de Heere Jezus; door hem hebt gij mij geleerd ter bedevaart te gaan, te bidden, de zonde te bedwingen, — ik heb ook vele pligten van menschenliefde en liefde tot den naaste uitgeoefend, ik ben een goed discipel geweest, daarom doe mij open —? Alzoo spreekt de trouwe en waarachtige Getuige, die gezeten is op den troon zijner heerlijkheid en bereid staat om te oordeelen de levenden en de dooden, zóó sprak hij in de dagen zijns vleesches, toen hij voor Nicodemus stond, — en wat hij gesproken heeft, heeft hij nog nooit herroepen, maar de zekerheid daarvan tot op dezen dag staande gehouden: "Opdat een iegelijk, die in hem gelooft, niet verderve, maar het eeuwige leven hebbe." Naar het Grieksch: "Opdat een iegelijk in hem geloovende in 't geheel niet verdorven zij, daarentegen een eeuwig leven hebbe." Is het geloove, waarvan de Heere hier spreekt, eenigzins eene voorwaarde? Al naar dat men het neemt. Is het eene voorwaarde, dan wordt elke andere voorwaarde daarbij uitgesloten. Er

staat dus niet: Opdat een iegelijk die geene zonde heeft, die zich heiligheid verworven heeft, die een goed hart heeft, die opregt is, die de zonde haat, die vroom is, die iets aan het rijk Gods toegebragt heeft, die het ligchaam gedood heeft, enz., nu door Gods barmhartigheid welligt in den hemel zal toegelaten worden, wanneer hij zijn best zal gedaan hebben om Gods geboden te vervullen, — maar er staat: Opdat een iegelijk in hem *geloovende*. De Heere wil bijgevolg het geloof in hem, alléén het geloof, zoodat wij ons houden aan hem, welken God ons uit enkele liefde gegeven heeft. Dit geloof is hier echter niet gesteld als voorwaarde, maar als middel, als iets dat God alleen welbehagelijk is. Nu zal menigeen denken: "Ja, om het geloof is het mij juist te doen, ik kan echter niet gelooven." Eilieve, hoe stelt gij u het geloof voor? als een werk uwer magt? Dan zijt gij verkeerd onderrigt. Gevoel u verloren, verdorven, zóó wil God u hebben. Stel u gelijk met de geheele wereld, zoo zal God u liefgehad hebben. Gij ligt daar ter neder op den grond in de woestijn, het venijn werkt in de leden, gij gevoelt u zonder God, en in u den dood met al zijne magt. Ja, was er nog uitzigt op de zaligheid voor u in dezen toestand, hoe zoudt gij u verheugen! Geen mensch echter is er, die u dat zeggen kan. Maar wat zegt de Heere Jezus tot u? Wat moet gij doen, wat verlangt God van u? Hij wil dat gij in zijnen Zoon gelooft. O, zeg mij, wil hij misschien dat gij het venijn zelf uitzuigt, wil hij, dat gij zelf den dood uit uwe leden zoekt te verjagen? Vrijheid is u van den Vader en van den Zoon gegeven, om dan, wanneer gij volstrekt geen grond meer onder uwe voeten hebt, met beide uwe handen te steunen op het Lam, dat voor u geslagt is; want opdat gij in uwe verlorenheid niet door de verlorenheid verslonden wierdt, in uw verderf niet verdierft, heeft hij, God zelf, voor wien gij beeft en siddert, dat hij u om uwe zonden niet hebben wil, zijnen Zoon ook voor u gegeven. — Opdat gij in uwen dood niet van den dood verslonden moogt

worden, maar uw dood verslonden zij in Christus, heeft hij zijnen eeniggeboren Zoon gegeven. Hij heeft hem gegeven, opdat wij het eeuwige leven zouden hebben. Het gaat om het hebben. Die in den dood ligt kan zich niet met eene toekomst troosten, hij moet het hebben, het leven dat uit God is, het eeuwige. Het is er. Het moest er zijn, daarom heeft God zijnen eeniggeboren' Zoon gegeven. Wij moesten het niet nog eerst uit ons zelven verwerven, ach! wat vermag hij nog te werken, die doodelijk gebeten is? Wat kunnen wij dan anders doen, dan dat wij ook gedaan hebben, ons van God en het eeuwige leven berooven! Neen, God alleen kon ons het leven wedergeven. Het leven te hebben, het eeuwige leven, dat is toch om van enkel vreugde op te springen! Weg met alle harde gedachten van God, als moesten wij ons nog eerst dat leven verdienen, als ware het nog eenigzins van onze vroomheid en van ons werk afhankelijk, — en met al onze zonden ons op het Lam verlaten! — met stervende oogen op den eeniggeboren' Zoon Gods gezien! Geen ellendige is hier uitgesloten. Uit zijnen mond luidt het aldus: Een iegelijk in hem geloovende zal het hebben, — heeft het! O, die liefde Gods, zij hebbe ons allen het hart veroverd, alleen zij is der zonde dood, alleen zij maakt de dooden levend en het hart voor eeuwig vrolijk, alleen zij stelt den meest verontruste in rust en in grooten vrede. Amen.

VI.

LEERREDE (*)

OVER

JOHANNES 3, vs. 17.

Mijne Geliefden! Ik wil u met nieuwen moed de liefde Gods verkondigen; die liefde Gods, waarmede hij de wereld heeft liefgehad. Door haar zal nog menigeen uit den algemeenen brand der wereld, welke aanstaande is, gered worden; door haar zal nog menig zwakgeloovige bevestigd worden, om welgemoed het hoofd omhoog te heffen bij het vernemen van verwoesting hier, verwoesting ginds, bij het vernemen van allerlei gruwelijke dingen, waarbij men eene huivering in de leden gevoelt. De tijd is kort, en er blijft u geen dag meer overig, om in het zigtbare en vergankelijke in te sluimeren. Overal ligt de kruidloop aan de mijn, door de straffende hand Gods gelegd, welke de volken bezoekt, en het zal aan alle hoeken en einden schrikkelijk uitbarsten, zoo het woord het nog niet wat tegenhoudt. Daarom waakt op, en meent niet, dat gij Gods Woord in pacht hebt! Wanneer den menschen het hart zal bezwijken van vrees, in verwachting der dingen, die het aardrijk zullen overkomen, dan zal alleen diegene er wél afkomen, die in waarheid in zijnen God geborgen is. Het rollen des donders van de oordeelen

(*) Gehouden 22 October 1848.

Gods voorzegt ons niets goeds. De verharding van den eenen kant en van den anderen kant de onverschilligheid, ja diepe slaap, bij al hetgeen voorvalt, doet eenen slag en schok voorzien, dien elkeen voelen zal.

Wat is de toevlugt, dat men gerust kan zingen: Daarom zullen wij niet vreezen, al veranderde de aarde hare plaats, en al werden de bergen verzet in het hart van de zeeën: laat hare wateren bruisen, laat ze beroerd worden; laat de bergen daveren door derzelver verheffing? — Die toevlugt is Gods hart, het hart van een genadig God en Vader in den hemel. Dáárheen! dáárheen! gij allen, die van verre staat, die u nog niet behouden gevoelt tegen den dag van den toekomenden toorn, welke allen hoogmoed met wortel en tak zal uitroeijen. Kan er nog twijfel bestaan of hierboven voor al wat verdorven is, voor hoeren en tollenaars, voor verlorene en verdwaalde schapen een hart slaat? Mag de gedachte nog bij ons opkomen, of God wel eenen ellendige, die volstrekt geene deugden, volstrekt geene werken, volstrekt geene regtvaardigheid, volstrekt geen leven meer in eigene hand vindt, genadig kan zijn? — Zeker, wanneer daarboven geene vrije genade is; zeker, wanneer niet eeuwige, eeuwige liefde, wanneer niet ondoorgrondelijke, enkele barmhartigheid daarboven op den troon zit; zeker, wanneer daarboven niet eene geregtigheid geldt, die buiten ons ligt, dan is het met ons eene verlorene zaak. Dan voorzeker is er geene rust tegen onzen dood, geene verwachting des levens tegen den beet der slang. Maar Christus heeft ons de bron van onze zaligheid aangewezen. Hij heeft ons gezegd, dat hij niet van zich zelf is gekomen, maar dat de Vader hem gezonden heeft. Hij heeft ons gezegd, dat God de wereld zóó lief heeft gehad, dat hij zijnen eeniggeboren' zoon gegeven heeft. Wij hebben met God te doen; hem moeten wij te woord staan. Voor God echter beven en sidderen wij. Moeten de harde gedachten van hem ons nog langer van hem afhouden? Van waar is onze zaligheid, van waar onze ge-

regtigheid, van waar de hope des eeuwigen levens? Dáárvan, dat wij ons zulks waardig gemaakt hebben? Dáárvan, dat wij zulks verdiend hebben? Zoo denken wij, zoo leert ons de satan. Mogen wij het echter wagen om ons zonder bevoegdheid, zonder verdiensten, in Gods schoot te werpen? Wij mogen zulks; maar een kind, hoeveel het ook van de liefde zijns vaders ondervonden heeft, blijft bang voor den vader, wanneer het kwaad gedaan heeft, tot het weder op nieuw in den arm genomen, op nieuw overladen en overstelpt wordt van de vergevende liefde des vaders. Dat weet de Heere wel van ons; daarom leert Christus het ons, dat God zijnen eeniggeboren' Zoon gegeven heeft tot een zeker en ontwijfelbaar onderpand zijner vaderlijke liefde; en dat is hem nog niet genoeg, hij voegt er nog iets bij, opdat de ellendige, de verloren zoon, zonder zich meer door iets te laten weêrhouden, zich tot Gods hart begeve. Dit iets, wat de Heer er nog bijvoegt, zullen wij in dit morgenuur betrachten.

TEXT: JOHANNES 3, VS. 17.

Want God heeft zijnen Zoon niet gezonden in de wereld, opdat hij de wereld veroordeelen zoude, maar opdat de wereld door hem zoude behouden worden.

I.

Vernemen wij eerst het ontkennende van de woorden onzes Heeren. Aldus spreekt hij: *God heeft zijnen Zoon niet gezonden in de wereld, opdat hij de wereld veroordeelen zoude.* Met deze verklaring wil de Heere alle overlegging wegnemen, of het wel waar zoude zijn, dat God de wereld zoo lief had kunnen hebben, als de Heere het gezegd had. Bestond er dan daarvoor eenige reden, om, nadat de Heere eenmaal gezegd had: "Alzoo lief heeft God de wereld gehad", nog datgene wat wij hier vernemen er bij te voegen? Kan er dan een

mensch zijn, die zoo iets van God denkt? Ons verstand zegt ons toch wel, dat geen vader aan zijn kind in plaats van brood eenen steen zal geven, of in plaats van visch eene slang. Dat zegt toch de een tot den anderen, dat God onuitsprekelijk goed is. Daar God nu zijnen Zoon gegeven heeft, daar hij hem in de wereld gezonden heeft, wie zal dan zulke harde gedachten nog van God hebben, dat hij zulks gedaan zoude hebben om de wereld te veroordeelen? Ach, ellendig en zwak menschenhart! Ware het maar niet waar, dat wij zulke harde gedachten van God hebben! Dat is nog bovendien Gods groote lankmoedigheid en geduld, dat hij al onze harde gedachten van hem met de liefelijkste toezeggingen te hulp komt, opdat zij toch zouden ophouden, en wij ons hart voor hem verzekeren. Zal ik het u bewijzen, dat zulke harde gedachten gedurig op nieuw uit ons hart voortkomen, als deze: God heeft wel is waar zijnen Zoon in de wereld gezonden, dat zal echter zijn, om ons door hem te laten veroordeelen? Zijn wij allen welgemoed bij de gedachten aan het laatste oordeel? Hij staat te komen, die van God verordend is tot een' Regter over levenden en dooden. Zijn wij allen hem met opgerigte hoofden uit den hemel verwachtende; allen vol vertrouwen door den Heiligen Geest: "Hij zal zijne en mijne vijanden in de eeuwige verdoemenis werpen, mij echter met alle uitverkorenen te zamen in de eeuwige vreugde en heerlijkheid opnemen"? — O, dat arme en zwakke hart des menschen, welke harde gedachten heeft het toch altijd van zijnen God!

Heft uwe hoofden op, gij poorten! en verheft u, gij eeuwige deuren! opdat de Koning der eere inga, zoo klinkt het in de psalmen — en nogtans zoude ons zwakke hart liever de poorten vernaauwen en de deuren sluiten, dat hij niet binnentrok, omdat wij het daarvoor houden, dat hij komt om ons te veroordeelen. O, mogten wij het begrijpen, hoe vriendelijk en goed de Heer is! Maar toen de Heere God met zijnen Christus in het Paradijs kwam, meende Adam ook

dat hij kwam om hem te veroordeelen, en hij verbergde zich in het midden van het geboomte des hofs. Dat is ook onze geschiedenis. — Toen de oudsten van de kinderen Israëls aan den berg Sinaï den God Israëls zagen, meende al het volk, dat zij niet levend zouden terugkomen, en het bevreemdde hen, toen de oudsten aten en dronken voor Gods aangezigt en niet stierven. — Toen Samuël te Bethlehem kwam om aan de stad de hoogste eer te bewijzen, dat hij van daar den man nam, die in Israël koning zoude zijn, kwamen de oudsten der stad bevende hem te gemoet, en zeiden: Is uwe komst met vrede? Zij meenden dus, dat Samuël gekomen was, om hun vloek en ondergang uit hoofde hunner zonden aan te kondigen. Kan het ons dan verwonderen, dat ook Nicodemus in zijn hart van den Heere gedacht heeft: "Deze is van God gezonden om mij te veroordeelen? Ja; Hij verdoemt mij?" —

Daarom is het een dierbaar woord, dat de Heere gezegd heeft: God heeft zijnen Zoon niet gezonden in de wereld, opdat hij de wereld veroordeelen zoude. Dit moeten wij nu niet maar zoo onbemerkt laten voorbijgaan, maar het wel degelijk ter harte nemen; want het is eene gulden spreuk uit den mond van onzen Heer en Heiland zelf, uit den mond der Waarheid, om een elk moed te geven, die voor het woord des Heeren wegzinkt, en in wien een beangstigde en verbroken geest is.

Tot hoeveel troost moeten deze woorden later voor Nicodemus geweest zijn! O, de Heere was zoo vriendelijk en zoo goed. Hij ging het geheele land door. Overal gaf hij de liefelijkste blijken zijner barmhartigheid. Hij genas alle kranken, die tot hem gebragt werden. Al het volk heeft het van hem bekend: Hij heeft alles wel gedaan, en hij maakt dat de dooven hooren en de stommen spreken. Uit welke verlegenheid wist hij niet uitkomst te geven! Waar was een berouwhebbend gemoed, hetwelk hij niet met de woorden van genade toesprak: Zoon! Dochter! wees welgemoed, uwe zonden zijn u vergeven? Hoe heeft dan Nicodemus bij zulke

blijken van geweldige liefde, waarvan hij zelf getuige was geweest, daar hij toch spreekt van de teekenen, die de Heere deed, zulke harde gedachten van den Heere kunnen hebben, dat de Heere alleen gekomen zoude zijn om hem te veroordeelen?

Mijne Geliefden! Laat ons hierbij ons eigen hart onderzoeken. Wij allen voeden achterdocht tegen God. Dat is onze gruwelijke zonde. Wij hebben ons bezoedeld, verontreinigd, wij hebben onze kleederen verpand, om onze lust te hebben. Wij zijn niet gewasschen, ook niet gekleed. Nu komt de Heere, hij wil ons wasschen en kleeden, — en wij denken, dat hij komt om ons te straffen en te veroordeelen, omdat wij onrein en naakt zijn. Onze gezondheid hebben wij verwoest door moedwillige overtreding zijner heilzame geboden; de geneesheer komt om ons gezond te maken, en nu denken wij, dat hij ons onbarmhartig zal behandelen. In ons hart bestaat een tegenzin tegen de medicijn, tegen de zaligheid Gods; want wij zijn zoo hoogmoedig, dat wij niet gaarne al onze dwaasheden, waarmede wij ons zelven in het verderf storten, voor hem openleggen; wij zijn zoo regtvaardig in ons zelven, dat wij denken, het ten laatste nog wel goed te zullen maken, en zoo zouden wij dan gaarne wenschen onze regtvaardigheid God voor te houden; ook meenen wij, dat God zulks verlangt; daarom verliezen wij den moed, en worden bevreesd, wanneer hij tot ons komt, en denken, dat hij tegen ons is, omdat wij niets in de kasten, niets op den stal hebben, en alzoo niets weten aan te bieden.

O, dat wij zulks van ons zelven bekennen, en niet denken: Zoo ben ik niet, daar ben ik over heen, ik tracht noch zoek langer naar eigene geregtigheid of naar eenig werk uit mij zelf, wanneer de Heere tot mij inkomt. Want het eerste woord des Heeren, wanneer hij ons met zijne liefde bezoekt, is steeds hetzelfde wat ook tot de maagd Maria kwam: "Vrees niet! want gij hebt genade bij God gevonden." Zoo is dan in aller harten vrees, vrees voor den dood, en juist dit, dat

men steeds zoo gaarne op nieuw weder hoort: "Gij hebt genade bij God gevonden", bewijst het, dat men harde gedachten van God heeft, en altijd denkt, dat men geene genade bij God heeft gevonden. Het vertrouwen op vroomheid in ons zelven, de gedachten dat men daardoor voor God regtvaardig is, kunnen wij, zoo lang wij hier op aarde zijn, niet geheel opgeven, daarom ook is menigeen liever niet dan al in de tegenwoordigheid van een' regtvaardigen bode Gods, en houdt zich altijd schuil; anders, denkt hij, zal hij mij veroordeelen en straffen, en dan sta ik naakt en ellendig dáár, en heb niets.

Laten wij dan ter harte nemen, dat God zijnen Zoon niet in de wereld gezonden heeft, opdat hij de wereld veroordeelen zoude, en dat de prediking der vrije genade, der regtvaardigheid uit het geloof in Christus alleen, niet in de wereld komt om de wereld te verdoemen.

Deze prediking vindt wel is waar geene zachte ontvangst bij de wereld, maar moet aan het kruis, en aan het kruis moet diegene, welke haar verkondigt; ja zelfs de allerheiligste, om zoo te spreken, verzet zich tegen deze prediking; evenwel verschijnt zij niet om den mensch te verdoemen, maar om hem gelukkig te maken, en hem die waarachtige heiligmaking deelachtig te doen worden, zonder welke niemand den Heere zien zal.

Of oordeelt zelven: Als de Heere tot Nicodemus zegt: Tenzij iemand wedergeboren worde, hij kan het Koningrijk Gods niet zien; als hij tot hem zegt: Gijlieden neemt ons getuigenis niet aan, — doet hij zulks dan om Nicodemus te verdoemen? Doet de Heere het niet veeleer dáárom, opdat hij hem voor eeuwig gelukkig make? Wanneer wij door de prediking der regtvaardigheid, door het geloof in Christus, overhoop geworpen worden, en wanneer wij uit onze stelling gedreven worden door de prediking, dat wij ons niet boven de wereld zullen verheffen, opdat wij deel mogen hebben aan deze geweldige liefde Gods, waarmede hij de wereld heeft lief-

gehad; wanneer er duizendmaal tot ons gezegd wordt: Het staat met u niet goed: — geschiedt zulks dan om ons te verdoemen? Geschiedt het niet tot ons eeuwig welzijn, opdat wij afzien van in eigene kracht voort te gaan, ons overgeven in de armen van eeuwige ontferming en komen te liggen aan de moederborst van een volzalig God? Strekt dat tot ons nadeel, wanneer wij in waarheid op het diepst vernederd worden, en alleen God ten hoogste verhoogd wordt? Geschiedt dat niet, opdat wij in deze verhooging tegen elk gevaar vastgesteld mogen zijn op den rotssteen der eeuwige zaligheid? Neen, God heeft zijnen Zoon niet gezonden in de wereld, opdat hij de wereld veroordeelen zoude. En hoewel het ook den schijn heeft, alsof de prediking van Christus alle werk des vleesches, vroomheid, eigengeregtigheid en aanmatiging voor God verdoemde, zoo doet het toch de prediking eigenlijk niet, maar ons eigen hart, want dat heeft dit verkeerd bestaan voor God lief, en wil zich daarmede tegenover God staande houden, en nu moet het zich zelf veroordeelen en verdoemen bij deze prediking. Het geweten zegt het hier tot een ieder: Hier helpen mijne krukken en stutten mij niets, noch de kussens en peuluws, die mij onder de armen en het hoofd gelegd worden.

Hoewel de zon en maan ons menigmaal steken, zoo heeft God de maan toch niet daartoe geschapen; hij heeft de zon niet gemaakt om de wereld te verbranden; ook niet de bergen om den mensch daaronder te bedelven, evenmin als het water van den oceaan om over de aarde een' zondvloed aan te rigten: alles wat in zijne schepping daargesteld is, is tot een weldadig doeleinde bereid. Zoo ook heeft hij zijnen lieven Zoon niet gezonden om te verdoemen, ofschoon dan ook zijne verschijning en de prediking van zijnen naam al het doen en drijven des vleesches, alle werk en geregtigheid des menschen verdoemt, neen maar, uit eeuwige, eeuwige liefde heeft hij hem, heeft hij zijnen Eeniggeborene gegeven. Laat ons daarom afgelegd hebben alle haat en tegenzin, alsook allen arg-

waan tegen de prediking des Evangelies van den Zoon Gods, laten wij getroost alles loslaten, waarop wij ons nevens Gods vrije genade en eeuwige ontferming zoo gaarne verlaten, en dit besluit nemen: God zegt door zijnen Christus, dat al het mijne niet deugt, dat hij alleen goed is, en dat ik alleen door zijne goedheid over mij in Christus, zalig word. Dat zegt hij niet om mij te verdoemen, maar omdat hij mij liefheeft. Dat vrij dan al het mijne verga, en ik houde mij alleen aan deze genade en liefde.

II.

Daartoe zullen wij nu het bevestigend gedeelte der rede van onzen Heere verklaren. Zoo luidt het: *God heeft zijnen Zoon in de wereld gezonden opdat de wereld door hem zoude behouden worden.*

Hier herhaal ik het, wat ik in mijne vorige leerrede gezegd heb: Wij hebben ons met de wereld gelijk te laten stellen, zoo wij uit deze woorden des Heeren troost willen scheppen. Want dat is eene gevondene kostelijke parel voor alle armen en ellendigen, voor alle aangevochtenen, die zich menigmaal door hunne ellende en verdorvenheid zonder God en zonder leven bevinden, dat zij gewaar worden, dat de Heere hen "de wereld" noemt. Ach, het uitverkorene volk heeft alles, het praalt met heiligheid en voorregten; — maar wat heeft de arme, de verlorene wereld? Die heeft toch geen God. Die heeft niets, wat zij kan aanwijzen. Wat weet zij daarvan, of er in den eeuwigen raad des vredes, door God iets voor haar bereid en weggelegd is? Zij heeft niets dan zonde. Zij ligt als verbrand en verkoold in hare hel. Zal zij uit dit vuur gered worden? Zal God uit zulk een onding nog iets ter zijner eere kunnen maken? Zal hij eene door de zonde verteerde nog kunnen liefhebben? Zal hij haar niet laten omkomen in den gloed zijns toorns? Heeft hij haar niet voor eeuwig van voor zijn aangezigt verstooten? — Waar-

toe behoort de arme zondaar, die gebukt gaat onder de drukkende en zich zamenpakkende wolken van Gods gramschap? Wien behoort hij toe, die zelf niet durft offeren, die in den tempel der heiligheid niet kan ingaan, die den moed niet heeft, tot Gods altaar, tot zijnen troon, te naderen? Wien behoort hij toe, dien alle deugd, alle leven, alle hoop der zaligheid ontvallen is? Hij heeft niets dan ongeregtigheid, en ziet ook niets aan zich dan ongeregtigheid. Ach, hij vindt geene rust, zijn naam is *de wereld*, en hij weet voor zich geen anderen naam! — Zijn *wij* daarover heen? Een enkel stofje van onze verdorvenheid gerake slechts even in ons oog, en de opregte, die Gods wet meer acht dan zijn eigen leven, kent zijn nieuwen naam niet meer, en is de diepst gezonkene, de voornaamste der zondaren.

En mogt het ook anders met ons gesteld zijn, wat is er, dat wij niet ontvangen hebben? Wij waren eertijds onwijs, ongehoorzaam, dwalende, menigerlei begeerlijkheden en wellusten dienende, in boosheid en nijdigheid levende, hatelijk zijnde en malkander hatende. Gave God, dat wij allen daarvan genezen waren! Gave God, bij al den roem, die menigeen van de kennis van Christus heeft, dat het ons allen gold: Gij waart het eertijds. O, hoe velen van ons verbeelden zich over alles heen te zijn, en kennen niet eens de eerste beginselen der zelfverloochening; willen arme, ellendige zondaars zijn, maar wanneer men hun in het minste doet gevoelen wie zij zijn, zoo zijn zij in alles regtvaardigen, uitgezonderd in de liefde tot den naaste, welke alle dingen bedekt. Dat is van daar, dat zij zich niet met de wereld gelijk willen laten stellen. Maar ofschoon ik ook geheel en al eene heilige wereld ware, zoo zoude ik toch onrein te voorschijn komen, wanneer mijn God mij in mijnen modder liet zinken of in het stof legde.

De wereld is iets afschuwelijks, iets ellendigs, iets geheel en al hatelijks en vergiftigds voor God. Dat hij haar evenwel lief heeft gehad, is een eeuwig wonder zijner vrije ont-

ferming, waarover alle engelen verbaasd staan en waarvoor alle gezaligden en voleindigden hem in alle eeuwigheid lof, prijs en aanbidding zullen brengen. — De wereld, de vloek- en verdoemenswaardige wereld, zijn wij, en een iegelijk van ons zegge het mij met een gebroken hart na: "De wereld, de vloek- en verdoemenswaardige wereld, ben ik."

En nu hebben wij ons voor God te verantwoorden. Voor hem moeten wij verschijnen! Hoe ziet het er voor ons uit daarboven in den hemel? God is onze regter, een regtvaardig regter, hij moet de zonden straffen, — wat, de zonde? Hij moet den zondaar straffen, en hem van voor zijn aangezigt verstooten in de eeuwige duisternis, in de hel bij alle duivelen, die zijnen wil tegengestaan hebben. Dit vordert zijne heiligheid en geregtigheid; ook heeft de duivel regt op de wereld; hij heeft aanspraak op den zondaar; de wet toch ligt overtreden, geschonden door den zondaar, en het vleesch heeft volstrekt geene regtvaardigheid voor God. Buitendien kan de zondaar Gods heilig aangezigt niet verdragen, hij kan het in den hemel der zaligheid niet uithouden, alwaar zijne geregtigheid tot niet geworden is, en hij dáár staat met den geheelen last zijner ongeregtigheid. — En toch, hoe luidt de stem van den troon der heiligheid en geregtigheid Gods tot de armen, de verlorenen, in het van angst kloppend hart? Wij hebben deze stem in het Woord, wij hebben haar uit den mond van Gods Zoon zelf: "God heeft zijnen Zoon in de wereld gezonden, opdat de wereld door hem zoude behouden worden, dat is: door hem verlost zoude zijn."

Zoo is er dan verlossing voor u, o wereld! voor u, verlorenen en geheel in zonde geborenen! Wat ziet het er toch voor een verloren en bekommerd zondaar geheel anders uit voor den troon daarboven, dan hij wel denkt. O, de liefde Gods overtreft de stoutste verwachtingen, en evenwel valt het ons zoo zwaar, op haar te vertrouwen en in haar te gelooven! De verdoemenis verwacht men, en hoort zich vrijgesproken; men verwacht voor eeuwig verworpen te zijn, en

verneemt genade; den dood, en ziet het is eeuwig leven; een vernietigenden, toornenden blik, en ziet, er straalt van Gods oog, in vuur en gloed der liefde, eeuwige vrede en vreugde in het hart. Zoo even nog meende men voor eeuwig buitengesloten te zijn, en op eens ziet men zich opgenomen in het bundelken der levenden. De vroegere angst is voorbij, en de last der zonden voor eeuwig in den afgrond geworpen, en die nog zoo even in tranen wegsmolt, juicht en roemt met luider stem de eeuwige, eeuwige liefde, de onverdiende genade. Die zoo even niets zag dan zonde en een gapenden afgrond, niets dan duisternis, ziet nu niets anders meer dan een eeuwig voor hem geopend vaderhart, niets dan het Lam, dat zijne zonde droeg, dat overwonnen heeft, en hij verlustigt zich in den stroom en den glans der heerlijkheid van het eeuwige licht.

Mijne Geliefden! Wat heeft God toch voor ons, die eene verlorene wereld zijn, wonderbare en groote dingen toebereid! Zullen wij nu nog kwaad van hem denken? Wij hebben het uit den mond der Waarheid zelve: God wilde dat wij verlost zouden zijn. Dat was zijn heilige, uitdrukkelijke, eeuwige wil, alzoo was zijn raad en welbehagen. Hij zelf nam uit eeuwige liefde het besluit in zich zelf, dat wij verlost zouden worden. Waarvan? Van den toekomenden toorn, zeggen ons de apostelen, zegt ons ook onze Heer; verlost van dien, die het geweld des doods heeft, dat is van den duivel; verlost van de heerschappij der zonde; verlost van al onze verkeerdheden en verdraaidheden, opdat zij ons niet verdoemen; verlost uit elken nood; verlost van alle vijanden onzer zielen; verlost uit het vuur en het water; verlost van elke wraak, welke ons dreigt te verslinden. En waartoe verlost? Daartoe, opdat wij eeuwig, eeuwig des Heeren goedertierenheid en vriendelijkheid zouden smaken, opdat wij met alle heilige engelen eeuwig, eeuwig woning bij den volzaligen God mogten hebben, in zijne zaligheid ons voor eeuwig mogten verheugen, voor eeuwig dat alles mogten genieten en ver-

krijgen, wat God in zijne eeuwige liefde voor ons bereid heeft, opdat wij eeuwig, eeuwig dáárin zouden zalig zijn, dat wij hem zien, gelijk hij is, en steeds uit zijne volheid verzadigd worden.

Zeker, God had wel zijnen Zoon kunnen zenden, om ons te verdoemen; dat zouden wij allen dubbel en driedubbel verdiend hebben; en met onze boosheid, ongeloof, ondank en hardheid des harten, verdienden wij het wel, dat hij zijne liefde terugnam, maar zijne liefde is eeuwig, en hij heeft ons voor eeuwig verlost willen hebben. De Heere herhaalt daarom het woordje "wereld", terwijl hij zegt: "God heeft zijnen Zoon niet gezonden in de wereld, opdat hij de wereld veroordeelen zoude, maar opdat *de wereld* door hem zoude behouden worden": opdat niemand, die zich geheel zondig en verloren gevoelt, zoude meenen, dat hij van deze verlossing uitgesloten en er voor hem geene zaligheid ware, daar hij zijne zaligheid door eigene schuld verbeurd heeft. Met God hebben wij te doen. Hij alleen kan ons verdoemen of zaligspreken. De vraag is hier alleen: Heeft hij gedachten des vredes over dat wat verloren is, of zal hij het veroordeelen? God heeft zijnen zoon in de wereld gezonden om ons daarop antwoord te geven. Hij nu zegt ons, dat God de wereld heeft liefgehad, ja, hoe hij haar heeft liefgehad; hij zegt het ons dat Gods eeuwige raad en voornemen geweest is, dat de wereld zoude behouden worden, dat het zijn wil geweest is haar door zijnen eeniggeboren Zoon zalig te maken. Zullen wij bedrogen uitkomen, zoo wij ons aan deze woorden van onzen Heer houden? Wat, of ook de zonde ons verdoemt, — de Vader behoudt ons door zijnen Zoon. Wat, of wij ook door allerlei lijden en rampspoed bezocht worden, zoodat wij om den Heere en zijn getuigenis, dat de duivel zoo gaarne uit ons zoude uitroeijen, geacht zijn als slagtschapen, — de Vader behoudt ons door zijnen Zoon. Wat, of wij ook door den dood overvallen werden, — de Vader behoudt ons door zijnen Zoon. Heeft God zijnen Zoon in de wereld gezonden, opdat de wereld door hem zoude behouden worden, dan is

de verlossing volkomen daargesteld, en kunnen wij ons met volle vertrouwen op de liefde des Vaders verlaten. Hebben wij geene geregtigheid, God heeft zijnen Zoon in de wereld gezonden om de eeuwige geregtigheid aan te brengen; hebben wij geene heiligheid, God heeft zijnen Zoon in de wereld gezonden om de reinigmaking en heiligmaking der zijnen door zich zelf te weeg te brengen, en hij heeft den heiligen Geest voor ons verworven, welke zich wel betoont in zijne magt en werking bij allen, die tot God opzuchten. Wat zoude ons nu nog kunnen ontbreken, daar God zelf ons verlorenen zalig wil hebben! Zoo God vóór ons is, wie zal tegen ons zijn! O, dat het in ons hart ingegrift mogt blijven: God wil ons niet veroordeelen, gelijk onze Heer gezegd heeft: "De Vader zelf heeft u lief!" O, dat het in ons hart levendig bewaard moge worden door den Geest des Heeren Heeren: Het is niet de wil Gods, dat de zondaar verloren ga, Gods wil is onze zaligheid door zijnen lieven Zoon.

Christus is het, de Zoon des levenden Gods, door wien de wereld, door wien alles wat verloren was, verlost is. Daarom, wat verloren is, zie op Christus, en niet op eigene groote zonden, schulden en misdaden! Bedenk het, gij aangevochtene! welk een dag van genade en ontferming voor u is er niet aangebroken na uwe duisternis! hoop en verbeid, vertrouw en wees goedsmoeds! — gij zult in genade opgenomen worden. God heeft de wereld door Christus niet verlost alzóó dat er voor ons nog wat overig bleef om onze verlossing te volmaken: God heeft de wereld door zijnen Zoon zalig gemaakt: — zoo heeft hij dan door zijnen Christus onzen vloek, onze verdoemenis, onze zonde, onze verlorenheid van ons af- en weggenomen; zoo zijn wij dan zalig door hem, wanneer wij, hoezeer ook van de slang gebeten, op hem zien als op den ons van God gegeven' vernietiger van zonde en dood, en wij zullen in eeuwigheid niet sterven, wij zullen ook niet van God verstooten worden, maar door hem zelf met zijnen Zoon worden opgenomen in zijnen schoot.

Toen Manoah, de vader van Simson, den Heere gezien had, zeide hij tot zijne huisvrouw: "Wij zullen zekerlijk sterven, omdat wij God gezien hebben." Maar zijne huisvrouw zeide tot hem: "Zoo de Heere lust had ons te dooden, hij had het brandoffer en het spijsoffer van onze hand niet aangenomen, noch ons dit alles getoond, noch ons om dezen tijd laten hooren gelijk dit is." Alzoo zegge een iegelijk van u, wien het om de zaligheid zijner ziel te doen is, wanneer zijn angstig hart het hem diets maakt: "Gij zult nog verloren gaan": Zoo de Heere lust had mij te dooden, hij zoude het eeuwig geldend offer van zijnen lieven Zoon niet aangenomen hebben, ook zoude hij ons niet dit alles hebben getoond, noch ons laten hooren, wat wij vernomen hebben, namelijk: *God heeft zijnen Zoon niet gezonden in de wereld, opdat hij de wereld veroordeelen zoude, maar opdat de wereld door hem zoude behouden worden.* De wereld ben ik, en dat hij mij niet gelogen zal hebben, deze troost kunt gij, zwak hart, mij niet ontnemen. Amen.

VII.

LEERREDE (*)

OVER

JOHANNES 3, vs. 18a.

Elk mensch weet, dat het Oordeel hem wacht; een Oordeel, waarin het aan den dag zal komen, wat de mensch innerlijk geweest is, en wat de drijfveer was van al zijn doen. Sedert den val der eerste menschen bestaat er echter een drievoudig oordeel. Het eerste is, dat wij allen als kinderen des toorns geboren worden, en, van onze geboorte af, door de de zonde buiten het leven Gods zijn; het tweede, dat wij in dit leven de tijdelijke straf onzer zonden te dragen hebben, gelijk Adam en Eva niet alleen de woorden vernomen hebben: In het zweet uws aanschijns zult gij brood eten, tot dat gij tot de aarde wederkeert, dewijl gij daaruit genomen zijt, en: Met smart zult gij kinderen baren, — maar het ook hebben moeten beleven, dat de zoon, waarop zij zoo vele verwachtingen gebouwd hadden, zijnen regtvaardigen broeder doodsloeg; en zoo is ook tot David gezegd: Het zwaard zal van uw huis niet afwijken. Het derde oordeel is het eindelijke, algeheele en eeuwige verworpen worden van het aangezigt Gods, een eeuwig weenen en knarsen der tanden in bijzijn van den duivel en van alle verdoemden in de hel. Dit laatste oordeel zal komen over alle onbekeerden,

(*) Gehouden 29 October 1848.

onregtvaardigen en huichelaren. Christus heeft ons verkondigd, dat hij komen zal in zijne heerlijkheid, en al de heilige engelen met hem; en vóór hem zullen al de volkeren vergaderd worden, en hij zal tot degenen, die ter linker hand zijn, zeggen: Gaat weg van mij, gij vervloekten! in het eeuwige vuur, 'twelk den duivel en zijnen engelen bereid is. Het is in aller geweten ingegrift, dat dit oordeel een iegelijk te wachten staat. Daarom heeft men van den beginne aan steeds op allerlei wijze naar een' grond en vastheid gezocht, waarop men meende voor dit oordeel te kunnen bestaan. De pharizeën hebben ook hunne stelsels gehad, waarop zij zich verlieten, en ook onder de Christenen bestaan er valsche gronden van geruststelling genoeg, waarbij men meent dat het goed zal gaan. De pharizeën hebben het in de werken gezocht, en de Christenen, die den naam hebben dat zij leven, daar zij dood zijn, zoeken het ook in de werken, ofschoon zij zich ook op hun geloof en bekeering of, even als de pharizeën, op hunne verkiezing beroepen. Wie dood is, of het geloof slechts voor een tijd heeft, staat naar het uiterlijke onwrikbaar vast op zijn' vermeenden grond, hoewel innerlijk de bestraffing in zich dragende, dat die geregtigheid, waarin men zoo vast staat, de proef niet houden zal. Wie levend gemaakt is, staat innerlijk vast in het hart Gods in Christus, want daarin is hij geworteld; van buiten af wordt hij echter menigmaal zwaar aangevochten, juist dáárover, of hij voor Gods oordeel wel zal kunnen bestaan. Slechts hij, die door Gods Geest levend gemaakt is, gelooft in waarheid, dat er een oordeel komen zal; bij alle overigen is het woord: "want wij allen moeten geopenbaard worden voor den regterstoel van Christus," als een woord van geen gewigt. Daar nu degene, die het leven Gods heeft, het in waarheid gelooft, dat er een dag des oordeels komt, zoo geeft hij naauwlettend acht op alles wat hij denkt, doet en spreekt. Komen hem nu bij wijle groote en schrikkelijke zonden, die hij begaan heeft, en allerlei gruwelen, die hij in zijn hart vindt, voor

den geest; wordt hij dan door het gevoel van Gods heiligheid, en hoe zeer God het waardig is dat men hem in heiligheid diene, vervuld en overweldigd; wordt hij daarbij gewaar, in welk een ligchaam des doods hij zich bevindt, zoo wordt hij menigmaal zeer angstig bij de gedachten aan dood en oordeel. Daar heeft hij dan een vasten grond noodig, om met David te kunnen zeggen: "Maar ik zal uw aangezigt in geregtigheid aanschouwen, ik zal verzadigd worden met uw beeld, als ik zal opwaken," Psalm 17, vs. 5. Een ieder, die levend gemaakt is, kan dezen grond niet vinden in zijne werken der liefde, want hoewel die bij hem aanwezig zijn, weet hij toch niet, dat hij ze uitoefent; hij kan dien grond evenmin vinden in het bewaren van Gods geboden; want hoewel dat bij hem gevonden wordt, zoo klaagt hij zich toch aan, dat hij het goede, dat hij wil, niet doet; de grond kan voor hem ook niet dáárin liggen, dat hij Gods woord en het getuigenis Christi aanneemt en voor waarheid houdt, want dat kan de duivel ook voor waarheid houden. Wat is dan toch de grond, op welken hij staat, zoodat hij, hoezeer menigmaal bevende voor het oordeel, nogtans in Heiligen Geest verzekerd is of wordt, dat hij in zulk een oordeel niet zal komen? Vernemen wij dien grond uit den mond van onzen Heer zelf. Wij vinden dien in onze tegenwoordige textwoorden:

TEXT: JOHANNES 3, vs. 18a.

Die in hem gelooft wordt niet veroordeeld.

Laten wij de volgende vragen beantwoorden:

1. Wat wil het zeggen, in den Zoon Gods te gelooven?
2. Welke genade is daaraan verbonden?
3. Hoe komt men daartoe, dat men in den Zoon Gods gelooft, en dien ten gevolge den vasten grond heeft, dat men niet veroordeeld zal worden?
4. Welke toepassing op ons zelven zullen wij daaruit maken?

I.

Gelooven wil in onze taal zeggen: iets, dat een ander gezegd heeft, voor waar en ontwijfelbaar houden. Nu kan men een' geloofwaardige voor opregt houden en hem voor zooverre vertrouwen, dat men gelooft, dat hij het goed meent, zonder dat men daarom geneigd is, zijnen raad op te volgen of zich op zijne woorden te verlaten, zoodra hoogmoed, ijverzucht, eigenzin en begeerte eenen anderen weg heendrijven. Zoo stelden de Joden, die aan het zwaard der Babijloniërs ontkomen, en in hun land gebleven waren, vertrouwen in Jeremia, ja, zij hielden hem voor eenen profeet, die hun den wil Gods verkondigde; toen zij echter naar Egypte wilden, zeiden zij, verleid door gierigheid en wereldsgezindheid, tot hem: "Naar het woord, dat gij ons in den naam des Heeren zegt, zullen wij niet doen!" Zoo kan men ook alles voor zeker en waarachtig houden, wat God ons in zijn Woord geopenbaard heeft, zonder begeerte te hebben de geregtigheid in allen deele na te jagen. Alsdan is men aan zekeren Jood gelijk, die staande hield, dat hij den Sabbat niet schond, ofschoon hij dien door zijne onderhoorigen liet schenden.

In de grondtaal beteekenen de woorden, welke wij meermalen door "gelooven" vertaald vinden, meer bepaald: zich door iemand laten dragen, op iemand steunen, voorts: zich aan iemand toevertrouwen, zich op iemand verlaten, alsook: de toevlugt tot iemand nemen.

In onze textwoorden beteekent dus het woord: "gelooven" op den Zoon Gods steunen, zich op hem verlaten, zich aan hem toevertrouwen. Zoo is dan dit de aard des geloofs: dat het des Heeren Woord aanneemt en voor waarachtig en onbedriegelijk houdt, vervolgens: dat het hart zich tot hem uitstrekt, zoodat men zich aan hem overgeeft, hem bij zich

opneemt, met ligchaam en ziel zich aan hem toevertrouwt, om door hem regtvaardig, heilig en zalig te worden.

Maar waarom staat hier niet geschreven: Die in God gelooft, in plaats van: Die in hem, dat is, in den Zoon Gods, gelooft?

Daarom, omdat men door het Woord Christi tot Christus en door Christus tot God komt, staat hier geschreven: Wie in den Zoon Gods gelooft.

Slechts dan is men Gode welgevallig, slechts dan zal men in God gelooven en tot God komen, wanneer men zich met ligchaam en ziel tot regtvaardigheid, heiligheid en zaligheid den Zoon Gods toevertrouwt.

Want dat is "in den Zoon Gods gelooven", dat men vooreerst hem in dier voege als Gods Zoon erkent, dat hij de eenige is, om wiens wille, en in wien, wij als kinderen aangenomen worden, zoodat hij de eeniggeborene Zoon is, wij echter van hem de magt ontvangen, kinderen Gods te worden, wanneer wij in zijnen naam gelooven; dat hij het eenige kind van Gods hart en van Gods schoot is voor eeuwig en altijd, wij echter van onze geboorte af kinderen zijn des toorns; hij is het waardig den Zoon genaamd te worden, wij daarentegen zijn het niet waardig.

Nicodemus meende er regt op te hebben, een kind Gods genaamd te worden, omdat hij een kind Abrahams was. Dat moest hij er aan geven en Jezus van Nazareth als het eenige Kind Gods erkennen, en van zich zelf belijden, wat Johannes de Dooper van zich beleed: Ik ben niet waardig, nederbukkende, den riem zijner schoenen te ontbinden (*).

Ten tweede is dit "in den Zoon Gods gelooven", dat men erkenne, wie hij is, te weten: de ons van den Vader gegevene, tot onzen Profeet, dien wij te gehoorzamen hebben, als die het alleen weet, welke de regte weg ter zaligheid is, ja, die zelf de Weg en de Waarheid is, zoodat, wanneer hij

(*) Mark. 1, vs. 7.

zegt, dat wij met ligchaam en ziel tot onze zaligheid ons aan hem zullen toevertrouwen, wij de zaligheid niet ergens anders te zoeken hebben; — voorts tot onzen eenigen Hoogepriester, die ons den toegang tot God voor altijd geopend heeft, dáárdoor, dat hij voor ons met zijn eigen bloed is ingegaan in het heiligdom om ons eene eeuwige geregtigheid, afwassching van alle onze zonden en den Geest tot onze heiligmaking en tot onderpand van onze eeuwige zaligheid te verwerven; — eindelijk tot onzen Koning, om ons te regeren als onze Heer en Wetgever, ons in de verworvene zaligheid te bewaren en te behouden in eeuwige volharding, en ons bloed te wreken aan zijne en onze vijanden, tot dat hij ons in zijne vreugde opneemt en ons kroont met de kroon der geregtigheid.

Wie hem als dusdanig erkent, geeft zich met ligchaam en ziel aan hem over tot regtvaardigheid, heiligmaking en verlossing, als aan dengene, die ons daartoe van den Vader gegeven is, en hij weet dat zulks Gode welbehagelijk is.

Nicodemus had zich tot nu toe aan Mozes gehouden, dat is, aan de wet, naar uitlegging des vleesches; hij zocht zijne regtvaardigheid in de uiterlijke tempeldienst, zijne heiligmaking in de reiniging naar het voorschrift der ouden, en het Koningrijk der hemelen in de uitbreiding van zijn eigen rijk, naar het voorschrift der instellingen van den pauselijken stoel van Annas en Kajaphas. Dat moest hij er echter aan geven, en Jezus van *Nazareth* erkennen als den waren uitlegger en vervuller der wet, als den eenigen uitwisscher en de eenige verzoening van zonden en als den eenigen grooten Koning van de stad Jeruzalem en van de geheele wereld. Daarom zegt de Heer tot hem: Die in den Zoon Gods gelooft.

Ten derde, die in den Zoon Gods gelooft, erkent hem als dien, die een waarachtig mensch is geworden, wien hij evenwel als zijnen Heer en God aanbidt; hij belijdt van hem, dat hij de in het vleesch gekomene is, dat hij zóó zijnen broederen in alles gelijk heeft willen zijn en zich voor hen onder de wet heeft laten brengen, een vloek voor hen heeft willen zijn,

zich van God tot zonde heeft willen laten maken en evenwel het heilige en onbevlekte Lam Gods is, dat zonder zonde de zonden der wereld draagt, wegneemt en overwint.

Nicodemus kon tot nu toe in een mensch, die toch in alles elk ander mensch geleek, zulk eene heiligheid en heerlijkheid van liefde niet ontdekken; hij zoude echter de wonderbare verborgenheid der plaatsbekleeding leeren kennen, daarom hoorde hij, dat Jezus zich den eeniggeboren Zoon Gods noemde, daarom vernam hij het: Die in hem gelooft.

Ten vierde, die in den Zoon Gods gelooft, gelooft in zijne liefde, volgens welke hij zich geheel vrijwillig voor alles wat verloren is, in den dood begeeft en den persoon des zondaars zoodanig in zich opneemt, dat hij dat alles lijdt, wat de zondaar had moeten lijden, dat hij in zijn smartelijk lijden en sterven alle schuld, zonde en straf des zondaars in zich uit het midden wegneemt, en door zijne eeuwige geregtigheid, voor den zondaar regtvaardiging, heiligmaking en volkomene verlossing verwerft.

Ten laatste beteekent het "in den Zoon Gods gelooven", dat een arm zondaar zich aan hem met ligchaam en ziel overgeeft en toevertrouwt, dat hij het ook voor hem zal uitwerken, dat die geregtigheid, heiligheid en verlossing hem ten goede zal komen, en hij hem door dit tranen- en zondendal heen, en eindelijk in zijn hemelsch Koningrijk zal brengen.

Dat zijn zoo eenige stukken daarvan, wat het is, in den Zoon Gods te gelooven, te weten, dat wij dat alleen voor waarachtig en gewis houden, wat hij ons van zijnen Vader en van den weg ter zaligheid zegt, en dat wij ons aan hem met hart en ziel toevertrouwen, om door hem tot God te komen, en door hem den zegen en het leven van God te verkrijgen.

Wie alzoo in den Zoon gelooft, gelooft in God, naardien God gezegd heeft: Deze is mijn geliefde Zoon, in den welken ik mijn welbehagen heb, hoort hem! —

II.

Nadat wij vernomen hebben, wat het is in den Zoon Gods te gelooven, zullen wij nu de genade, welke daaraan verbonden is, beschouwen. De Heer zegt: Die wordt niet veroordeeld. In denzelfden zin sprak onze Heer ook tot de Joden (kap. 5, vs. 24): "Voorwaar, voorwaar zegge ik u, die mijn woord hoort, en gelooft hem, die mij gezonden heeft, die heeft het eeuwige leven, en komt niet in de verdoemenis, maar is uit den dood overgegaan in het leven" — en andermaal: "De Vader oordeelt niemand, maar heeft al het oordeel den Zoon overgegeven." Uit deze laatste woorden is het openbaar, weshalve degene niet veroordeeld wordt, die in den Zoon Gods gelooft. Want onbeschrijfelijk getrouw is de Zoon Gods. Bij hem is het niet Ja en Neen, maar alles is Ja in hem; want zoo vele beloften Gods als er zijn, die zijn in hem Ja, en zijn in hem Amen. Gelijk hij nu de zijnen, die de Vader hem gegeven heeft, lief heeft gehad, zoo heeft hij ze lief tot het einde, en is hun borg en voorspraak. Daarom kan hij ook het werk zijner handen niet laten varen. Hij zal wel zorgen dat allen, die met ligchaam en ziel zich aan hem hebben toevertrouwd en toevertrouwen, regtvaardig, heilig en zalig zullen worden. Zelf verzocht geweest in alle dingen, kent hij door en door elken ligchaams- en zielenood der zijnen, en weet koninklijk te helpen degenen die verzocht worden. Ook is hij tot verwondering regtvaardig, zoo als ook de Apostel betuigt: "Indien iemand gezondigd heeft, wij hebben eenen voorspraak bij den Vader, Jezus Christus den regtvaardige" (*). Wie zich aan hem toevertrouwt, bezit in zich zelf geene regtvaardigheid, geene heiligheid noch zaligheid, maar hij verwacht die van hem. In het eeuwig oordeel nu moet een iegelijk verdoemd worden, die geene gereg-

(*) 1 Joh. 2, vs. 1.

tigheid en heiligheid heeft; hier echter zorgt Christus voor allen, die zich op hem verlaten, dat zij nogtans geregtigheid en heiligheid hebben, ofschoon zij er volstrekt geene hebben, en dat zij nogtans zalig worden, hoewel zij in zich zelven verdoemenswaardige schepselen zijn, en hun doodvonnis zelven moeten onderteekenen. Hij bekleedt hen namelijk met zijne regtvaardigheid en onschuld; zoo draagt hij zorg voor die zich aan hem toevertrouwen, opdat zij in het oordeel niet verdoemd worden. Dat is zijne regtvaardigheid, dat hij zegt: Deze ziel heeft zich op mij verlaten, zoo zal zij dan ook alles hebben wat ik voor haar verworven heb, en voor eeuwig zijn dáár, waar ik ben. Wie tot hem opgezucht heeft: Ontferm u over mij en draag mij, ik kan niet meer gaan; draag gij mij door alle vloeden des toorns, door de hel heen, in uw rijk in, — dien zal hij ook wel in zijne armen opnemen, die zal in de hel niet verzinken, dien laat hij niet los, dien laat hij niet vallen, dien draagt hij tot in den schoot des Vaders, en elke aanklagt en eisch van het Gerigt is afgewezen en bevredigd door dit zijn woord: Hij heeft zich in mijne armen geworpen. Wie zich in zijn verzinken op hem verlaat, zich met beide handen, hoezeer ook sidderend en bevend, op hem als het eenige slagtoffer voor zijne zonden steunt, dien zal hij zich onbedriegelijk betoonen een rots te zijn, die niet wankelt, daarom zegt het Woord: "Die op den Heere vertrouwen zijn als de berg Zion, die niet wankelt, maar blijft in eeuwigheid" (*).

Voor het Gerigt is alle vleesch veroordeeld; want al wat vleesch is heeft zijnen weg verdorven; voor het oordeel Gods heeft alle deugd der menschen, alle regtvaardigheid en vroomheid, alle eigen werk, alle heiligheid des vleesches, al het gehouden hebben der geboden Gods volstrekt geene waarde, welken schoonen schijn dit alles ook moge hebben. Want de mensch is tot alle goed werk ondeugend geworden, al zijn doen is verbeurd, en hij eene buit des duivels, want hij is geheel van

(*) Psalm 125, vs. 1.

zijnen God afgevallen; daarom, al mogt hij ook met den rijken jongeling kunnen zeggen: Al deze dingen heb ik onderhouden van mijne jonkheid aan, zoo is hij toch voor het Gerigt niet volmaakt, maar moet veroordeeld worden, juist dáárom, omdat hij, die een ondeugende is geworden, zich met dingen, die op zich zelven goed en prijzenswaardig mogen zijn, wil opsieren. Want ofschoon een doode met alle edelgesteenten der wereld omhangen ware, zoo heeft de doode daarom toch geene waarde meer, maar is en blijft een doode, en de mensch wordt niet geoordeeld naar hetgeen hij heeft, maar naar hetgeen hij is; en al heeft een mensch ook alles gedaan wat hem bevolen is te doen, zoo is hij toch een onnutte dienstknecht voor God; want God is niet schuldig hem daarvoor het eeuwige leven te geven, nadat hij God, die zijn leven was, er aan gegeven heeft. Zoodra toch het verbond door ons werd verbroken, was God van zijn' kant niet meer verpligt te doen wat hij op zich had genomen. Maar God heeft gezegd: Doet dat, en gij zult leven, — en waar is de mensch, die zich voor zijnen God zoude kunnen beroemen, dat hij gebleven is in alle woorden der wet? Uitgesloten is alle roem des vleesches, en op allen ligt de vloek. — Er moet voor God een ander mensch zijn, die regtvaardig is en alle geregtigheid vervuld heeft, en als zoodanig in het midden treedt, en deze mensch is de mensch Christus Jezus, de Heer uit den hemel. Deze helpt er allen door, die zich aan hem toevertrouwen, zoodat zij niet verdoemd worden. En dat zij niet verdoemd worden, geschiedt niet omdat zij zich aan hem toevertrouwen, maar omdat alléén dezulken Gode welbehagelijk zijn, en hij hun om zijns lieven Zoons wille genadig wil zijn. Daarom heet ik het genade, dat degenen, welke zich aan den Zoon Gods toevertrouwen, niet veroordeeeld worden. Deze genade is echter volgens Gods raad en wil dááraan verbonden, dat men zich voor ligchaam en ziel aan zijnen Zoon toevertrouwt, zoodat de uitspraak van het Oordeel is: Wij veroordeelen en verdoemen dezen niet; daar hij

zich op ons heeft verlaten, zoo zal hij ook zien en ondervinden, wat wij voor hem weggelegd en bereid hebben.

III.

Nadat wij de genade overwogen hebben, welke daaraan verbonden is, dat men zich met ligchaam en ziel aan den Zoon Gods toevertrouwt tot zijne regtvaardigheid, heiligmaking en zaligheid, zoo zullen wij nu de vraag beantwoorden, hoe men daartoe komt, zich met ligchaam en ziel aan Christus toe te vertrouwen, en bij gevolg eenen goeden grond te hebben, dat men niet veroordeeld zal worden.

Vóór dat iemand gelooft, wordt hij door de prediking des Woords er van overtuigd, dat hij verloren is; zijn hart is ledig en akelig, hij kan in niets en nergens meer rust vinden, hij is angstig over zijnen toestand, zoowel van wege zijne zonden, als van wege de straf, die hem bedreigt. Hij gevoelt zich van zijnen God vervreemd, hij ziet dat hij alleen dáárdoor kan zalig worden, dat hij bij God genade vinde en weder met hem vereenigd zij; geen schepsel echter kan hem daaraan helpen, en hij zich zelf het allerminst: "Hoe kan Gods geregtigheid voldoening bekomen, hoe word ik regtvaardig?" Dáár hoort hij Christus prediken, wie de Christus is, wat hij gedaan, wat hij geleden heeft, en hoe hij de Middelaar eens beteren verbonds is geworden. Hij is vol verlangen naar dezen Middelaar des verbonds, voor zijne eigene ziel.

Al wie nu in zulk eene verlegenheid met zielsverlangen tot Christus gaat, verneemt het uit het Evangelie, hoe Christus aan alle armen en ellendigen, aan alle verlorenen wordt voorgehouden, hoe een iegelijk die wil, slechts heeft te komen, en hoe een iegelijk die komt, niet verstooten zal worden. Dit houdt hij voor eene zekere waarheid, en verheugt er zich in, dat God zelf zulk eenen weg ter zaligheid daargesteld heeft en dien laat aankondigen. Met geheel zijn hart keurt hij dezen weg alleen goed, en wil geen' anderen Heiland dan

Christus, en ook geen' anderen weg ter zaligheid. Al zijne begeerten strekken zich daarnaar uit, dat hij deel moge hebben aan den Heere en aan alles, wat die voor zondaren verworven heeft. Door hem moet hij tot God gebragt en met God verzoend worden. Door hem moet hij vrede bij God vinden. Hij lijdt veel smart en vergiet vele tranen, opdat hij dien moge gevonden hebben, dien hij lief heeft gekregen. En het Woord des Heeren geeft hem moed: Zalig zijn die hongeren en dorsten naar de geregtigheid; want zij zullen verzadigd worden.

Hij staat op, ofschoon van verre, gelijk de verloren zoon en de tollenaar, en zucht: "O God! wees mij zondaar genadig!" Hij klopt aan de deur der genade, hoewel met bevende hand, nu eens heeft hij moed, dan weder niet, op nieuw wordt hem alles duister, dan weder waagt hij het op des Heeren woord: "Wendt u naar mij toe, en wordt behouden" (*). Hij verbeidt den Heere van de eene morgenwake tot aan de andere.

Daar begint dan een man met hem te worstelen, en hij worstelt met dezen man, tot het uiterste toe, in de duisternis van den nacht, in den grootsten nood der ziel. Hij kan dezen man niet laten gaan, hij moet van hem eenen nieuwen naam bekomen, hij moet door hem volkomen verlost worden; hij is ontbloot, ellendig, verloren, hij ligt boven den gapenden afgrond. Verrast door den man zijns heils, omvat hij hem met de beide armen zijns harten, neemt hem met blijdschap bij zich in, geeft hem hand en hart, en geeft zich in al zijne ellende geheel aan hem over.

Van nu aan vertrouwt hij ligchaam en ziel, zijne volkomene zaligheid, aan dezen man toe, laat zich van hem dragen, laat het op hem aankomen, steunt op hem; en ofschoon hij nog wel niet geheel zeker is van zijne zaligheid en allerlei bestrijding ondervindt, zoo wendt hij zich toch telkens op nieuw

(*) Jes. 45, vs. 22.

tot hem, aan wien hij zich heeft overgegeven, en krijgt goeden moed, dat hij het voor hem zal voleinden.

Daaruit komt ten laatste de verzekering door den Heiligen Geest: Mijn vriend is mijn en ik ben zijn. Onder gebed en worsteling krijgt de ziel de bewustheid, dat zij zich op den Heere verlaat, ziet al meer en meer in hem de volheid, en ondervindt van dag tot dag de waarheid van al zijne beloften.

Zoo wordt dan het hart gereinigd door het geloof, zoo is het geloof werkende door de liefde, en wordt het hart door genade gesterkt.

Dit of iets dergelijks, alles evenwel naar de vrijmagt der genade, ondervindt de mensch op den weg, waarin hij komt tot het geloof in den Zoon Gods.

Ten laatste gaat het nog wel eens dieper, zoodat een mensch geen weg of uitkomst meer weet; — maar het vertrouwen des harten op Christus blijft, daar waar het eenmaal begonnen is; want dit vertrouwen is eene gave en werk Gods, en is daarin van elk onecht geloof onderscheiden, dat het onechte geloof het Woord van God en Christus wel heeft, en ook voor waarheid houdt, ook veel ophef daarvan kan maken, maar het vertrouwen des harten is niet in Christus alleen, maar ook op werken, regtvaardigheid en vroomheid naar menschelijk voorschrift. Een opregt gemoed kan slechts dáárin vrede vinden, dat het den Heere heeft en zich op hem verlaat, en niet op zijne gaven, ook niet op zijnen bekeeringsweg.

Waar nu zulk een vertrouwen des harten in Christus is, waardoor men ten laatste door den Heiligen Geest verzekerd en verzegeld wordt: Ook mij is vergeving der zonden, eeuwige geregtigheid en zaligheid van God geschonken, uit loutere genade, alleen om de verdiensten van Christus, — daar heeft men ook eenen vasten grond, dat men niet verdoemd zal worden in den dag des oordeels; want alsdan zal het wel waarheid bevonden worden, wat geschreven staat: Wie zal beschuldiging inbrengen tegen de uitverkorenen Gods? God is het, die regtvaardig maakt. Wie is het die verdoemt? Chris-

tus is het die gestorven is; ja, wat meer is, die ook opgewekt is, die ook ter regterhand Gods is, die ook voor ons bidt (*). Zeker, men is bij zulk een vertrouwen des harten in Christus toch wel eens beangst, wanneer men aan dood en oordeel denkt, maar juist daarom zegt ook de Heere: Hij wordt niet veroordeeld, die in den Zoon Gods gelooft, opdat eene bestredene ziel, wanneer zij bevreesd is, daarom den moed niet opgeve, dat zij genade heeft gevonden bij den Heere, ook zich niet onnoodig angst en vrees late aanjagen door den duivel en door haar zwakke hart; want dat is altijd de bedoeling van onzen doodsvijand, door het voorhouden van onze zonden en van de verdoemenis, ons van het geloof af te brengen, opdat wij ons niet met vol vertrouwen des harten op Christus zouden verlaten. De duivel zoude ons zoo gaarne tot werken en heiligmaking in ons zelven verleiden. Maar Christus zegt ons: Verlaat u op mij, zoo zult gij niet verdoemd worden. Christus alleen kan verdoemen, en daar hij gezegd heeft: Die in den Zoon Gods gelooft, wordt niet veroordeeld, — zoo zal het ook niet geschieden, dat wij verdoemd worden, wanneer wij ons met vertrouwen des harten voor ligchaam en ziel op Christus verlaten; want die op den Heere vertrouwen, zullen niet beschaamd worden.

IV.

Nu vraag ik nog: Welke toepassing hebben wij uit de woorden des Heeren op ons zelven te maken? Ik moet er u opmerkzaam op maken, dat niet allen, die zeggen dat zij in den Zoon Gods gelooven, zulks ook doen. Velen zijn er, die slechts voor eenen tijd gelooven, die hebben wel het Woord des Heeren, hooren het wel, houden het ook wel voor waarachtig, — maar zij hebben zich nimmer van ganscher harte aan den Heere overgegeven. Het is hun tot dusver niet om geregtig-

(*) Rom. 8, vs. 33, 34.

heid te doen, zij zijn nog niet met een volkomen hart tot den Heere gegaan, zij hebben ook geen waar verlangen naar hem, de zonde is hun geen last, waaronder zij zuchten. Zij hebben de wereld lief en dienen ten halve God, ten halve den duivel en hunne lusten, en zitten als dooden te midden der levenden. Dezulken vermaan ik, dat zij, vóór het te laat is, tot zich zelven inkeeren, opdat het hun ernst daarmede worde, dat zij in den Zoon Gods gelooven; want anders zullen zij voorzeker veroordeeld, dat is verdoemd worden, in de openbaring des Heeren Jezus van den hemel met de engelen zijner kracht. Want het bekend zijn met de waarheden des heils helpt een mensch niet, de Heere alleen is het die verlossen kan, maar dan moet men ook met geheel zijn hart naar die verlossing uitzien.

Niemand denke, dat hij de eeuwige verdoemenis zal kunnen ontkomen door het goede voornemen op te vatten van zich te bekeeren, en het dan daarbij te laten berusten. Wie een vriend der wereld is, heeft God tot vijand, en zal zich bedrogen vinden met zijn gewaand geloof; want wat baat iemand een geloof, waarbij men daarheen gaat onder de zorgvuldigheden, rijkdommen en genietingen dezer wereld, zoodat het zaad verstikt wordt en er geen vrucht voortkomt. Het ware geloof heeft diepte van aarde, omgeploegd door veel kommer en droefheid der ziel, door kamp en strijd; het blijft niet in de prediking hangen, maar gaat ook in waarheid door het Woord tot den Heere, heeft verlangen naar hem en vereenigt zich met hem.

Wie nu een arm zondaar wil zijn, wiens hart tot den Heere geneigd is, daar hij het in zijne zonden niet langer kan uithouden, hij zij wie hij ook zijn moge, een moordenaar, dief, echtbreker, hoereerder, goddelooze, onregtvaardige, de grootste der zondaren, — zoo hij zich verloren gevoelt, en het hem dáárom te doen is, dat hij den Heiland der zondaren moge vinden, — die make zich op tot den Heere; de Heere is bereid hem aan te nemen. De Heere verlangt geen enkel werk

van hem. De Heere verlangt van hem, dat hij zich aan hem overgeve, zóó als hij is; hij wage het gerust met den Heere, werpe zich vol vertrouwen op hem, als op de eenige geregtigheid, welke voor God geldt; en zich van ganscher harte voor ligchaam en ziel op den Heere verlatende tot zijne regtvaardiging, reinigmaking en verlossing, zal hij het ondervinden, dat de Heere woord en trouwe houdt, dat hij hem niet zal verdoemen, maar in zijne zaligheid en hemelsche vreugde zal opnemen.

Menigeen van u, mijne Geliefden! kent den zwaren strijd en kamp, waarin het hem bestreden wordt, dat hij zich met vertrouwen des harten op den Heere geworpen heeft en zich op hem verlaat; hij late zich echter door zijne zonde den moed niet ontnemen, hij geloove den duivel niet, die het hem diets maakt: Gij zult toch ten laatste verdoemd worden; neen, maar hij late er zich niet van afbrengen om, wat hem ook in den weg zij, zich aan den Heere over te geven, die wil, en dat is ook Gods wil, dat een verlorene in zijne verlorenheid op hem steune, als op het eenige offer, krachtens hetwelk de zondaar geregtvaardigd naar huis gaat.

Mijne Geliefden! welk een dierbaar en aller aanneming waardig woord is dit woord des Heeren: Die in den Zoon Gods gelooft, wordt niet veroordeeld. Moge ook menigmaal een onzer verlegen op den weg staan, niet wetende wat er van zijne ziel zal worden, — met dezen reispenning komt men wel toe tot in het land der ruste. Amen.

VIII.

LEERREDE (*)

OVER

JOHANNES 3, vs. 18—21.

In dit morgenuur hebben wij hoogstgewigtige woorden te behandelen: woorden, die, zonder geruisch te maken, al voortgaan met over het eeuwig wel of wee van den mensch te beslissen; woorden, die blijven, en waar niets tegen te doen valt. Alle magt van menschelijke overlegging, alle wijsheid en eigengeregtigheid der menschen werpen die niet om, kunnen niet maken, dat ze onhoorbaar worden. Uitgesproken zijn ze, en zoo wij niet voor dezelve wegzinken, zoo gaan wij verloren. Al wat vleesch is moet zwijgen voor deze woorden, en elk verzet tegen dezelve geschiedde steeds tot eeuwige schade der ziel van dengene, die zulks deed. Alle verontschuldiging, alle regtvaardiging en heiliging van en uit zich zelf, al het trachten om verlost te worden uit werken, is ons allen daarbij uit de handen geworpen. Aan duivel en dood, aan de heerschappij der zonde, en aan alle vleesch, zoo als het bestaat, is daarbij het oordeel aangekondigd. Voor deze woorden kan geene poging van menschelijken wil, geen werk van menschelijke vroomheid, geene deugd, hoe schitterend ook, bestaan. Eenmaal door den mond der Waarheid gesproken, worden zij in alle gewetens geopenbaard, zoodat de mensch het beste werk

(*) Gehouden 5 November, 1848.

dat hij daarstelde en waarop hij zich verliet, zelf moet verbreken, of hij wil of niet, wanneer hij voor God zal verschijnen, ja, hij moet de eeuwige waarheid dezer woorden erkennen, bevestigen, huldigen, ook dan zelfs, wanneer hij nog eene leugen in zijne hand heeft. — Dierbare woorden zijn het voor dengene, die niets, niets meer is dan een groot zondaar, en niets anders heeft dan zonden. Dierbare woorden zijn het voor dengene, die geen naam meer kent om hem te verlossen, en in deze verlorenheid den naam heeft vernomen, die alleen geldt in den hemel, op aarde en in de hel; want zij zeggen hem, dat hij mag gelooven, dat hij de toevlugt mag nemen tot eenen naam, welke de schuld eener geheele wereld uitdelgt. Dierbare woorden zijn het voor dengene, die ondervindt, dat het hier beneden alles duisternis is, en die in dezen kerker naar licht en troost smacht, want zij kondigen het hem aan, dat het licht voor hem opgegaan is, dat de dag zijner bevrijding gekomen is, dat hij tot het licht mag toetreden, dat hij leven in dit licht zal vinden, dat het licht hem van boeijen en banden verlost en uit den akeligen kerker uitleidt.

Zoo zullen wij dan woorden behandelen, welke de magtigste prediking des geloofs in zich bevatten; woorden, welke ons zeggen, wat de waarachtige en onbedriegelijke grond van goede werken is, en hoe men tot de heiligmaking komt, niet tot de heiligmaking des vleesches, maar tot die heiligmaking, welke des Heiligen Geestes is. De Heere geve ons genade, dat wij zijne woorden ter harte nemen; want wij hebben hem niet alleen ten hoogste te eeren als Hoogepriester, maar ook als Koning, maar ook en wel bijzonder als Profeet; want nadat hij als Hoogepriester alles heeft daargesteld, moet hij ons ook als Koning regeren, moet hij ons ook als Profeet bij de hand vatten en leiden, en hebben wij naar zijne leer te hooren, en hem gehoorzaam te zijn, hij moet het ons verkondigen, wat de weg ter zaligheid is, hij het ons zeggen, hoe wij niet verdoemd worden. Aan hem hebben wij eenen Leeraar, op wien men

zich kan verlaten. Hij alleen ook kan ons den hemel opendoen. — Laat ons daarom aan zijne genadige lippen blijven hangen en hooren wat hij ons zegt, en ons zelven en onzen wandel op zijn Woord werpen, opdat wij niet door ons hart, door de zigtbare dingen en onzigtbare magten verleid worden. Al wie zich onder zijn Woord buigt en zich daaraan houdt, zal zich niet bedrogen vinden. Dat dan de gedachten uwer harten aan zijne woorden gewijd zijn.

TEXT: JOHANNES 3, vs. 18b—21.

Maar die niet gelooft is alreede veroordeeld, dewijl hij niet heeft geloofd in den naam des eeniggeboren' Zoons van God. 19. *En dit is het oordeel, dat het licht in de wereld gekomen is, en de menschen hebben de duisternis liever gehad dan het licht; want hunne werken waren boos.* 20. *Want een iegelijk die kwaad doet, haat het licht, en komt tot het licht niet, opdat zijne werken niet bestraftworden.* 21. *Maar die de waarheid doet komt tot het licht, opdat zijne werken openbaar worden, dat zij in God gedaan zijn.*

Mijne Geliefden! De woorden van onzen Heere handhaven het geloof in zijnen naam. Zij verklaren, waarin het oordeel bestaat, dat op allen diegenen ligt, welke zich zelven regtvaardigen, en zij regtvaardigen God in zijnen toorn en straf over de ongeloovigen. Zij stellen ons voor oogen het doen en drijven van alle onwedergeborenen, maar geven tevens den opregte moed, dat het hem zal gelukken. Laat ons deze waarheden elk afzonderlijk overwegen.

I.

De Heere had vooraf laten gaan: Die in hem, d. i. in den Zoon Gods gelooft, wordt niet veroordeeld. Daarop laat

hij nu volgen: *Maar die niet gelooft is alreede veroordeeld, dewijl hij niet heeft geloofd in den naam des eeniggeboren' Zoons van God.* Is dit nu niet een handhaven van het geloof in zijnen naam? De Heere had Nicodemus den geheelen raad der zaligheid voorgehouden. Hij had hem het leven voorgesteld: moest hem nu ook niet de dood voorgehouden worden? Zullen wij daarbij onverschillig blijven, wanneer de Heere ons den onbedriegelijken weg ter zaligheid voorlegt, wanneer hij het ons in zoo vele woorden uit eeuwige liefde voorhoudt, waarin het eeuwige leven voor ons ligt? Dus het leven en den dood houdt Christus ons voor. Waarom? Kiest! heet het tot den mensch. Ook de dood moet den mensch voorgehouden worden, opdat hij met schrik opgewekt worde uit zijnen diepen slaap, uit zijne eigenzinnigheid, uit zijn hinken op twee gedachten, uit zijn tobben, en hij zich aan hem overgeve, die ter zijner redding de hand heeft uitgestrekt. Nicodemus moest weten, dat hij niet slechts woorden, maar daadzaken, maar eeuwige waarheden had vernomen. Het oordeel over den mensch slaapt niet, Gods toorn waakt over hem; want de wet is en wordt door de menschen geschonden; zij moet echter gehandhaafd, gedaan, gehouden, verheerlijkt worden. God moet weder in zijn regt gesteld worden. Aan God ligt het niet: hij gaf het kostelijkste wat hij had, hij gaf zijn eeniggeboren' Zoon. Deze heeft Gode de geregtigheid weder gebragt, de wet vervuld, al wat onze zaligheid in den weg staat, overwonnen, den Heiligen Geest verworven. Daarentegen heeft het met alle vleesch en zijn roemen een einde. Dood is de mensch in zonde en ongeregtigheid. Hij kan zich zelf niet helpen, ook niet met alle werken der wet. Er blijft hem niets anders over om den dood te ontgaan, dan dat hij zich met ligchaam en ziel aan den Zoon Gods toevertrouwe tot zijner regtvaardiging en heiliging, tot vergeving en tot volkomene verlossing van zijne zonden. Slechts zóó wil God hem genegen zijn, slechts zóó al zijne misdaden genadiglijk bedekken. Overal heerscht de dood. In

al onze werken is de dood. Waar is het leven, zoo niet alleen in den Zoon Gods! Die den Zoon heeft, heeft het leven. Die den Zoon heeft, ontvangt tevens in hem alles, alles wat ter godzaligheid, wat tot eenen voor God heiligen en onberispelijken wandel noodig is. Hij alleen werkt al het goede, al het Gode welbehagelijke in den mensch. — Maar alleen in geloof heeft men hem. Dan alleen, als iemand zich geheel aan hem toevertrouwt, zich, zoo als hij is, aan hem overgeeft, wil hij alles voor hem zijn. De oogen des Heeren zien naar waarheid. Dit nu is het geloof dat de Heere verlangt, dat wij niets voor ons terughouden; zoomin eene enkele zonde als een enkel werk. Hij wil ons met onze zonden hebben, hij wil geheel alleen voor ons en in ons door zijne zalving daarstellen wat overeenkomstig de wet is. Al wie zulk een geloof niet wil, gelooft niet, hoezeer hij ook moge beweeren, dat hij door geloof staat. Al wie zulk een geloof niet wil, behoeft niet te denken, dat hij door het "doe dat" in het oordeel zal vrijkomen. Alreede is hij veroordeeld. Zijn ongeloof veroordeelt en verdoemt hem. Waarom? Omdat hij niet heeft geloofd in den naam des eeniggeboren' Zoons van God. Hij heeft nog een anderen naam onder den hemel, door welken hij zalig wil worden. Hij heeft allerlei vrome namen, en daarbij zijn eigenen vromen naam, die hem zullen uithelpen. Het is hem niet genoeg, dat God zijnen eeniggeboren' Zoon heeft gegeven, dat God met zulke wondere ontferming zijne liefde aan eenen dooden hond heeft bewezen. Deze naam is niet genoeg om hem van zijne zonden te verlossen. Hij heeft heilige beelden, die hij ook aanroept. Hij wil wel een zondaar zijn, maar niet een zondaar zoo als de wet hem afbeeldt. Hij vermeent met de genade ook wat te kunnen doen en te kunnen werken, ja daartoe verpligt te zijn. Met de genade wil hij zich zelf tot een Christus vormen, een gepolijst Christen van zich zelf maken. Zijn naam ligt in de toekomst, hij wil een Christen worden, een beproefd geloovige, ja een heilige. Hij is niet met zijnen eigenen naam ten

onder gegaan, hij kan nog werken, daarom heeft de naam "eeniggeboren Zoon Gods" voor hem tot zijne zaligheid geene genoegzame waarde, er ligt daarin voor hem geene zekerheid genoeg, hij heeft na en met dezen naam nog iets afzonderlijks voor God te verrigten, volgens de zedeleer en philosophie des vleesches, om het oordeel te ontgaan: — maar de Heere zegt, dat zulk één alreede veroordeeld is.

God slaapt niet tot op den dag des oordeels. In den hemel is het oordeel reeds over een iegelijk gehouden. God ziet het wel vooruit wat de mensch zal gedaan hebben. Daarboven heet het: Heeft hij geloofd in den naam van Jezus? En is het antwoord: Ja, — zoo volgt dadelijk: Dan is hij zalig.

Uit de woorden des Heeren weten wij het dus, wat wij te doen hebben, om daarboven zalig gesproken te zijn. Wij hebben te gelooven in den naam des eeniggeboren Zoons Gods. Niets meer, niets anders, maar ook niets minder. Daarom behoeft eigenlijk een mensch zijn oordeel niet af te wachten, want die niet gelooft, hij moge zijn wie hij zij, is alreede veroordeeld, en verdoemd is alreede elke leer, welke het geloof niet alleen wil laten gelden, maar eene toevoeging van menschelijk werk daarbij voorstelt, en zalig gesproken is daarentegen degene, die eenvoudig gelooft.

Daar de Heere het geloof in zijnen naam alzoo handhaaft, zoo weet dan ook de aangevochtene, waaraan hij zich te houden heeft, namelijk aan het geloof in den naam des eeniggeboren Zoons Gods. Wat doet het af, of de duivel, zijn eigen hart en de wereld hem zeggen: Gij zijt verdoemd, wanneer gij niets dan het geloof alleen hebt — verdoemen kan alleen de Heere, en die zegt: Verdoemd is hij, die niet gelooft; en wie gelooft zal niet verdoemd worden. Wel wordt de aangevochtene van het geloof teruggehouden; maar toch roept hij uit: Ik geloof Heere, kom mijne ongeloovigheid te hulpe, en hij zoude niets liever verlangen, dan zich voor alles en voor altijd aan den Heere te durven toevertrouwen. De Heere moedigt hem in deze woorden daartoe aan, dat hij het

op zijn Woord wage, om den naam Jezus aan te roepen en uit te roepen tegen hel, zonde, dood en wereld in; dat hij zich tot dezen naam uitstrekke en zich daaarop verlate, ook daaraan zich vasthoude zonder werken der wet; — wie hem daarvoor ook moge verdoemen, de Heere spreekt hem zalig. Al wie zich alleenlijk op den naam verlaat, dien de Vader tot onze toevlugt en zaligheid geheiligd en gegeven heeft, den naam, tegen welken de geheele hel niets vermag, zal wel ondervinden, dat al heeft het ook den schijn, dat uit hem niets wil voortkomen, hij nogtans zal zijn als een boom, geplant aan waterbeken, die zijne vrucht geeft op zijnen tijd, en welks blad niet afvalt.

II.

Gelijk de woorden des Heeren het geloof in zijnen naam handhaven, even zoo zeggen zij ons ook waarin het oordeel bestaat, dat op alle eigengeregtigen ligt, en regtvaardigen God in zijnen toorn en in zijne straf over de ongeloovigen. — Zóó spreekt de Heere: *En dit is het oordeel, dat het licht in de wereld gekomen is, en de menschen hebben de duisternis liever gehad dan het licht: want hunne werken waren boos.* De toorn Gods wordt geopenbaard van den hemel over alle menschen, die de waarheid in ongeregtigheid te onder houden. Alle werken der eigengeregtigheid, hoe schoon zij ook mogen schijnen, zijn boos. Alle hooggeroemde werken der deugd, alle wijsheid, alle werken des vleesches, hoe prijzenswaardig zij ook in menig opzigt voor dit leven mogen zijn, zijn boos in Gods heilige oogen, want hun wortel is uit den dood, hun wortel is handhaving van zichzelf, is eigenliefde, is een trachten om het God met werken af te winnen, is alleenlijk een tegenstreven tegen de genade, eene verloochening van Christus, van al zijne weldaden en van alle waarachtige geregtigheid, in welke men alleen door den Heiligen Geest geleid wordt; ook heeft dit alles volstrekt geen eeuwig blijvende

vrucht in zich, omdat de vloek Gods er op rust. In zulke booze werken, welke men voor geloof wil doen doorgaan, en die toch alleen ongeloof zijn, en welke, wanneer het er op aankomt, niets anders blijken te zijn dan het doen van datgene, wat de duivel en de wereld verlangen, — welke men voor liefde wil uitgeven, en waarin niet dan beginselen des doodslags liggen; — voor kuischheid, en het is allerlei hoererij; — voor eendragt en vrede, en het is enkel onrust, twist en tweespalt; in zulke werken, waarmede men voor den hemel wil opleiden, en toch enkel kinderen der hel verwekt; in zulke werken, welke de grofste overtredingen van de wet naar de letter, om van de geestelijke meening niet eens te gewagen, ten gevolge hebben — leeft alles wat niet wedergeboren is, en het weet niet, en wil het ook niet weten, dat het daarin leeft. Nu is evenwel het licht in de wereld gekomen, het licht Christus, die zelf gezegd heeft: Ik ben het licht der wereld. Wat verkondigt dit licht allereerst? Dit: Gij menschen zijt allen duisternis, gij leeft in de duisternis, en wat gij drijft en doet, is alles te zamen werk der duisternis. Zonder en buiten mij is er geen licht, maar al wie mij navolgt, zal in de duisternis niet wandelen, maar zal het licht des levens hebben.

Want God heeft ons menschen niet in de duisternis willen laten zitten; hij heeft ons een licht gegeven, klaarder dan dat der zon. Christus is onder ons gekomen en heeft met zijne alleen zaligmakende leer, met zijne prediking van de regtvaardigheid des geloofs, alle eigengeregtigheid der menschen bestraft, die bestraft als zonde en opstand tegen God, en daartegen de regtvaardigheid voorgehouden, welke in hem is voor ieder die gelooft. Waar Christus komt, moeten de afgoden vallen, en wordt de zonde, dat men zich verheffen wil, gestraft. Waar Christus komt, wordt alles openbaar, zelfs de verborgenste schuilhoeken des harten. Wat tot hiertoe goed heette, komt als bedeksel van schande aan den dag. Wat gehuicheld werd, wat deugdzaam, wat vroom, wat godzalig

moest heeten, maar voor God zonder eenige waarde was: kortom alles wat de mensch op zich zelf drijft en doet, wordt dáár, waar Christus komt, naar zijnen waren naam genoemd, wordt boos geheeten; — en goed heet alleen datgene, wat Christus zelf werkt en daarstelt door zijnen Geest. Daar wordt tot den vroomste, tot den beste gezegd: Boos zijt gij en uw werk is boos, en gij kunt niets doen noch willen, wat niet boos is, gij moet wedergeboren zijn. Geloof alleenlijk in mijnen naam, ik alleen ben uwe geregtigheid. Laat alle werk aan mij over; uit al uw werk komt niets voort dan echtbreuk, dieverij, valsche getuigenis, ongehoorzaamheid, afgoderij en andere zonden en gruwelen. Trek mij aan zoo als gij zijt, en in mij hebt gij het leven, het werk, de geregtigheid, de heiligheid: in mij de geheele vervulling der wet, en zoo gij in mij gelooft, in mij gevonden wordt, is er voor u geene verdoemenis. Maar wat geschiedt er? De menschen verheugen zich voor een tijd in dit licht, loopen het na, prijzen het bovenmate tot op eene zekere hoogte, — of wel, zij verwerpen het dadelijk. Die aangebedene schoone deugden zijn toch niet zoo geheel te verwerpen; de mensch kan toch niet zoo geheel naakt uitgekleed worden; alle verdienstelijkheid, elk werk mag toch niet zoo voor niets gelden; er moet den mensch toch eenig leven in de hand overblijven; — en zoo meent dan de arme mensch, omdat hij het licht gezien heeft, dat hij het licht des levens in zich zelf heeft, en wil niet weten, dat het licht hem gegeven is, omdat hij op zich zelf in de duisternis zit, ja, de mensch denkt dat hij het reeds lang bezat! Zoo verstaan de menschen het dan niet, dat het licht het alleen doet, dat dit alleen het leven der menschen is. Zij willen hunne werken niet als boos laten veroordeelen, hunne werken moeten regtvaardig heeten. Zij willen het Woord niet alleen laten gelden, maar ook iets nevens het Woord zijn; zij willen dat hunne hoererij kuischheid, hunne dieverij eerlijkheid, hunne huichelarij vroomheid zal heeten, hunne trotschheid moet geacht, en hunne boosheid goedge-

keurd worden: — zoo brengen zij het oordeel over zich zelven voort, dat zij het licht verwerpen en van zich stooten, en de duisternis verkiezen met alle magt van duivelschen hartstogt, welke de zelfverleiding in het hart stort. Dat is het oordeel: God heeft het zijne gedaan. Hij blijft regtvaardig in zijn oordeel. Hij heeft het licht laten komen. Hij behoeft over de werken der menschen geen oordeel meer uit te brengen, de menschen hebben, in hunne voorliefde tot de duisternis boven het licht, zelven betoond, dat hunne werken boos waren.

Zullen wij tot toepassing hier nog iets bijvoegen? Waar Christus komt, luistert het naauw. Voor de prediking der regtvaardigheid uit geloof kan niets stand houden; waarom? Opdat de mensch zalig worde; opdat hij alle vertrouwen op het "Doe dat" opgeve. Dan alleen zal men niet werk op werk bouwen, meenende dat Christus ten laatste over ons te vreden zal zijn. Dan alleen, niet trachten het beter te maken, maar al zijne geregtigheid en het "Doe dat" gerust laten varen. Want Christus alleen wil ons zaligmaken. Wij zoeken ons verderf. Ofschoon door Christus de zonden openbaar worden en wel al meer en meer; al laat hij ons ook het in ons oog goede en beste, waarop wij ons verlaten, niet behouden, zoo moeten wij daarom niet denken: Nu is het met mijne zaligheid gedaan, en ook niet wanhopend worden, maar ons verootmoedigen onder zijne bestraffing, ook het schoonste stuk werk van onze handen, welgemoed door zijne hand laten verbreken, en dit voor gewis houden: Naardien Christus, mijn regtvaardige profeet, mij slaat, zoo doet hij dit opdat ik zalig worde in hem, opdat ik in hem regtvaardig zij, opdat ik in hem vervuld zij met alle goede werken, opdat ik dus in elk opzigt uit mij zelf uitgedreven zij, en alleen in hem bevonden worde voor God. Hij, die zich daaraan houdt, zal de duisternis niet boven het licht der zaligheid verkiezen, ofschoon hij zich ook te beschuldigen heeft, dat hij haar menigmaal voor eenen tijd boven het licht heeft verkozen, en

ook nu nog menigmaal verkiest. Waar men belijdt: Ik heb gezondigd, verneemt men ook aanstonds: Uwe zonden zijn u vergeven. En al wie uit God geboren is, zal steeds het licht boven de duisternis verkiezen, want hij kan het in de duisternis niet uithouden. Al wat leven heeft, zucht naar licht en lucht, en de Gever van alle licht, die ook de volheid des Geestes in zich heeft, zal zulk een zuchtend leven niet dooden, noch toelaten dat het gestikt worde.

III.

Wat is daarentegen het drijven van alle onwedergeborenen, van alle eigengeregtigen? De Heere houdt het ons voor met de volgende woorden: *Een iegelijk die kwaad doet, haat het licht, en komt tot het licht niet, opdat zijne werken niet bestraft worden.* Waar is de onwedergeborene en eigengeregtige op uit? Waarin is hij bezig? Hij doet kwaad, zegt de de Heer. Hij is uit op dat, wat onnut is, op werken is hij steeds uit, welke God niet verlangt, die God ook niet bevolen heeft, maar waarvan hij integendeel zegt: Wie heeft zulks van uwe hand geëischt? Hij zoekt niet wat duurzaam is, wat in de eeuwigheid overgaat. Ongestadig van hart zijnde, is hij ook ongestadig in al zijn gedrag en al zijn werk. Wordt hij bestraft, zoo houdt hij zich strak, of veroordeelt zelf met zijn eigen mond dat, waarvan hij in zijn begrip den hemel laat afhangen, en wat hij ook even zoo spoedig weder te zamenraapt, als het hem uit de handen wordt geworpen. Hij meent dat het hem te doen is om zalig te worden, maar het is en was hem niet te doen om regtvaardig te zijn voor God en jegens zijnen naaste. Zijne ziel dorst niet naar den levenden God. Hij weet van geen voornemen des harten, om zich met ligchaam en ziel den Heere toe te vertrouwen tot regtvaardigheid, heiligmaking en volkomene verlossing. Hij zoude echter niet gaarne verdoemd worden, daarom wil hij Christus wel tot zijn' Hoogepriester, maar niet tot Profeet en Koning

hebben. Het eene werk is hem naauwelijks uit de handen genomen, of hij heeft weder een ander. Werken moet hij, ook is hij zijn eigen heer, en kan werken wat en wanneer hij maar wil, alhoewel hij zal zeggen, dat hij niets vermag, en staande zal houden, dat hij zich niet op werken verlaat. Hij spreekt over de zaligheid, over het geloof, over Christus, over de wedergeboorte, en wil daarbij hoereren, eten en drinken in overdaad, stelen, woekeren, niemand het zijne geven, Christus en Belial vereenigen. Het eene oogenblik is hij in den hemel, het andere in de wereld. De hemel moet wat van hem hebben, en de wereld ook wat. Ofschoon gestreng jegens een ieder, is hij inschikkelijk en toegevend voor zich zelf. Of zijne woorden met zijn gedrag in overeenstemming zijn, onderzoekt hij niet; hij meent van ja. Van het licht en de waarheid ontleent hij zoo veel als hij meent noodig te hebben om zijnen verkeerden handel en wandel te bedekken; zich zelf in alle opzigten te veroordeelen is iets, dat hem niet invalt; hij heeft altijd wat om zich te regtvaardigen, ja meent de geheele Schrift voor zich te hebben, om zijnen weg en zijn werk goed te keuren. Zulk één haat het licht. Hij heeft ook een licht, dat hij voor het waarachtige houdt, dat heeft hij boven alles lief. Maar het waarachtige licht, dat hem zijne zonden openbaart, haat hij in zijn hart, en, voor zoover zijn vrome naam er geen gevaar bij schijnt te loopen, ook met der daad. Zoo haatte Kaïn zijnen broeder Abel, de koning Achab den profeet Micha, Joab den koning David. Zoo werden Luther en Calvijn van pausen en monniken gehaat, en zoo zullen alle onwedergeborenen, alle eigengeregtigen niet ophouden, de waarheid Christi, de leer van de vrije genade, van de regtvaardigheid uit geloof alleen, in hunne harten te haten. Altijd wil men bijvoeging van werken, om door werken met hulp van het geloof zalig te worden; daarom veracht men het licht, en verheft zich boven het licht. Een iegelijk nu, die kwaad doet, die het in de werken zoekt, heeft geene behoefte aan genade, veracht Gods

goedheid en barmhartigheid, stoort er zich niet aan, en komt niet tot het licht; komt ook niet tot Christus, niet tot de waarachtige bekeering; want hij heeft de zonde, de wereld, het ijdel vergankelijk aardsch genot, den buik, de eer bij de menschen lief, wil ook geen afstand doen van allerlei hartstogten, waarin hij verstrikt is, en wil er niets van weten om dat te laten varen wat niet deugt, niets van het afhouwen der leden, die hem toch zoo ergeren. Men wil een Christus hebben voor het vleesch, maar niet voor het hart, niet eenen die het hart reinigt. Komt men nu tot het waarachtige licht, zoo wordt dit alles openbaar, zoo moet men afstand daarvan doen; maar omdat men daarvan geen afstand wil doen, wil men zijne werken ook niet laten bestraffen; en daar dezelve zouden bestraft worden, indien men tot het licht kwam, zoo schuwt en vliedt men het licht, om toch niet verontrust te worden, om te blijven wat men is, en te kunnen doen wat men wil. Want men wil in de ongeregtigheid blijven, zijne ongeregtigheid niet laten bestraffen, en evenwel regtvaardig gesproken worden. Daar nu het licht predikt: Een iegelijk die den naam van Christus noemt, sta af van ongeregtigheid, sluit men zich af van het licht, en blijft liever in de duisternis.

Even als Adam, die zich voor het licht verbergde, opdat zijne werken niet bestraft zouden worden, en gelijk de kinderen, die hunne ouders niet onder de oogen durven komen wanneer zij ongehoorzaam geweest zijn, zoo komt wel geen enkel mensch gaarne tot het licht, want hij wenscht niet dat zijne werken bestraft worden, en zoo schuwt dan ook zelfs de wedergeborene menigmaal het licht, want ook hij ziet zich niet gaarne van al zijne werken ontbloot. Maar het licht haten, zal de wedergeborene niet; integendeel, zijne ziel verlangt in waarheid naar het licht, opdat het alle duisternis verdrijve. Hij legt alles voor de voeten des Heeren neder en zegt: Doorgrond mij, o God! en ken mijn hart, beproef mij, en ken mijne gedachten, maak gij mij, zoo als gij wilt dat ik zijn zal.

IV.

Dat het dezen gelukt, terwijl den eigengeregtigen niets gelukt, betuigt de Heer als hij zegt: *Maar die de waarheid doet, komt tot het licht, opdat zijne werken openbaar worden, dat zij in God gedaan zijn.* — Eéne rigting is er in het leven van allen die zalig worden: Zij doen de waarheid. Zij vragen zich zelven wel honderdmaal af, of er ook een leugen in hunne hand is, en worden wel duizendmaal daarvoor verlegen, dat zij de waarheid niet nakomen. Zij gaan getrouw met zich zelven om en handelen zonder onopregtheid. Zelfs vóór hunne bekeering kunnen zij niet zondigen gelijk die, welke niet zalig worden. Zij verstaan de bestraffing, en het hart gevoelt zich tot God getrokken. Er is in hen eene verzuchting en verslagenheid, een heimwee naar de zaligheid, hetwelk, hoe ook verdrongen, telkens weder opkomt. Zij smaken al iets van den hemel, zelfs vóór dat zij God nog kennen. Zijn zij eigengeregtig, en verdiepen zij zich in allerlei werken des vleesches, zoo is zulks niet om zich zelven te behouden, maar omdat zij meenen God daarin te zullen vinden. Het is hun om den Heere, om hem alleen te doen. Den Heere nu gevonden hebbende, zoo zijn zij vooreerst angstig te moede of hun werk wel in waarheid is. Daar het hun te doen is om waarheid, zoo laten zij zich meermalen door den duivel, door de wereld en hun eigen hart in verlegenheid brengen. Zij moeten gedurig door de hand huns Gods bevestigd worden, en getroost en verzegeld worden door zijnen Geest. Zij beschuldigen zich steeds voor God en veroordeelen zich zelven met al hunne werken, en alleen hun God, de God aller zaligheid, zal en moet geregtvaardigd worden. Eén ding verlangen zij slechts: Woorden der zaligheid; éénen zoeken zij: Christus den Gekruisigde; ééne geregtigheid begeeren zij, de geregtigheid uit het geloof. Om heiligheid is het hun te doen, en, hebben zij Jezus gevonden,

die hunne heiligheid is, zoo laten zij zich wel duizendmaal tot in de hel voeren, uit vrees dat zij de ware heiligheid niet gevonden hebben. Gods uitverkoren geslacht is geen leugenachtig geslacht; zij komen met al hunne zonden, met al hunnen ontrouw voor den Heere, zij willen wel weten, welke zondaren zij zijn; — maar de genade, de barmhartigheid Gods moeten zij gevonden hebben. Het moet alles waarheid zijn, waarop zij staan en gaan. Zij moeten goede werken en niet slechte werken hebben. Daarom zoeken zij Christus als Hoogepriester, ja, maar ook willen zij door hem geleid en geregeerd worden. Zij zoeken, en houden niet op met zoeken tot dat zij gevonden hebben — niet hunne geregtigheid, — maar hem, die hen allen verlossen kan. Alles is bij hen verdraaid en verkeerd, maar het hart, het binnenste des harten smacht naar God, naar zijn leven, naar zijnen troost, naar zijne geregtigheid, naar de hulp zijns aangezigts, naar zijne zaligheid. Hun weg moet een gebaande weg zijn, de weg regtstreeks tot Gods hart, de weg in het bloed, dat hen regtvaardigt, dat hen reinigt van al hunne zonden; elke andere weg staat hen weldra tegen, hoewel zij voor een tijd daarop medegaan. Menigen vergeefschen gang doen zij, menigen verkeerden weg slaan zij in, menig zwaar werk ondernemen zij, maar het gaat hun alles van harte, opdat immers het hart vervuld zij van den levenden God, en de dorst naar zijnen naam gestild worde. Waar God hun hunnen verkeerden en zondigen weg openbaart, daar veroordeelen zij dien in opregtheid des harten, zoo is alles bij hen eene zaak des harten, en zelfs dit, dat zij hun eigen hart als boos aanklagen, is bij hen eene zaak des harten, en hunne opregtheid is deze, dat zij geene opregtheid in zich vinden. Zoo veel te meer dorsten zij naar den God der waarheid. Zoo zijn zij dan menschen naar Gods hart, zelfs dan reeds, als zij het Evangelie nog niet eens regt verstaan, den Koning Israëls nog niet met hunne oogen gezien, en nog geen ware rust gevonden hebben. Zondigen kunnen zij, zoo als de kinderen

der wereld het niet kunnen, maar zij kunnen daarin niet volharden. Waar leven is, — al is men ook gevallen, zoo moet men toch weder opstaan, en er is aanstonds een schreijen, een zuchten uit de diepte, uit den nood der ziel, tot dat de Heere wedergekeerd is en gezegd heeft: Ik ben uw heil. Al hun werk der eigengeregtigheid, hoewel zij het ook later moeten verwerpen, komt bij hen uit eenen anderen grond voort dan bij de onwedergeborenen. Al wie den leugen liefheeft, zoekt eigen eer. Die de waarheid doet, zoekt zich zelf niet, maar God, maar Christus, maar genade en barmhartigheid. En al gaat nu ook de geheele zaak in den beginne verkeerd, — waar het om waarheid te doen is, daar zal wel alles in het regt komen; daar gaat het, gelijk het met den hoofdman Cornelius volgens Handelingen Kap. 10 ging: Hij was godzalig en vreezende God, met geheel zijn huis, doende vele aalmoezen aan het volk, en God gedurig biddende. Maar ofschoon hij vele aalmoezen gaf en veel tot God bad, zoo wist hij toch niet wat hem te doen stond. Hij deed echter de waarheid. Het was hem te doen om Gods wil, om verlossing van zijne zonden, om rust der ziel en vrede in God. Is hij niet tot het licht gekomen? Zijn zijne werken niet openbaar geworden, dat zij in God gedaan waren? Waarom was hij godzalig en godvreezend? Waarom deed hij vele aalmoezen, waarom bad hij gedurig? Zoo het hem om de werken, om eigengeregtigheid te doen ware geweest, zoude hij gezegd hebben: Ik doe, wat ik te doen heb, wat zoude God meer verlangen; ik ben godzalig en godvreezend, wie kan mij de zaligheid ontzeggen? — Neen, hij zocht het niet in de werken, hij zocht de regtvaardigheid die voor God geldt; hij was met de wet niet in overeenstemming, zijne zonden stonden hem in den weg. Hij zocht den borg voor zijne ziel. Hij zocht den man, aan wien hij zich ter zijner regtvaardiging en verlossing kon toevertrouwen, en zoo kwam hij tot het licht. En zijne werken werden openbaar, dat zij in God gedaan waren. Want een

engel Gods kwam omtrent de negende ure des daags tot hem in, en sprak tot hem: Uwe gebeden en uwe aalmoezen zijn tot gedachtenis opgekomen voor God, en nu zend mannen naar Joppe en ontbied Simon, die toegenaamd wordt Petrus; deze zal u zeggen wat gij doen moet. En wat vernam Cornelius nu van den man Petrus? Wat moest hij doen? — Van dezen Jezus, zeide de apostel, geven getuigenis al de profeten, dat een iegelijk, die in hem gelooft, vergeving der zonden ontvangt door zijnen naam.

Mijne Geliefden! mijne leerredenen over Nicodemus zijn ten einde. De Heere, die zulke bijzondere woorden tot Nicodemus sprak, leeft nog ter regterhand des Vaders. Zijne woorden zijn gebleven, hebben gewerkt en zullen werken, zoo lang er nog ééne ziel, hetzij vertroost, hetzij verzegeld of te regt gebragt moet worden. Zoo het iemand om de waarheid te doen is, die werpe gerust al het zijne weg, ja zich zelf en zijn eigenen naam, en vrage niet, of hij met al zijn vorig werk gezondigd of goedgedaan heeft, maar geloove alleenlijk. Dan zal de waarheid hem vrijmaken, en het zal wel openbaar worden, dat zijn doen en weg, hoe ook door alle magten der hel bestreden, op God gegrond en in God gedaan is. God zal hem de verborgene wijsheid bekend maken, en deze wijsheid is Christus en de ontzondiging in zijn bloed. Daarin alleen wordt men geheel en al sneeuwwit en heilig; en hij zal wel de wedergeboorte deelachtig zijn, hij die van harte zegt: Hij moet wassen, maar ik minder worden; Hij is mijn Goël en mijn al — niets voor mij, alles voor hem, zijn naam alleen zij geprezen in eeuwigheid! Amen.

IX.

SLOTLEERREDE (*)

OVER

ROMEINEN 8, vs. 32.

"Zoo iemand achter mij wil komen, die verloochene zich zelf, neme zijn kruis dagelijks op, en volge mij," (†) — dat is het woord van onzen Heere Jezus. Maar hoe zal het dan afloopen, wanneer men Jezus volgt? Gij kent het versje:

Daar moet veel strijds gestreden zijn;
Veel kruis en leeds geleden zijn;
Daar moeten heil'ge zeden zijn;
Een naauwe weg betreden zijn,
Zoo lang wij hier beneden zijn;
En veel gebeds gebeden zijn:
Zoo zal 't hierna in vrede zijn.

Welaan, het ga met den Heer door gebaande en ongebaande wegen, het ga door allerlei lijden, smart en nood, door allerlei dood heen, — zal hij, die onze zaak voor zijne rekening heeft genomen, ons verlaten? Zal het ons, daar wij voor tijd en eeuwigheid hem toebehooren, aan iets ontbreken? Zal de strik, die zoo menig helsch vogelvanger ons legt, onzen voet vasthouden; zal het net der zonde en des doods

(*) Gehouden 12 November 1848.

(†) Luk. 9, vs. 23.

ons met zich voortslepen; zal ziels- of ligchaamsnood ons kunnen verstikken, als wij den Heere hebben, als wij vereenigd zijn met den trouwen Verbondsgod, die ons toeroept: Doe uwen mond wijd open, naar het verbond mijner genade zal ik u alles geven; ik zal uw God zijn, en gij zult mij tot zonen en dochteren zijn? God kan zijn erfdeel niet haten noch verlaten. Het kan niet anders, dan dat hij, die zich met ziel en ligchaam den Heere toevertrouwt, ter zijner regtvaardiging, heiliging en volkomene verlossing, ook uit den mond des Heeren het woord zal vernemen: U geschiede naar uw geloof.

Wel wordt het geloof hard aangevochten, maar is daarom de overwinning minder zeker? Laten wij in Gods heiligdom gaan en vernemen wat des Heeren Woord ons zegt.

De wereld kan niet begrijpen, dat men nog van iets anders kan leven dan van brood. De mensch, die zijne eigene regtvaardigheid zoekt opterigten, kan het niet vatten, dat er voor God eene andere regtvaardigheid zoude gelden, dan de regtvaardigheid uit werken. De zedeleeraar kan het niet inzien, dat de heiligmaking niet in onze magt ligt. Wie den Geest niet heeft, begrijpt niets van het wandelen naar Geest, maar verlaat zich op zijn eigen geestkracht en wil. Wie niet uit God is, weet niets dáárvan, wat het zeggen wil, zijn kruis dagelijks op te nemen, en stelt zijn vertrouwen op rijkdom, op sterkte en op zijn verstand. En die allen staan vijandig tegen het geloof over. Wie alzoo God zoekt, heeft altijd te strijden, verkeert gedurig in nood en aanvechting; het schijnt als of niets bij hem wil opwassen, als of hij van God met onvruchtbaarheid gestraft is, als of hem het dorre, de woestijn en de verlatenheid ter woning gegeven is; nogtans blijft hij naar God vragen, nogtans blijft hij alleen van hem zijn heil verwachten. Maar de wereld, de duivel en het ongeloovig hart bestrijden den geloovende, opdat hij het geloof, de regtvaardigheid die voor God geldt, opgeve. Al het zigtbare dreigt hem, dat hij zal omkomen — evenwel hoopt hij

op God voor alles wat hij noodig heeft. Zal hij beschaamd uitkomen in zijne verwachting, of heeft hij eenen goeden grond, waarop hij kan staan tegen alles wat hem bedreigt, ook als hij geene hulp ziet? — Wij zullen in dit uur vernemen, wat het Woord des Heeren ons antwoordt:

TEXT: ROMEINEN 8, VS. 32.

Die ook zijnen eigenen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft hem voor ons allen overgegeven; hoe zal hij ons ook met hem niet alle dingen schenken?

Het achtste hoofdstuk van den Brief van Paulus aan de Romeinen, is niet datgene, waarvoor men het gewoonlijk houdt: het is geen zegelied, geen zwanenzang naar de wijze des vleesches; woorden zijn het van iemand die bijna radeloos is, van iemand die hard bestreden, nogtans met het oog op de liefde Gods en op de genade van Jezus Christus, door allen wederstand van vleesch en bloed, van alle zigtbare en onzigtbare magten heenbreekt.

Daar het den wedergeborene om God en om geregtigheid te doen is, en hij in dien God gelooft, die hier niet aanschouwelijk is dan in de gestalte des kruises, der verachting en verwerping van de zijde der wereld, en daar hij geene andere regtvaardigheid kan aantoonen dan die, welke naar het Woord des geloofs waarachtig is, zoo is hij van geene beteekenis hoegenaamd bij degenen, die naar vleesch wandelen. De duivel zal niet ophouden, allerlei doemwaardigs in hem aan te toonen. Die het in de werken zoeken, zullen steeds er op uit zijn, om hem uit zijnen stand en plaats, uit zijne sterkte te verdrijven door eene wet, die slechts zonde baart en den dood aanbrengt. Deze wet, zoo als zij in zijne eigene leden werkt, zal hem ook geene rust laten. Die niet weten wat vleesch is, willen den waarachtig in het vleesch gekomenen Jezus niet

in hem laten leven. Wie op eigene kracht zich verlaat en meent met en na de genade iets te kunnen uitrigten, wie het willen en kunnen, en zelf daarstellen en voortbrengen nog in de hand meent te hebben, zal steeds gereed zijn, om de zalving, welke op den geloovige rust, bij hem door allerlei lastering in verdenking te brengen. Alles wat hem omringt, zal trachten en zien te bewerken, dat de geloovige weder naar vleesch gaat leven, dat is naar de godsdienst, welke hem het vleesch voorschrijft, hetwelk altijd God en zijne eeuwige genade wederstreeft. Alle zigtbare en onzigtbare magten zullen hem gedurig tegenwerpen: "Indien gij een kind Gods zijt, hoe komt het dan, dat gij steenen in plaats van brood vindt? Van waar dan dat heirleger van tegenheden, van in- en uitwendige smarten, waarmede gij omgeven zijt? Hoe komt het, dat allerlei leed u genaakt, als of gij geboren waart om te lijden? Zoo gij een kind Gods zijt, van waar dan die angst? Gij spreekt altijd van afwachten, maar er komt niets van; dat uw Heer zal komen, maar hij blijft weg. Waarom hebt gij geene voortdurende rust der ziel? Een kind Gods gelooft toch, en gij klaagt altijd; een kind Gods zingt en juicht, en gij zucht altijd. Waarom is er dan niet meer zekerheid des harten? Zoo gij een kind Gods zijt, moest gij in het geloof staan als een muur. Gij vermoogt niet het minste. En uwe hartstogten, uwe zonden, dan deze, dan gene, waarmede gij te strijden hebt, zoudt gij daar zoo veel mede te doen hebben, indien gij een kind Gods waart? Zijn die niet als zoo vele bewijzen, dat het einde met u niet goed zal zijn? Daaruit kunt gij toch zien, dat uw geloofsweg niet de ware weg tot heiligheid is, anders zoudt gij immers heilig en onberispelijk moeten zijn. Nu ziet gij toch, dat gij niet uitverkoren zijt. En of gij al geroepen waart, zoo was het de ware roeping niet. Er zijn wel velen geroepen, maar weinigen uitverkoren, gij hebt de ware regtvaardiging niet, want gij brengt volstrekt geene vrucht voort. Gij zult nog met al uwe verwachting te schande worden; — of zoude, indien uw geloof het ware was,

God u niet beter uithelpen? Waarom dan heeft hij u verlaten? Waarom blijft gij in denzelfden nood?"

Met dergelijke bedenkingen komt de duivel, komen vleesch en bloed gedurig op de geloovigen aanstormen. En welke is hunne roeping? Bij de wereld zijn zij dwazen, zwakken, onedelen en verachten. Waarmede kunnen zij voor den dag komen? De wereld heeft heiligheid, heeft goede werken meer dan genoeg, heeft wijsheid, kracht, eer en vermogen. Zij hebben niets dan zonde, meestal velerlei nood, zij hebben bijna elken dag nieuw verdriet, zij schijnen de van God bezochten en geplaagden te zijn, zij lijden vervolging of honger of naaktheid of gevaar, zij zijn van allen geacht als schapen ter slagting en worden in allerlei dood gedurig overgegeven. Hebben duivel en wereld, hebben vleesch en bloed, hebben de menschen van de wereld geen gelijk, wanneer zij beweren, dat de kinderen Gods, kinderen des duivels zijn? Niets te hebben dan zonde, dan magteloosheid, armoede en krankheid, en dan daarbij van niets te weten dan van een geloof, dat zoo zwak is als een riet, — is dat niet ongerijmd? en is het niet vermetel, om zijn heil nogtans van God te verwachten, ofschoon men niets dan dood en ondergang voor zich ziet?

Al moge het ook dwaas en vermetel schijnen te zijn, zoo zullen diegenen, welke eenmaal hunnen God gezien hebben, zich de oogen niet laten verblinden (*). Wie geene andere regtvaardigheid kent, dan die, welke uit het geloove Christi is, en ook van geene andere wil weten, breekt, hoe hij ook aangevochten wordt, door alles heen. De Heilige Geest, die hem gegeven is, drijft hem door al het zigtbare heen tot zijnen God, en doet hem op Christus als op zijnen eenigen toeverlaat rusten. En zoo als hij dan hier in het strijdperk is, wordt ten laatste toch elke vijand, met de belijdenis van zijn geloof, van zijn vertrouwen op den Heere, van de hoop op hem, die woord en trouwe houdt, teruggeslagen.

(*) Jesaia 32, vs. 3.

Bij allen, die uit God geboren zijn, is een vertrouwen op den Heere, hetwelk zich uit de diepte met magt vertoont, en zich, ofschoon sidderend en versagend, moedig openbaart juist dan, wanneer alle redding voor ziel en ligchaam voor altijd schijnt verloren te zijn.

Zulk een vertrouwen te midden der aanvechting, te midden van angst, sidderen en versagen, vernemen wij bijzonder in de apostolische woorden: *Die ook zijnen eigenen Zoon niet gespaard heeft, maar heeft hem voor ons allen overgegeven, hoe zal hij ons ook met hem niet alle dingen schenken?*

Dat zijn oude bekende woorden voor ons, mijne geliefden! voor zoo veel wij door allerlei kruis, leed en droefheid, en door allerlei aanvechting, waarmede het geloof bestreden wordt, heen moesten en nog heen moeten; maar zij houden geen grond, wanneer wij naar beneden en op den vloed zien, die door den dam breekt en ons bedreigt met verlies van have en goed. Heeft men echter eenmaal geleerd naar boven te zien, zoo zal men bij elken nieuwen nood steeds weder daarheen de toevlugt nemen. En even als de zon ons zoo veel te liever is, wanneer zij bij donkere dagen nu en dan doorbreekt, zoo zullen ons te midden onzer donkere dagen deze woorden vol troost en lieflijkheid zijn, wanneer zij ons door den Heiligen Geest voorgehouden worden. Deze woorden bevatten meer dan het testament van een magtig vorst, zij maken ons tot universele erfgenamen des hemels en der aarde.

Dit is het vertrouwen des apostels, dit het vertrouwen van de geheele gemeente Gods: God zal ons alles schenken. De gemeente, dit vertrouwen te kennen gevende, ziet van zich zelf af — en ziet op Christus, zeggende: Met Christus zal God ons ook alle dingen schenken. Terwijl de gemeente dit "met Christus" uitspreekt, ziet zij op de bronader, uit welke zij met Christus ook alle dingen van God mag verwachten, en deze bronader is de onpeilbare liefde en barmhartigheid Gods. En met het oog op deze liefde en oneindige barmhartigheid sluit zij geenen broeder uit, maar zóó spreekt zij: Deze barmhar-

tigheid is ons allen ten deel geworden, zoo zijn wij ook allen universele erfgenamen van alle dingen.

De gemeente klemt zich in haren nood en hare aanvechting aan God vast, en zegt: God zal ons alle dingen schenken. Wie zijn deze "ons"? Het is openbaar, dat het diegenen zijn, die niets hebben en daarover in nood en aanvechting zich bevinden. Want die wat bezitten, behoeven het van God niet te verwachten, dat hij het hun schenke. Die daarentegen niets hebben, zullen niet weten van waar iets te bekomen, zoo God het hun niet schenkt. De woorden staan in vragende wijze: Zal hij ons niet alle dingen schenken? Zoo moet er dan wel bezwaar of strijd daarover opkomen, of God zulks wel doen zal. En in nood en aanvechting is zulk eene vraag als balsem in de wonde. Want dan meent het versaagd gemoed, dat God geen wonder meer zal doen gelijk in vroegere dagen; en de duivel komt met de verzoeking, dat men tot de steenen zegge: "Wordt brood," dat men zich zelf helpe; dat men het bij de goddeloosheid zoeke en bij eenen anderen naam dan bij den naam Gods; hij wil, dat men God verzoeke door overgeloof, en de wereld heeft allerlei bedenkingen tegen het waarachtige geloof, en wil steeds tot eigen kracht verleiden, tot vertrouwen in zich zelf en in het zigtbare, tot zelfheiliging naar de godsdienst des vleesches, naar menschengebod, inzetting en voorschrift. Maar het geloof kan niet anders dan gelooven; wie gelooft, kan van zich zelf niets meer verwachten, kan geen vrucht van eigen akker zoeken; hij weet al te goed, dat dáár niets meer te vinden is. Al heeft men slechts met het uiterste einde des stafs van den honig gesmaakt: "Zijn naam zal Jezus heeten, want hij zal zijn volk zalig maken van hunne zonden," — zoo zijn de oogen genoeg verlicht geworden, om niets meer in zich zelf te zien dan een zondaar, en in den Heere, den levenden Heiland. Hebt gij het lam, dat de zonde der wereld draagt, slechts eenmaal goed in het oog gekregen, zoo zult gij de reinigmaking van uwe vroegere zonden niet zóó vergeten hebben, om nog iets van

uwe doode handen te verwachten, of tot de doode werken, aan welke gij u vroeger gehouden hebt, terug te keeren. Hebt gij slechts éénmaal met den Man aan het veer Jabbok geworsteld, zoo zult gij geene schoone gedaante meer kunnen toonen, want uwe heup zal verwrongen zijn. Al wie leven heeft, wie het leven van den genadigen God ontvangt, gaat regt voor zich uit, en moet voorwaarts. Hij weet wel wat de wet eischt, wat vleesch en bloed uitrigten, zijn hart is niet van ijzer en staal, dat hij niet door en door zijne zwakheid, ellende en armoede zoude voelen; neen, het geheele ligchaam is vol wonden van allerlei lijden, het hart menigmaal omgekeerd, verscheurd, verbrijzeld, — maar zoude men tot de vleeschpotten van Egypte wederkeeren? Neen, men moet naar het land der belofte, naar de stad, welke God gebouwd heeft. Maar wij bevinden ons in de woestijn. Is er in deze woestijn iets, kan men in deze woestijn iets daarstellen, dat stand houdt? Niets, niets is in de woestijn, niets, niets kan en zal hij oprigten, die geleerd heeft te rusten van zijne werken, gelijk God van de zijnen. Maar waar blijft dan de vervulling van het regt der wet in ons, waar de heiligmaking, waar de goede werken, waar de dooding onzer leden, die op aarde zijn? Het moet er toch wezen, en gij hebt niets dan zonde? — Ik geef het u toe, satan! ik geef het u toe, o wereld! ook u, o zwak gemoed! Maar regtvaardigmaking, maar heiligmaking, maar volkomene verlossing, uitredding van alle kwaad — bovendien geld, schoenen, kleederen, eten en drinken, huis en hof, vrouw en kinderen, bovenal een goed geweten, vrede en rust, eere en overwinning, en gedurig allerlei uitkomst voor ziel en ligchaam, bevestiging mijner knieën, dat ze niet wankelen, en mijner voeten, dat ze niet uitglijden, ten laatste een zalig einde, eene hemelvaart met mijnen Heer en zijne heilige engelen, eene vrije woning in het paradijs mijns Gods — in één woord: alles, — eischt wat gij wilt, duivel, wet, wereld en gij, mijn zwak gemoed. Al is het ook dat ik niets heb; welaan, veroordeelt mij, dringt mij

zoo veel gij wilt, — ik zie op God; die God daarboven heeft mij getroost, heeft tot mij gezegd: Ik zal uw God zijn. Zal hij ons niet alle dingen schenken? Schenken, zeg ik, ja, uit genade geven? Wat hinder, dat ik zulks niet verdiend heb, ja, dat ik veeleer den eeuwigen dood heb verdiend? — Tot regtvaardigheid is ons van God toegerekend het geloof; de zaligheid is niet uit verdienste der werken. Waar het alles genade is, daar moet genade alleen hoog geprezen worden. Tot alles en in alles is het de genade, en alles wat God ons doet toekomen, is een geschenk uit genade. En op zijn rijke geschenk van genade blijft steeds onze hoop gevestigd. Hij zal elken strik wel verbreken, zijne aangeklaagden vrij uit doen gaan, en in koninklijke kleederen doen prijken allen, die naakt en ontbloot voor hem staan, en van zijne genade alleen elke bekleeding en alle heil verwachten.

Loopt men geen gevaar met dit vertrouwen? "Met Christus" zal God ons alles schenken, zegt de gemeente. "Hoe," schrijft de apostel, „zal hij ons ook met hem niet alle dingen schenken?" Al wat wij noodig hebben, opdat wij in dit leven overeenkomstig Gods wet onzen gang rigten, dat wij in heiligheid wandelen, de geregtigheid najagen, ook hetgeen wij tot voeding en onderhoud des ligchaams behoeven, en elke hem welbehagelijke uitredding — zal hij ons ook dit niet schenken, daar hij ons zijnen geliefden Zoon gegeven heeft? De gemeente ziet af van zich zelve, daar zij op Christus alleen het oog heeft. Christus is de erfgenaam zijns Vaders en de Koning zijner gemeente. In hem is hare geregtigheid en sterkte. Alles is hem van den Vader overgegeven. Geen ijdel woord is het toch, dat hem alle magt in hemel en op aarde gegeven is. Waar hij komt, brengt hij in waarheid alles met zich mede. Hij kan degenen, die hem van den Vader gegeven zijn, niet verlaten, het is zijn welbehagen, tot den Vader te zeggen: Zie, ik en de kinderen, die de Heere mij gegeven heeft, zijn tot teekenen en tot wonderen van den Heere der heirscharen. Waarlijk, zonder Christus zoude er voor een'

arme en ellendige niets te hopen zijn. Hij kan zonder Christus niet tot God gaan, zonder hem niets van God verwachten, hij kan zonder Christus niets doen. Ontneem den armen en ellendigen hunnen Christus, zoo zijn de duivelen er beter aan toe dan zij. Want al wie uit God geboren is, moet ook zijne regtvaardigheid uit God hebben, moet door het bloed en den Geest Christi gewasschen en gereinigd zijn. Wie uit God geboren is, dorst naar waarheid en moet de vervulling van Gods beloften hebben. Nu is er zonder Christus niets dan zonde, dood, ellende, jammer, treurigheid en onheil. De gemeente is in zich zelve zonder gestalte, walgelijk en geheel verwerpelijk, is in zich zelve arm, naakt, ellendig, blind, kreupel, stom, doof en melaatsch van het hoofd tot de voeten. Zonder Christus is er toorn en verdoemenis, volslagen tijrannij der zonde en overal niets dan schrikkelijke duisternis en hopeloosheid. In Adam, ons eerste stamhoofd, zijn wij onder de wet der zonde en des doods gekomen, als kinderen des toorns, dood in zonden en overtredingen. Maar hier hebben wij een ander stamhoofd, die licht, leven, vrede en vreugde met zich brengt. Waar hij komt, moeten dood en duivel wijken, daar is dadelijk vrijstelling van zonden, bevrijding van alle banden der zonde, verlossing van den toekomenden toorn, hulpe door dit Mesech, daar is heil en overwinning. Waar hij komt, brengt hij alle goederen des hemels met zich. Immers heeft het den Vader aller barmhartigheid behaagd, voor eene verlorene wereld een jaar van genade te laten aanbreken, en haar een Koning der geregtigheid te geven, eenen eeuwigen Vredevorst. Zal hij dien ook niet goed laten regeren, zal hij niet maken, dat onder de regering van zijnen Jedid-Jah het goud en zilver zoo overvloedig zal zijn als de steenen der straten? Zijne gemeente, in zich zelve is zij verloren, zij ligt in de hel, zij woont waar de zonde heerscht, zij is in de magt des doods — deze evenwel zal zijne dochter worden. Hij heeft haar uit enkele liefde uitverkoren, zij zal zijnen lieven Zoon voor eeuwig tot haren

man hebben, en wat God zoo te zamen gevoegd heeft, zullen dood, duivel en wereld niet scheiden. Krijgt de geliefde dochter een armen man? Heeft God een' armen Zoon; is hij een arme Vader? Heeft hij niets meer te geven, dan alleen dezen Zoon? Voorzeker deze is ons genoegzaam, zoo als hij is; indien wij hem slechts hebben, zoo zijn wij tevreden, al moesten wij ook met hem, ons geheele leven door, enkel gebrek lijden. Met hem gaan wij door honger en zwaard, zoo spreekt elke troostelooze ziel. Maar desniettemin, Christus is niet arm, en onze Vader, die in den hemelen is, ook niet. God de Heere heeft hemel en aarde gemaakt. Hij heeft zich een volk geschapen, dat zijnen roem verkondigen, zijne zaligheid aanschouwen, zijne verlossing dag aan dag ondervinden zal. Hem behoort beide zilver en goud. Hij is de opperste regter, — wie zal beschuldiging inbrengen tegen zijne uitverkorenen, daar hij het is, die regtvaardig maakt. Welke nood zoude zijne armen en ellendigen kunnen doen omkomen, daar het zijn welbehagen is, dat zij meer dan overwinnaars zullen zijn door hem die hen lief gehad heeft? Alles heeft hij zijnen Christus gegeven, den troon zijner heerlijkheid, om met hem daarop te zitten, het paleis zijner heiligheid, den geheelen hemel zijner heerlijkheid. Daarin zal hij voor eeuwig met al de zijnen wonen. Verworven, verdiend heeft hij voor zich alle schatten en rijkdommen des hemels, om ons dezelve te schenken, leven en overvloed, zoo als hij zelf gezegd heeft! Hij geeft zich zelf voor zijne gemeente, — zal hij haar dan ook niet alles geven wat hij heeft? Hier bestaat eene eeuwige rijke gemeenschap van goederen. Al is de gemeente ook van afkomst een bedelaarskind, zoo is zij toch de Koningin, want haar Man is Koning. Alhoewel zij arm en ellendig is, zoo is zij toch rijk en heerlijk, want haar Man bezit hemel en aarde, en voor hem moet alle knie zich buigen. Ofschoon zij zwak is, zoo heeft haar Man altijd eene groote magt tot hare hulp gereed. Het zal haar aan niets ontbreken, want dit is zijn woord: Al het mijne is uwe.

Naar het uiterlijke ziet het er wel is waar niet zóó uit, als of wij met Christus ook al het overige dat wij noodig hebben, ontvangen. Want als gij den levenden Christus hebt, en hem voor de menschen belijdt, als gij met vreugde betuigt: De Heere is zonde voor mij, en ik ben regtvaardigheid Gods in hem, zoo zult gij weldra allen duivelen en allen, die regtvaardig zijn in zich zelven, allen onregtvaardigen een aanstoot zijn. Dadelijk beschuldigt men u, dat gij de Kerk afbreekt en andere zeden leert; dat gij leert: Laat ons het kwade doen, opdat het goede daaruit voortkome. Alle duivelen zullen u zoeken te verscheuren, de wereld zal u haten, u willen kruisigen. Wie u nog wat goeds mogt gunnen, zal van verre staan, deernis met u hebben en u een goeden raad willen geven, om Christus te verloochenen. En weg is uwe eer, uw uitzigt op bestaan; gij moogt niet langer koopen en verkoopen, gij zijt niet waard, dat gij langer leeft. — En nu nog daarbij de inwendige zonden en het gebrek menigmaal aan de noodigste behoeften, steeds bezorgdheid wat de volgende dag zal baren — en daarbij ziekte, en allerlei zwakheid. O, wie Christus toebehoort, moet in elk opzigt zijnen dood gelijkvormig worden.

Niets, niets vindt men dan kruis, verdrukking, miskenning, verachting, smaad en bespotting. De wereld wil van den Christen eene lantaarn maken, die haar tot licht zal dienen, en verbrandt hem ondertusschen. Is het niet beter naar vleesch te wandelen, want in dien wandel groet de een den ander als heilig en regtvaardig, eert de een den ander! Is het niet beter dat men tot de wereld terugkeere en van haar zijn heil verwachte? De wereld geeft toch alles aan hare dienaren. Of zal God vensters in den hemel maken? Zeker, ja zeker, zoo spreekt de gemeente, ofschoon er hongersnood in de stad is, hoewel ik geene heiligheid bezit, hoewel ik niet weet hoe of wat, en volstrekt geene magt heb, hoewel ik slechts zonde, dood en verderf zie, — vensters zal God in den hemel maken. Naardien hij ons zijnen Zoon heeft gegeven, hoe zoude hij ons met hem niet alle dingen schenken!

En terwijl de gemeente dit uitroept: "Met Christus alles het onze," ziet zij op de bron, waaruit zij met Christus ook alles van God mag verwachten, en deze bron is: Zijne ondoorgrondelijke barmhartigheid en liefde tot ons, die verloren waren. Dit betuigt de apostel: Hij heeft zijnen eigenen zoon niet gespaard, maar hem voor ons allen overgegeven. Gij kent de geschiedenis van Abraham, hoe hij zijnen eenigen, eigenen en geliefden zoon, zijn ander ik, zijn leven, zijne vreugde en de lust zijner oogen, op Gods bevel, op het altaar ten brandoffer legde. Even zoo deed God. Maar Abraham moest zulks doen, God had het bevolen. God daarentegen was vrij. Wie is in staat deze diepte van Gods liefde in te zien? Het was voor hem niet een vreemde maar het was zijn eigen kind, dat hij voor ons overgaf. Dat kostte het hem om ons zalig te maken. Men zoude bijna vragen of God ons meer lief heeft gehad dan zijn eigen heilig kind. Want wij hebben zijn eer aangetast, zijne geregtigheid geschonden, zijne eeuwige wet, het goede gebod, ons ten leven gegeven, overtreden, ons van God moedwillig losgerukt, en ons aan zijnen vijand den duivel verkocht, om te doen wat kwaad is, en om God en het goede te haten. Zoo lagen wij in gezworene vijandschap tegen God. Wie schaft hier raad, dat Gods geregtigheid voldoening ontvange, dat de eeuwige vloek van ons opgeheven worde, dat de werken des duivels in ons verbroken worden, dat wij weder tot God gebragt, en in zijne zaligheid, die wij zoo moedwillig verworpen hadden, weder opgenomen worden? De eeuwigblijvende Zoon van den eeuwigen Vader kan ons alleen helpen, hij alleen kan voldoening brengen, hij alleen de verzoening voor onze zonden zijn. Maar zal God hem nemen, hem voor ons op het brandaltaar zijns eeuwigen toorns tegen de zonde leggen, zal hij hem als den persoon des zondaars behandelen, als zonde en vloek aanzien in onze plaats, zal hij hem onder de wet stellen, opdat hij voor ons alles weder in het regt brenge, zal hij hem met het zwaard zijns toorns treffen, die zijn eigen

hart is, — en dat voor ondankbare, weêrspannige schepselen, die zijne zaligheid niet eens willen? Zal hij dien niet sparen, die heilig en onschuldig is, zal hij daartoe niet een schepsel kiezen! Geen enkele was magtig ons te verlossen. En God wilde uitredding geven, God wilde ons weder tot zich nemen. Zoo nam hij dan zijn Zoon, zijn eigenen, geene bokken van onzen stal, en hij ging met dezen Zoon op Golgotha. En God werd hem duisternis — Gods Zoon stierf, en uit zijnen dood lichtte het vriendelijk aanschijn Gods over ons, maakte ons regtvaardig, rein, heilig en zalig in het bloed van zijn eigen kind; en hij wekte zijnen Zoon uit den dood op en maakte ons levend in hem, en nam zijn kind tot zich en ons met hem.

God gaf zijn eigenen Zoon over. Wat zal van hem worden, wanneer hij zich in onzen toestand bevindt, wanneer hij omhangen is met al onze zwakheden? Zal hem onze toestand, zal het "zonde" zijn voor ons, hem niet te niet maken; zal de duivel hem niet door allerlei verzoekingen overwinnen; zal hij niet van den dood, welke hem in allerlei gestalten in- en uitwendig zal pijnigen, verslonden worden? Zal hij, gemarteld, in het aangezigt geslagen, miskend van alle menschen, veracht en uitgeworpen, — den moed niet opgeven? Wie heeft God de overwinning verzekerd? Wie heeft hem gezegd, uw Zoon zal zich door alle stroomen uws toorns en des doods heenslaan? Wie heeft God getroost, toen hij zijn Kind door al het zigtbare hier op aarde nedergedrukt zag, in tranen versmeltende, worstelende in gebeden, versmaad en verlaten van de vroomsten, de besten? Wie heeft hem beloofd: Uw Zoon zal u nogtans voor zijnen God en Vader erkennen, nogtans uwen naam op aarde verheerlijken, zelfs wanneer gij u als een vijand tegen hem stelt, ook wanneer gij u vreemd tegen hem houdt en hem in zonde en dood overgeeft om den wille van hen, die uwe vijanden zijn!

Met eerbied gesproken, het was als of God zijnen Zoon er aan gewaagd had; als of hij duivel, dood, zonde en wereld

veroorloofd had, met hem te doen wat zij wilden en vermogten. Nogtans God heeft niets gewaagd. Zijne eeuwige liefde schiep het: Zóó zullen zij verlost worden, zóó worden zij verlost uit de hel en gered van den dood, zij die verlost en gered worden. En deze liefde was het, die aan den Zoon den Geest gaf ter overwinning, en ons verlossing, regtvaardigheid en overwinning in hem.

Het grootste, het allergrootste wat God had, om hetwelk te bevatten de hemel der hemelen te eng zijn, gaf hij voor ons allen over — en nu vraagt de Geest: Heeft hij dan ook niet geregtigheid, niet heiligheid, niet leiding door alles heen, niet een paar schoenen, niet een kleed tot dekking, en eenig geld voor wat brood en om de schulden te voldoen; — kan hij nu ook niet nog alles weder goed maken; — zal hij ook niet zijnen toorn afwenden, alle tranen afwisschen van onze oogen, genade en eere geven, ook troost in alle troosteloosheid, en ten laatste een zalig einde?

Wat buigt gij u neder, o mijne ziel! en wat zijt gij onrustig in mij, bezwaard gemoed! Golgotha verzekert ons alle genadegiften; de borg van dit verbond: "Mijne goedertierenheid zal van u niet wijken," leeft. Gemeente Gods, met uwen Bruidegom hebt gij een' rijken Vader, hij zal ons wel met zijne wegen tevreden maken; nog een weinig tijds, en de gewenschte heerlijkheid is er.

Maar is dat nu ook voor mij iets, waarop ik mag hopen? Heeft God zijnen Zoon ook voor mij overgegeven? Zoo zal menigeen in zielsangst vragen. De gemeente, ziende op de ondoorgrondelijke barmhartigheid en liefde Gods, zegt: "Voor ons allen" en sluit hier, in hare aanvechting, elken aangevochtene bij in, en sluit geenen enkele uit. Daarom, indien het u om heiligheid, om overeenstemming met Gods wet, om genade en vrede bij God, om troost, om leiding in en door den wille Gods, om lijdzaamheid, om volharding, om redding uit elken ligchamelijken en geestelijken nood te doen is, en indien het ernst bij u is, dat gij gaarne bij de regtvaardigheid des geloofs, bij

de verlossing uit genade wilt blijven, en geen anderen weg zoekt, — zoo zult gij het niet kunnen ontkennen, dat gij behoort tot deze allen, voor welke God zijnen Zoon heeft overgegeven. De apostel toch heeft juist hier met zijn woord "allen", de allerellendigsten, de meest bestredenen, die niet weten waar anders te blijven, op het oog, ja zich zelf heeft hij op het oog, bij het gevoel, hoe hij de voornaamste der zondaren is. Daarom, gij wie het om God, om geregtigheid, om allerlei verlossing te doen is, houdt moed, ofschoon gij ook niets dan het tegenstrijdige ziet, en verheugt u in het vertrouwen, dat die God, die ons het beste wat hij had, gegeven heeft, met zijnen geliefden Zoon alles — niet een half, maar een geheel Koningrijk ons genadig zal schenken. Eenen iegelijke, wien het om geregtigheid te doen is, zal hij naar zijne behoeften het zijne doen toekomen. Dat onze oogen slechts op hem, den God en Vader van onzen Heere Jezus Christus, den God aller genade gevestigd zijn. Dit vertrouwen wordt niet beschaamd. Laten wij de apostolische woorden in gedachten houden: "Het lijden dezes tegenwoordigen tijds is niet te waarderen tegen de heerlijkheid, die aan ons zal geopenbaard worden" — en: "Zoo God vóór ons is, wie zal tegen ons zijn."

Wie echter de ongeregtigheid en den leugen liefhebben, en daarover geen berouw toonen, ook niet daarvan verlost willen zijn, maar zich zelven voor God regtvaardigen, hun zal God niets schenken, maar hij zal ook dat nog van hen nemen, wat zij tot hiertoe door de goedertierenheid Gods hadden, en wat hen tot bekeering moest leiden. Amen.

DRUKFOUT. Op blz. 112, reg. 13 v. b. *staat:* die hen allen verlossen kan, *lees:* die hen alleen verlossen kan.

Van denzelfden Schrijver zijn in het Nederduitsch gedrukt, en bij den Uitgever dezes te verkrijgen:

ZES TWAALFTALLEN LEERREDENEN,

OVER DE VOLGENDE TEXTEN.

UIT HET OUDE TESTAMENT.

Genesis,	Cap.	32,	vs.	31	IIde Twaalftal,	N°.	6.
Exodus,	"	20,	"	7	VI "	"	7.
"	"	20,	"	17	VI "	"	8.
Numeri,	"	6,	"	23—27	I "	"	11.
Josua,	"	24,	"	14—27	II "	"	8.
I Koningen,	"	6,	"	23	I "	"	7.
II Chroniken,	"	29,	"	27	I "	"	2.
Psalm 40,	vs.	7—9			V "	"	11.
" 51,	"	8			I "	"	9.
" 68,	"	20, 21			I "	"	10.
" 84,	"	5			V "	"	6.
" 84,	"	12			III "	"	11.
" 110,	"	4			V "	"	10.
" 130,	"	7, 8			IV "	"	5.
" 138,	"	8			II "	"	9.
" 149,	"	4			III "	"	5.
Jesaja,	Cap.	40,	vs.	28—31	III "	"	7.
"	"	56,	"	2	VI "	"	6.
Ezechiël,	"	36,	"	27	IV "	"	11
Hosea,	"	14,	"	9	IV "	"	8.
Micha,	"	4,	"	8	II "	"	1.

UIT HET NIEUWE TESTAMENT.

Evang. Mattheus,	Cap.	6,	vs.	9, 10	IIde Twaalftal,	N°.	5.
" "	"	22,	"	1—14	VI "	"	12.
" "	"	25,	"	14—30	VI "	"	5.
" Marcus,	"	16,	"	16	IV "	"	1.
" Lucas,	"	1,	"	5—13	VI "	"	1.
" "	"	1,	"	14—16	VI "	"	2.
" "	"	1,	.	17	VI "	"	3.
" "	"	1,	"	18—25	VI "	"	4.
" "	"	3,	"	21, 22	III "	"	10.
" "	"	9,	"	28—30	II "	"	7.
" "	"	24,	"	13—25	V "	"	3.
" "	"	24,	"	25—25	V "	"	4.

Evang.	Johannes,	Cap.	1,	vs.	1	Iste	Twaalftal,	N°. 5.
"	"	"	10,	"	27—30	VI	"	" 11.
"	"	"	11,	"	1—43	III	"	" 6.
"	"	"	17,	"	26	I	"	" 1.
Hand.	der Apostelen,	"	9,	"	31b	I	"	" 4.
Brief	aan de Romeinen,	"	5,	"	9	I	"	" 8.
"	" "	"	6,	"	2	II	"	" 2.
"	" "	"	6,	"	3, 4	V	"	" 2.
"	" "	"	6,	"	6a	IV	"	" 9.
"	" "	"	6,	"	6b	IV	"	" 10.
"	" "	"	6,	"	15	II	"	" 3.
"	" "	"	6,	"	19	V	"	" 12.
"	" "	"	8,	"	8—11	IV	"	" 3.
"	" "	"	8,	"	28	I	"	" 6.
"	" "	"	9,	"	18	II	"	" 4.
IIe "	" Corinthen,	"	3,	"	17	IV	"	" 7.
"	" Galaten,	"	3,	"	13	III	"	" 3.
"	" "	"	4,	"	21—31; 5, vs. 1	V	"	" 7.
"	" "	"	4,	"	27	II	"	" 11.
"	" "	"	4,	"	30	II	"	" 10.
"	" "	"	5,	"	16, 17	V	"	" 5.
"	" "	"	5,	"	24	III	"	" 4.
"	" Ephesen,	"	2,	"	10	III	"	" 2.
"	" Philippensen,	"	1,	"	11	II	"	" 12.
"	" Colossensen,	"	2,	"	10—12	V	"	" 1.
Ie "	" Timotheus,	"	1,	"	15a	VI	"	" 9.
Ie "	" "	"	1,	"	15b	VI	"	" 10.
"	" Titus	"	2,	"	11—14	IV	"	" 2.
"	" Hebreën	"	4,	"	14—16	V	"	" 8.
"	" "	"	5,	"	8, 9	V	"	" 9.
"	" "	"	9,	"	27, 28	IV	"	" 4.
"	" "	"	10,	"	19—23	IV	"	" 6.
"	" "	"	12,	"	14	I	"	" 12.
"	" "	"	12,	"	22—24	I	"	" 3.
"	" "	"	13,	"	20, 21	III	"	" 9.
Ie "	van Johannes,	"	2,	"	6	IV	"	" 12.
Ie "	" "	"	3,	"	9	III	"	" 8.
Openbaring	van Johannes	"	1,	"	18	III	"	" 1.
"	" "	"	21,	"	5—7	III	"	" 12.

Van de meesten der bovenstaande Leerredenen zijn zoowel nog enkele Exemplaren als volle Twaalftallen voorhanden.

Voorts nog van denzelfden:

ZEVEN LEERREDENEN over het 3de Hoofdstuk van den Profeet ZACHARIA.
1 Deeltje 8°. 157 bladz.